

การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังการยุบพรรค

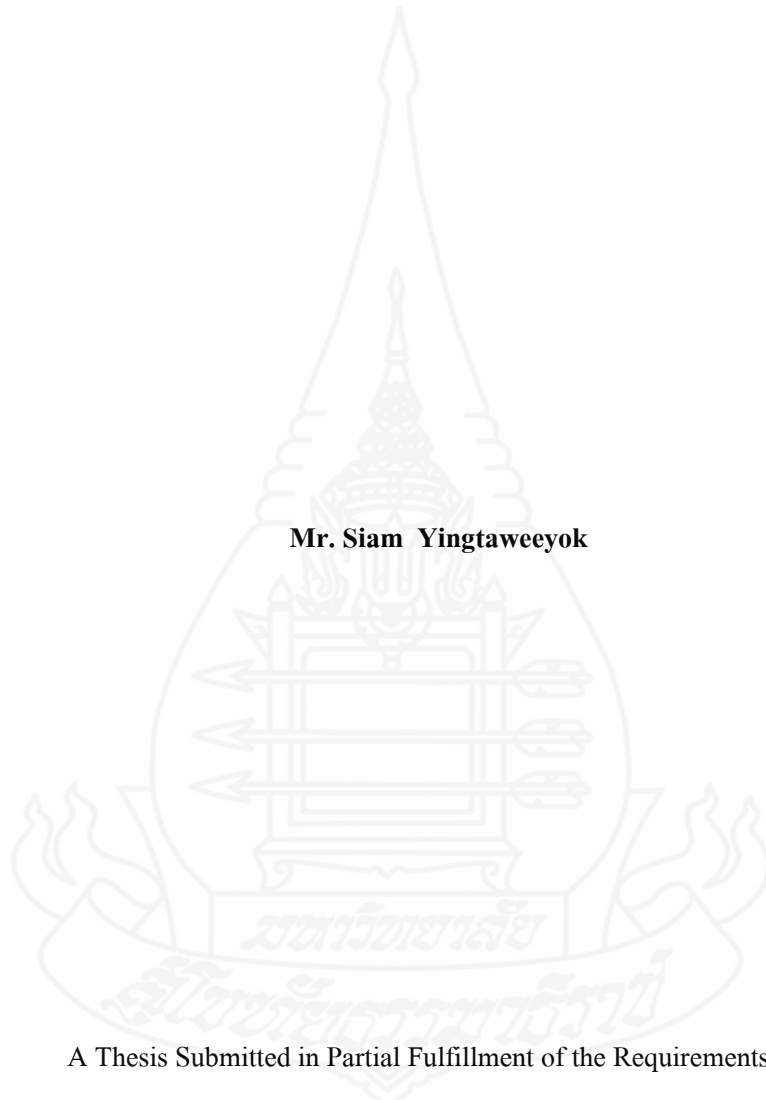
นายสยาม ยิ่งทวีหยก

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายมหาชน สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2555

Disfranchisement After Dissolution of Political Parties

Mr. Siam Yingtaweeyok

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Public Law

School of Law

Sukhothai Thammathirat Open University

2012

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังการยุบพรรค
ชื่อและนามสกุล นายสยาม ยิ่งทวีหยก
วิชาเอก กฎหมายมหาชน
สาขาวิชา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. ศาสตราจารย์ พิเศษ ดร.กมลชัย รัตนสกาวงค์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริพันธ์ พลรบ

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2556

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. สุนทร มณีสวัสดิ์)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ พิเศษ ดร. กมลชัย รัตนสกาวงค์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริพันธ์ พลรบ)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศิริพหล)

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากความเมตตา และความกรุณาในการให้คำปรึกษาแนะนำแก้ไข และข้อเสนอแนะจาก ศาสตราจารย์พิเศษดร.กมลชัย รัตนสกาวงศ์ ศาสตราจารย์ดร.สุนทร มณีสวัสดิ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริพันธ์ พลรบ

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านของสาขาวิชานิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชที่ได้ประสิทธิ์ประสาทน้อมวิชาความรู้ให้กับผู้ศึกษา

สุดท้ายนี้ ขอน้อมรำลึกถึงพระคุณบิดา มารดา และครอบครัวที่ได้ให้การสนับสนุนในครั้งนี้ และขอขอบคุณ เพื่อน ๆ พี่ ๆ นักศึกษาทุกท่านที่เป็นกำลังใจสำคัญ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกท่านของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

อนึ่งหากวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้จะมีคุณค่า และเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจทั่วไป ผู้ศึกษาขออุทิศให้บุพการี ครูบาอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน ทั้งนี้หากมีข้อบกพร่อง หรือความผิดพลาดประการใด ผู้ศึกษายินดีรับคำติชมและขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สยาม ยิ่งทวีหยก

มิถุนายน 2556

ชื่อวิทยานิพนธ์ การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังการยุบพรรค

ผู้วิจัย นายสยาม ยิ่งทวีหยก รหัสนักศึกษา 2524004484 **ปริญญา** นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กมลชัย รัตนสกาวงศ์

(2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริพันธ์ พลรบ **ปีการศึกษา** 2555

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังการยุบพรรค มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- (1) ศึกษาแนวคิดและหลักกฎหมายเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมืองและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง
- (2) ศึกษาปัญหาการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมือง ตามมาตรา 237 วรรคสอง ของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และ
- (3) ศึกษาแนวทางการแก้ไขปรับปรุง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 237 วรรคสอง

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยทางกฎหมายโดยการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยเอกสาร จากตัวบทกฎหมาย ตำรา บทความทางวิชาการ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า การกำหนดสภาพบังคับโดยการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง กรรมการบริหารพรรคการเมืองทุกคนภายหลังการยุบพรรค ตามมาตรา 237 วรรคสองของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มีความไม่เหมาะสม กล่าวคือ การกระทำผิดฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้งของบุคคลใดควรเป็นความรับผิดชอบเฉพาะบุคคล การกำหนดโทษให้บุคคลอื่นซึ่งมีสถานะเป็นกรรมการบริหารพรรค ต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยที่บุคคลนั้นไม่ได้มีส่วนร่วมรู้เห็น ในการกระทำผิด จึงเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลในการเลือกตั้ง ซึ่งขัดกับหลักการประชาธิปไตย หลักนิติรัฐ และแนวคิดความรับผิดชอบของบุคคล ทั้งนี้ เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวมีที่มาจากประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ฉบับที่ 27 ซึ่งเป็นผลพวงมาจากการทำรัฐประหาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อล้างบางและสลายอำนาจเก่าของรัฐบาลในขณะนั้น ข้อเสนอแนะต่อปัญหาการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหัวหน้าพรรค กรรมการบริหารพรรค คือ ให้ยกเลิกบทบัญญัติในการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหัวหน้าพรรค กรรมการบริหารพรรคตามมาตรา 237 วรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

คำสำคัญ การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง หัวหน้าพรรค กรรมการบริหารพรรค

Thesis title: Disfranchisement After Dissolution of Political Parties

Researcher: Mr. Siam Yingtaweeyok **ID:** 2524004484;

Degree: Master of Laws

Thesis advisors: (1) Dr.Kamolchai Rattanasakalwong, Professor;

(2) Siripan Polrob, Assistant Professor; **Academic year:** 2012

Abstract

The Research on Disfranchisement After Dissolution of Political Parties was aimed to (1) study the concept and principles of law relating to the dissolution of the political parties and the related disfranchisement, (2) study the problem of disfranchisement of the leader and executives of political parties under article 237, paragraph two, of the Constitution. Kingdom of Thailand B.E. 2550, and (3) to study ways to improve Constitution of the Kingdom of Thailand, BE 2550, Section237, paragraph two.

The legal qualitative approach is analyzed for this study with the methodology of documentary research by provisions of law, text books, academic papers, decisions of the Constitutional Court and other related documents.

The results showed that the imposition disfranchisement of every executive of political parties after the dissolution of such political parties under article 237, paragraph two, of the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2550 is not reasonable, that is, any offender who violates the election law should be a liable individually. The sanction to other person who is merely an executive of such political parties and has no part in the crime is deemed to restrict the rights of individuals in the general election. This is contrary to democratic principles and the rule of law, as well as the principle of penal liability of the person. The background of such provisions is based on the Notification of the Committee to Reform Democracy with the King as Head of State, No. 27, which was the aftermath of the coup d'etat, with the objective to wipe out and break the power of the previous government at that time. Recommendation is that disfranchisement of the leader and executives of political parties under article 237, paragraph two, of the Constitution. Kingdom of Thailand B.E. 2550 should be repealed.

Keywords: Disfranchisement, Leader and Executives of Political Party

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมา	1
ความสำคัญของปัญหา	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี	5
หลักการประชาธิปไตย	5
พรรคการเมือง	11
แนวคิดเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง	12
หลักนิติรัฐ	22
แนวคิดความรับผิดชอบของบุคคล	28
บทที่ 3 กฎหมายเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังการยุบพรรค	33
แนวคิดการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในระบบกฎหมายไทย	33
องค์กรที่ใช้อำนาจในการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง	41
กระบวนการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง	43
อำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนพรรคการเมืองและคณะกรรมการการเลือกตั้ง	48
อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ	59
อำนาจหน้าที่ของศาลฎีกาและศาลอุทธรณ์	62

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 4	วิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวกับการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในประเทศไทย	70
	ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจในการสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของศาลรัฐธรรมนูญ	71
	ปัญหาเกี่ยวกับการสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ... ..	72
	ผลของการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรค	74
	กรณีศึกษาการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังการยุบพรรค	76
บทที่ 5	บทสรุป และข้อเสนอแนะ	104
	บทสรุป	104
	ข้อเสนอแนะ	108
	บรรณานุกรม	110
	ประวัติผู้วิจัย	114

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.1	ตารางเปรียบเทียบองค์กรที่มีอำนาจเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายไทย	70
ตารางที่ 4.2	ตารางคำวินิจฉัยส่วนตัวของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	77
ตารางที่ 4.3	ตารางเปรียบเทียบความเห็นของตุลาการรัฐธรรมนูญ	85
ตารางที่ 4.4	ตารางเปรียบเทียบความเห็นของนักกฎหมาย	88
ตารางที่ 4.5	ตารางสรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ(คำวินิจฉัยที่1-5/2550,15-18,22-23/2550) ..	90
ตารางที่ 4.6	ตารางสรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ(คำวินิจฉัยที่18-20/2550,15/2553).....	91

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 2.1	แผนภูมิ หลักการประชาธิปไตย	6
ภาพที่ 2.2	แผนภูมิ อำนาจอธิปไตย	7
ภาพที่ 2.3	แผนภูมิ สรุปขั้นตอนการได้มาซึ่งอำนาจรัฐ เรียกว่า “รัฐชาติปึกแผ่น”	81
ภาพที่ 2.4	แผนภูมิ สรุปที่มาและสถานะทางกฎหมาย ประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง- ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข (คปค.)	82
ภาพที่ 2.5	แผนภูมิ ร้อยละของประชาชน จำแนกความคิดเห็นเกี่ยวกับการยุบพรรคและ- การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรค- การเมือง (มาตรา 237 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย- พุทธศักราช 2550)	100
ภาพที่ 2.6	แผนภูมิ สรุปที่มาของ การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังการยุบพรรค (มาตรา 237 - วรรคสองแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550)	103

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมา

การปกครองของรัฐที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย มีลักษณะเป็นการเลือกผู้แทนประชาชนเข้ามาใช้อำนาจในการปกครองประเทศ และในการเลือกผู้แทนประชาชนเข้ามาทำหน้าที่บริหารบ้านเมืองนั้น จะต้องเป็นการเลือกตั้งโดยวิธีสุทธิ ยุติธรรม ตามวิถีทางประชาธิปไตย เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายในการควบคุมตรวจสอบ การทำหน้าที่ของพรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมือง และผู้สมัครรับเลือกตั้ง ให้ดำเนินตามวิถีทางตามระบอบประชาธิปไตย อนึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น จะเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถรวมตัวกันก่อตั้งเป็นพรรคการเมือง และรับสมัครสมาชิกเข้าร่วมดำเนินการทางการเมือง พิจารณาคัดเลือกส่งผู้สมัครรับการคัดเลือกเป็นผู้แทนในนามของพรรคการเมือง เพื่อให้ประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ได้ใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางผู้แทน โดยการลงคะแนนเลือกผู้แทนที่ตนต้องการสนับสนุนให้เข้าไปทำหน้าที่บริหารบ้านเมืองแทนตน เพราะการปกครองบ้านเมืองไม้อาจจะทำให้ทุกคนเข้าไปบริหารเมืองได้ทุกคน จึงจำเป็นที่จะต้องผู้แทนเข้าไปบริหารบ้านเมือง และผู้แทนที่จะได้รับการคัดเลือกนั้น ต้องได้รับคะแนนเสียงการเลือกตั้งสูงสุด จึงจะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เมื่อการเลือกตั้งได้เสร็จสิ้นลง พรรคการเมืองต่าง ๆ ได้ทราบผลคะแนนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในระบอบประชาธิปไตยโดยทั่วไปนั้น มีหลักการที่สำคัญอยู่ว่า พรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนมากที่สุด จะเป็นผู้ที่ดำเนินการจัดตั้งรัฐบาลและจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จัดตั้งรัฐบาลนั้น หากเป็นพรรคการเมืองเดียวที่มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกินกึ่งหนึ่งก็มีสิทธิ์จัดตั้งเป็นรัฐบาลเป็นพรรคการเมืองเดียวบริหารประเทศได้ แต่หากพรรคการเมืองมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ถึงกึ่งหนึ่ง ต้องจัดหาพรรคการเมืองอื่น ๆ มาเข้าร่วมโดยต้องให้มีเสียงเกินกึ่งหนึ่ง เพื่อที่จะได้จัดตั้งเป็นรัฐบาลเป็นรัฐบาลผสมที่มีหลายพรรคการเมืองร่วมกันบริหารประเทศ

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีกฎหมายและระเบียบวิธีปฏิบัติบังคับให้พรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ต้องปฏิบัติตาม เนื่องจาก หากพรรคการเมือง สมาชิกพรรค ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ดำเนินการเลือกตั้งโดยวิธีไม่บริสุทธิ์ ยุติธรรม เช่น การใช้เงินซื้อเสียง หรือ ให้ผลตอบแทนประโยชน์อื่นใด เพื่อให้ตนได้รับเลือกตั้งเข้ามา การกระทำดังกล่าว ถือได้ว่าไม่เป็นไปตามหลักประชาธิปไตย จึงจำเป็นต้องควบคุม ตรวจสอบ การเลือกตั้ง หรือ เพื่อรักษาประโยชน์ของประชาชนไว้มิให้ พรรคการเมืองใดได้เปรียบเสียเปรียบกัน รัฐจึงจำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายและระเบียบบังคับไว้เป็นมาตรฐาน เพื่อให้พรรคการเมืองต้องปฏิบัติตาม คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการเลือกตั้ง พ.ศ.2550

2. ความสำคัญของปัญหา

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของพรรคการเมือง ต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการเลือกตั้ง พ.ศ.2550

ในขั้นตอนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคการเมืองต่าง ๆ มีหน้าที่ตระเตรียมดำเนินการ จัดทำหลายประการเพื่อเข้าสู่กระบวนการคัดเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยแต่ละฝ่ายต่างมุ่งหวังความสำเร็จเพื่อให้สมาชิกพรรคที่ลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้รับการคัดเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามจุดมุ่งหมาย ในขั้นตอนดังกล่าวระหว่างที่กระบวนการเลือกตั้งลงคะแนนเพื่อเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร บ่อยครั้งที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองต่าง ๆ ได้ดำเนินการกระทำการทุจริตฝ่าฝืนกฎหมายการเลือกตั้ง และถ้าในการกระทำผิดดังกล่าว มีหัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรค เป็นผู้มีส่วนร่วม รู้เห็น ในการกระทำผิด หรือ ปลอมแปลงคะแนน ซึ่งการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายแก่พรรคการเมืองคู่แข่ง ที่ได้เตรียมการเข้าทำการรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยสุจริต หรือ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บ้านเมือง มาตรา 237 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550 ได้กำหนดโทษให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมือง เป็นเวลา 5 ปี

ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่า การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองเป็นเวลา 5 ปี ตามมาตรา 237 วรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีความเหมาะสมหรือไม่ ซึ่งบทบัญญัติของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 237 บัญญัติว่า

ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดกระทำการ ก่อ หรือ สนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำการ อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการเลือกตั้ง ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของบุคคลดังกล่าวตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา และมาตรา 237

ถ้าการกระทำของบุคคลตามวรรคหนึ่ง ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารของพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ ในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามมาตรา 68 และในกรณีนี้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าว มีกำหนดเวลา 5 ปี นับแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 237 วรรคสองนั้น มีประเด็นปัญหาที่จะต้องศึกษา คือ ปัญหาการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองภายหลังการยุบพรรคเป็นเวลา 5 ปี และจะมีแนวทางแก้ไขปรับปรุงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 237 วรรคสอง อย่างไร

ดังนั้น ผู้ศึกษา จึงได้เลือกศึกษากฎหมาย ในประเด็น ปัญหากฎหมายการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมือง และกรรมการบริหารพรรคการเมือง ภายหลังการยุบพรรค

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักกฎหมายเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมืองและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

3.2 เพื่อศึกษาปัญหาการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมือง ตามมาตรา 237 วรรคสอง ของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

3.3 เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปรับปรุง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช. 2550 มาตรา 237 วรรคสอง

4. ขอบเขตของการวิจัย

รายงานการวิจัยฉบับนี้ ใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) โดยการศึกษาจากเอกสารรายงานการวิจัย บทความทางวิชาการ ตำรา เอกสารต่าง ๆ คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับการยุบพรรค และการเพิกถอนสิทธิการลงรับสมัครเลือกตั้ง ของประเทศไทย

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ทำให้ทราบแนวคิด หลักการประชาธิปไตย แนวคิดการยุบพรรคการเมือง แนวคิดหลักนิติรัฐ และแนวคิดความรับผิดชอบของบุคคล

5.2 ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมาย ในการกำหนดโทษในการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง หัวหน้าพรรคการเมือง และกรรมการบริหารพรรคการเมืองตาม มาตรา 237 วรรคสองของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

5.3 เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง หัวหน้าพรรคการเมือง และกรรมการบริหารพรรค ตาม มาตรา 237 วรรคสอง ของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช.2550

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี

1. หลักการประชาธิปไตย

คำว่า “ประชาธิปไตย” แปรมาจากคำภาษาอังกฤษ “democracy” ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษากรีก คือ “demo” แปลว่าประชาชน และ kratein แปลว่า การปกครอง เมื่อนำมาคำทั้งสองมารวมกันเป็น demokratein จึงแปลว่า การปกครองโดยประชาชน¹ การปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น กล่าวได้ว่า มีที่มาจาก นครรัฐเอเธนส์ ซึ่งเป็นนครรัฐของกรีกโบราณ ประมาณ 500 ปี ก่อนคริสตกาล การปกครองดังกล่าวเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยตรง²

ประชาธิปไตยโดยตรง หมายถึง การให้ประชาชนผู้เป็นพลเมืองมีสิทธิโดยตรงในการปกครองหรือการวินิจฉัยตัดสินปัญหาที่เกิดขึ้นทุกปัญหา³ การที่นครรัฐกรีกมีลักษณะการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตยโดยตรงได้ก็อาจเป็นเพราะว่า นครรัฐกรีกมีอาณาเขตไม่กว้างขวางและมีจำนวนประชากรไม่มากนัก แต่ในปัจจุบันนี้ไม่สามารถนำระบอบประชาธิปไตยแบบโดยตรงมาใช้ได้ เพราะจำนวนประชากรมีมากเกินไปที่จะให้โอกาสประชาชนผู้เป็นพลเมืองทุกคนเข้ามาใช้สิทธิในการปกครองประเทศได้โดยตรง ดังนั้นระบอบประชาธิปไตยที่ใช้กันอยู่ในทุกวันนี้จึงเป็นระบอบประชาธิปไตยโดยผู้แทน หรือประชาธิปไตยโดยอ้อม

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ ระบอบการปกครองที่ประชาชนเป็นใหญ่ และมีลักษณะสำคัญหลายประการ เช่น อำนาจสูงสุดในการปกครองอยู่ที่ประชาชน ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประชาชนมีหลักประกันสิทธิและเสรีภาพ ประชาชนมีหลักความเท่าเทียมกันของมนุษย์ เป็นต้น⁴

---

¹วิระ โลจายะ.หน่วยที่ 4.เอกสารการสอน ชุดวิชา กฎหมายมหาชน. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช 2543 หน้า 185.

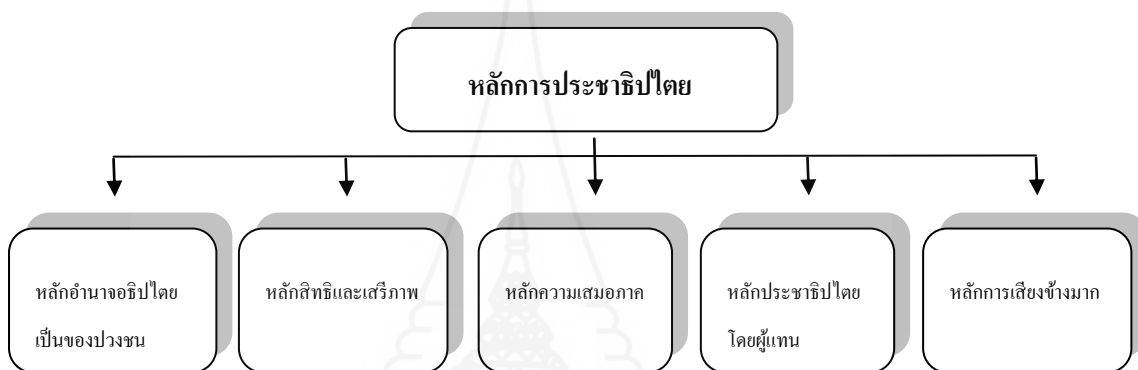
²วิทยา โภธิแทน,อ้างใน วิระ โลจายะ หน่วยที่ 4,เอกสารการสอน ชุดวิชา กฎหมายมหาชน. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช 2543 หน้า 185.

³บุญศรี มีวงษ์อุโฆษ .กฎหมายรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ 4 แก้ไขเพิ่มเติม โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มกราคม 2553 : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หน้า 330

⁴วิชญ์ เครืองาม.กฎหมายรัฐธรรมนูญ พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์ 2530 หน้า 247-249

สำหรับประเทศไทย ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อปี พ.ศ.2475 จากเดิมระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เปลี่ยนมาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งหลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตย ประกอบไปด้วย หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน หลักสิทธิและเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักประชาธิปไตยโดยผู้แทน และหลักการเสียงข้างมาก

ภาพที่ 2.1 แผนภูมิ หลักการประชาธิปไตย

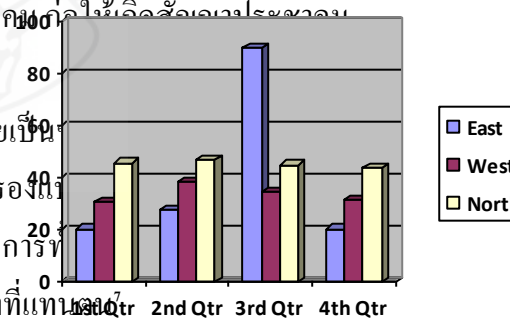
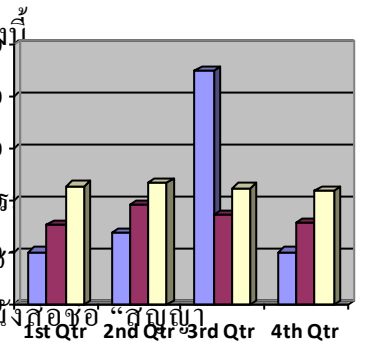

จากแผนภูมิ หลักการประชาธิปไตยดังกล่าวข้างต้น สามารถอธิบายได้ดังนี้

หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน

ทฤษฎีว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน มีความเห็นว่า อำนาจอธิปไตยเองในกิจการทั้งปวงโดยตรงหรืออาจจัดการปกครองแบบประชาธิปไตย คือ ให้ประชาชนเลือกผู้แทนขึ้นทำการแทนตน⁵ ทฤษฎีนี้ปรากฏอยู่ในหนังสือชื่อ “สัญญาประชาคม” ซึ่งผู้ที่เป็นเจ้าของทฤษฎีนี้คือ รูสโซ ได้ให้ความเห็นว่า สังคมเกิดจากความยินยอมพร้อมใจกันของมนุษย์ การที่มนุษย์ทุกคนยินยอมมารวมกันเป็นสังคมก่อให้เกิดอำนาจขึ้นมานั่นเอง⁶

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ทฤษฎีว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน หรือก่อให้เกิดรูปแบบการปกครองแบบใดแบบหนึ่ง เช่น การปกครองแบบประชาธิปไตย กล่าวคือ ประชาชนทุกคนใช้อำนาจอธิปไตยได้โดยตรงในการกิจการทั้งปวง แบบประชาธิปไตยโดยอ้อม คือ ประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งผู้อื่นทำหน้าที่แทนตน

⁵ มานิตย์ จุมปา. *ถาม-ตอบ กฎหมายรัฐธรรมนูญ*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2553 หน้า 15.

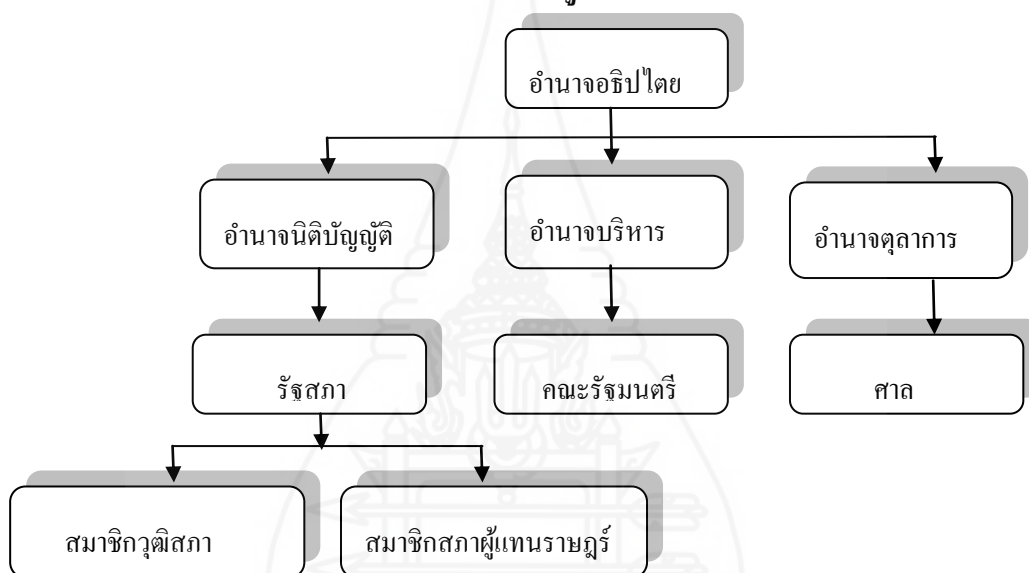
⁶ มานิตย์ จุมปา. *ถาม-ตอบ กฎหมายรัฐธรรมนูญ*. อ่างแก้ว เจริญธรรมที่ 5 เรื่องเดียวกัน หน้า 15

7 วิชาญ เครื่องงาม, หน่วยที่.2 เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายมหาชน สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2543 หน้า 81.

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าการปกครองในระบบประชาธิปไตย นั้น ประชาชนทุกคนไม่สามารถเข้าไปบริหารงานและปกครองประเทศชาติได้ จึงจำเป็นต้องมีการเลือกตั้งผู้แทน(เรียกว่า สมาชิกวุฒิสภา, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) เข้าไปบริหารงานและปกครองประเทศชาติ และในการบริหารงานและปกครองประเทศชาติ ของแต่ละรัฐที่เป็นการปกครองในระบบประชาธิปไตย นั้น โดยทั่วไปจะมีการแบ่งแยกการใช้ “อำนาจอธิปไตย”

ภาพที่ 2.2 แผนภูมิ “อำนาจอธิปไตย”

จากแผนภูมิกภาพ “อำนาจอธิปไตย” สามารถอธิบายได้ดังนี้

อำนาจอธิปไตย หมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการปกครองของรัฐที่มีอิสระ เสรีภาพ และมีความเป็นเอกราช มีอำนาจในการบริหารราชการ ทั้งกิจการภายในและนอกประเทศได้อย่างเต็มที่ โดยทั่วไปอำนาจอธิปไตยแยกใช้เป็น 3 ลักษณะ คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และ อำนาจตุลาการ

1.อำนาจนิติบัญญัติ หมายถึง สถาบันที่ทำหน้าที่ออกกฎหมาย คือรัฐสภา ซึ่งมีรูปแบบเป็นสภาคู่ หรือ 2 สภา ประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ สมาชิกวุฒิสภา

2.อำนาจบริหาร หมายถึง บุคคล คณะบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรที่นำนโยบายของรัฐไปดำเนินการและนำไปปฏิบัติ สถาบันบริหารนั้นนอกจากจะเป็นสถาบันสร้างกฎหมายแล้ว ยังเป็นสถาบันสร้างนโยบายบริหารประเทศด้วย สถาบันบริหารจะนำนโยบาย และกฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วไปดำเนินการหรือไปปฏิบัติ

3.อำนาจตุลาการ หมายถึง ศาลและผู้พิพากษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในนามของรัฐ หรือในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์

จากแผนภูมิภาพดังกล่าว สรุปได้ว่า อำนาจอธิปไตย เป็นของประชาชนทุกคน เนื่องจากผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย เข้าไปใช้อำนาจแทนตนในการบริหารราชการแผ่นดิน นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ผ่านมายังได้บัญญัติไว้ อาทิเช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 3 บัญญัติว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา.....” เป็นต้น

หลักสิทธิและเสรีภาพ

⁸สิทธิ หมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิจึงก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นด้วย

⁹สิทธิ หมายถึง สิทธินั้นจะเป็นประโยชน์ต่อเจ้าของสิทธิที่จะเลือกใช้สิทธิ สิทธิจะเป็นการรับรองให้เจ้าของสิทธิมีอำนาจ สามารถใช้สิทธินั้นได้ หรือ อาจจะไม่ใช้สิทธินั้นได้ ตามเจตจำนงของเจ้าของสิทธิ บางกรณีก็อาจให้ผู้อื่นใช้สิทธิของตนแทนได้ , สิทธินั้นเรียกร้องให้ผู้อื่นมีหน้าที่ต้องเคารพสิทธิของคนนั้น และสิทธิจะเกิดขึ้นก็ได้แต่โดยกฎหมายเท่านั้น

¹⁰เสรีภาพ หมายถึง สภาวะที่บุคคลมีอิสระในอันที่จะกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความปรารถนาของตน โดยไม่ถูกแทรกแซงหรือครอบงำจากบุคคลอื่น

การจำกัดสิทธิเสรีภาพ การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานได้นั้น จะกระทำได้โดยกฎหมาย หรือต้องอาศัยอำนาจตามกฎหมายเท่านั้น กล่าวคือ กฎหมายที่จะจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานได้ คือ¹¹

1.กฎหมายนั้นต้องเป็นกฎหมายที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญในแง่รูปแบบ กล่าวคือ ผู้ตราจะต้องมีอำนาจที่จะตรากฎหมายได้ และมีการดำเนินถูกต้องตามขั้นตอนที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้

2.กฎหมายนั้นต้องมีความชัดเจน เพียงพอที่ประชาชนจะทราบได้ว่ากฎหมายดังกล่าวต้องการจำกัดสิทธิใด และเป็นการจำกัดสิทธิเพียงใด

⁸วราพจน์ วิศรุดพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. พิมพ์ครั้งที่ 2 : กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.2543 หน้า 21

⁹สมคิด เลิศไพฑูรย์. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยศาลรัฐธรรมนูญ ; กรุงเทพมหานคร : สำนักวิญญูชน 2545 หน้า 77

¹⁰บรรเจ็ด สิงคะเนติ. หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 3.(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.2552) หน้า 49

¹¹บุญศรี มีวงษ์อุโฆษ .กฎหมายรัฐธรรมนูญ. อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 3 หน้า 514

3.กฎหมายนั้น ต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้ เช่น มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง , ต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจตรากฎหมายได้, ต้องจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐาน เท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

4.กฎหมายนั้น ต้องสอดคล้องกับหลักความพอสมควรแก่เหตุ มีลักษณะดังนี้ เช่น ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวม , ต้องมีความเหมาะสม สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ , ต้องมีความจำเป็น กล่าวคือ ไม่มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพใดที่อ่อนกว่านั้นให้เลือกแล้ว แต่หากกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้นก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี ก็อาจกล่าวได้ว่ากฎหมายนั้นขัดต่อหลักสิทธิและเสรีภาพ

หลักความเสมอภาค

หลักความเสมอภาค Hart ได้กล่าวไว้ในหนังสือ The Concept of Law ว่า “Treat like cases alike and treat different cases differently” หมายความว่า “สิ่งที่เหมือนกันต้องได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกัน สิ่งที่แตกต่างกันต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน¹²

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติรับรอง หลักความเสมอภาค ไว้อย่างชัดเจน เช่น สักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง (มาตรา 4), ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือ ศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน (มาตรา 5) , บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน..... (มาตรา 30) เป็นต้น

หลักประชาธิปไตยโดยผู้แทน

หลักประชาธิปไตยโดยผู้แทน (Indirect Democracy) ประชาธิปไตยแบบตัวแทน หรือ ประชาธิปไตยโดยอ้อม (Representative Democracy) หมายถึง การให้ประชาชนผู้เป็นพลเมืองมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเข้าไปทำหน้าที่แทนตัวเองในรัฐสภา และเจตจำนงของรัฐสภาถือเป็นความต้องการของประชาชน เช่น ประชาธิปไตยแบบรัฐสภาของอังกฤษ หรือ ประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา ฯลฯ

¹²H.L.A. Hart, The Concept of Law, (Oxford. Oxford University Press,1993).p 155., อ้างใน มานิตย์ จุมปา. *ถาม-ตอบ กฎหมายรัฐธรรมนูญ*. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 5 หน้า 60.

หลักประชาธิปไตยโดยเสียงข้างมาก

ประชาธิปไตยแบบเสียงข้างมาก หมายถึง ผู้ที่ลงสมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่าผู้อื่น ก็จะเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งให้เป็นผู้แทนราษฎรเข้าไปทำหน้าที่ในสภา¹³ ตัวอย่างเช่น ในกรณีการเลือกตั้งตามเสียงข้างมากในเขตเลือกตั้งที่มีผู้แทนได้ 1 คน อาจใช้ระบบที่ตัดสินกันด้วยคะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาด¹⁴ เช่น ในการเลือกตั้งอาจกำหนดให้ผู้ที่ได้คะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของผู้มาลงคะแนนเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง เรียกได้ว่า ได้รับเสียงข้างมากเด็ดขาด เป็นต้น และด้วยที่สภาพในปัจจุบันนี้ ประชากรของรัฐแต่ละรัฐนั้นมีจำนวนมาก ซึ่งคงเป็นการยากที่จะให้ทุกคนในรัฐมีความคิดเห็นเหมือนกัน ดังนั้นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน จึงมีความจำเป็นต้องอาศัยหลักการเสียงข้างมาก เพราะเสียงเอกฉันท์คงจะเป็นไปได้ยาก องค์กรที่ดีหลักการเสียงข้างมากนั้นก็ไม้อาจจะละเลยสิทธิของเสียงข้างน้อยได้ ทั้งนี้จะต้องมีหลักประกันที่ให้ความคุ้มครองกับเสียงข้างน้อย เพื่อป้องกันไม่ให้เสียงส่วนใหญ่กดขี่ข่มเหงเสียงส่วนน้อย¹⁵

หลักการประชาธิปไตย นอกจากจะประกอบไปด้วย หลักอำนาจธิปไตยเป็นของปวงชน หลักสิทธิและเสรีภาพ หลักความเสมอภาคแล้ว หลักประชาธิปไตยโดยผู้แทน และหลักการเสียงข้างมากแล้ว ยังจะต้องมีระบบพรรคการเมือง และหลักนิติรัฐหรือหลักนิติธรรม ด้วย ซึ่งผู้ศึกษาจะได้กล่าวในหัวข้อลำดับถัดไป

¹³บุญศรี มีวงษ์อุโฆษ .*กฎหมายรัฐธรรมนูญ*. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 3 หน้า 335

¹⁴บุญศรี มีวงษ์อุโฆษ .กฎหมายรัฐธรรมนูญ. อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 3 หน้า 336

¹⁵สมบัติ ชำรงชัยวงศ์, การเมือง: แนวความคิดและการพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ 15, สำนักพิมพ์ เสมาธรรม, กรุงเทพฯ: หน้า 258 – 273

2.พรรคการเมือง

พรรคการเมือง ตามความหมายในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตรา 4 ให้คำจำกัดความ “พรรคการเมือง” หมายความว่า คณะบุคคลที่รวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองโดยได้รับการจดทะเบียนจัดตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมุ่งที่จะส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และมีการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง

พรรคการเมือง ตรงกับคำว่าภาษาอังกฤษว่า “Political Party” และภาษาฝรั่งเศสว่า “Parti Politique” ดังนั้น พรรคการเมืองจึงมีความหมายถึงส่วนของราษฎรหรือการที่ราษฎรแบ่งแยกออกเป็น ส่วน ๆ (กลุ่ม) ตามความคิดเห็นหรือประโยชน์ได้เสียในทางการเมือง¹⁶

พรรคการเมือง หมายถึง กลุ่มคนที่มีบทบาทในการกำหนดประเด็นปัญหาและส่งตัวแทนเข้าสมัครรับเลือกตั้ง (Alfred de Grazia, Political Behavior (The Free Press, 1965), P.130.)¹⁷

พรรคการเมือง หมายถึง การจัดการรวมเป็นสมาคม หรือองค์การของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยมีจุดประสงค์ที่ควบคุมบุคลากรหรือนโยบายของรัฐบาล (G.A.Jacobson และ M.H Libman)¹⁸

พรรคการเมืองมีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ¹⁹

1.คณะบุคคลที่รวมตัวกันเป็นองค์การที่มีที่ทำการของพรรคการเมือง มีการจัดองค์กรภายในของพรรคการเมือง โดยมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ เช่น

¹⁶หยุด แสงอุทัย ,พรรคการเมือง. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์พิมพ์แมค, 2517 หน้า 8

¹⁷ Alfred de Grazia, Political Behavior (The Free Press, 1965), P.130. อ้างใน วิชา นภาศิริกุลกิจ ,พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 2 หน้า 4

¹⁸ G.A.Jacobson และ M.H Libman . Political Science (New York: Barne and Nabee 1969) P.90 อ้างใน วิชา นภาศิริกุลกิจ ,พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 2 หน้า 5

¹⁹จเร พันธุ์เปรื่อง, *พรรคการเมืองกับการเลือกตั้ง 23 ก.ย.2535*.รัฐสภาสาร. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์ธรรมสาร. เมษายน 2536 หน้า 2

มีหัวหน้าพรรคการเมือง รองหัวหน้าพรรคการเมือง เลขานุการพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง และสมาชิกพรรคการเมือง นอกจากนี้จะต้องมีข้อบังคับของพรรคการเมืองเพื่อให้การดำเนินการทางการเมืองเป็นไปอย่างมีระบบ

2.คณะบุคคลที่รวมตัวกันจะมีแนวความคิดในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไปในแนวทางที่สอดคล้องกัน โดยคณะบุคคลที่รวมกันเป็นพรรคการเมืองนั้น จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายหลักที่จะนำไปบริหารประเทศ ภายหลังการเลือกตั้ง ถ้าพรรคการเมืองนั้นเป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลหรือร่วมกับพรรคการเมืองอื่นจัดตั้งรัฐบาล

3.พรรคการเมือง ต้องมีวัตถุประสงค์ในการส่งสมาชิกพรรคเข้าสมัครรับเลือกตั้ง โดยมีความมุ่งหวังเพื่อชนะการเลือกตั้ง เพื่อที่จะได้เข้าไปกำหนดนโยบายและควบคุมการบริหารงานของรัฐบาล

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า พรรคการเมือง คือ การรวมกลุ่มกันของบุคคลที่มีแนวความคิด หรืออุดมการณ์ไปในแนวทางเดียวกัน โดยมีความมุ่งหมายเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น

3.แนวคิดการยุบพรรคการเมือง

พรรคการเมืองนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของการทำงานในระบบรัฐสภาหรือการเมืองในระบบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน ดังนั้น จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการตั้งพรรคการเมืองเพื่อให้สามารถใช้สิทธิของตนได้ แม้ว่าพรรคการเมืองเป็นองค์กรของเอกชนโดยตรง และไม่ถือว่าเป็นองค์กรของรัฐหรือเป็นองค์กรที่ถืออำนาจรัฐ แต่ในระบบกฎหมายก็มักให้ความสำคัญต่อสถาบันพรรคการเมือง และถือว่าเป็นองค์กรรัฐในทางการเมืองแบบหนึ่ง ทั้งนี้ เพราะนอกจากพรรคการเมืองจะมีบทบาทในการสร้างอุดมการณ์ประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนแล้ว พรรคการเมืองยังเป็นองค์กรที่ตัดสินใจทางนโยบายให้แก่รัฐด้วย²⁰

²⁰สุนทรียา เหมือนพะวงศ์, สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม :บทความพิเศษ : *ทฤษฎีกฎหมายเยอรมันเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง*:www.prachatai3.info วันที่29/05/2550

อย่างไรก็ตาม การที่พรรคการเมืองจัดตั้งขึ้นโดยประชาชนด้วยความสมัครใจแต่ก็ต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายของรัฐเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลอื่น ๆ

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้กล่าวไว้ว่า สาเหตุที่พรรคการเมืองอาจเล็กล้มหรือยุบไป ด้วยเหตุผล 4 ประการ ดังนี้²¹

1. จุดประสงค์ในการตั้งพรรคการเมืองสำเร็จ เช่น จุดประสงค์ของพรรคการเมืองไอริช เพื่อที่จะได้สิทธิปกครองตนเอง เมื่อไอแลนด์ได้ปกครองตนเองแล้ว พรรคการเมืองก็เป็นอันล้มเลิกหรือยุบไป

2. ราษฎรขาดความนิยม เช่น ประชาชนอาจมีความนิยมระบบพรรคการเมืองสองพรรค จึงอาจทำให้พรรคการเมืองเล็ก ๆ ไม่สามารถดำรงคงอยู่ต่อไปได้

3. การรวมกับพรรคการเมืองอื่น เช่น พรรคการเมืองที่มีความคิดเห็นและอุดมการณ์ที่มีความคล้ายคลึงกัน จึงอาจควบรวมเป็นพรรคการเมืองเดียวกัน

4. มีกฎหมายให้ล้มเลิก แบ่งออกได้เป็น 2 กรณี คือ 1. ยุบเลิกไปเพราะรัฐได้เปลี่ยนแปลงไปสู่เผด็จการ และ 2. รัฐออกกฎหมายยุบเลิกพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

2.1 เหตุของการยุบเลิกพรรคการเมืองในประเทศไทย

เหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองในประเทศไทย อาจแยกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ เหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และ เหตุแห่งการยุบพรรคตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550

2.1.1 เหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 บัญญัติเหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองไว้ในมาตรา 68 และมาตรา 237 มีสาระสำคัญดังนี้

(1) เหตุแห่งการยุบพรรคตามมาตรา 68

“บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ มิได้

²¹หยุด แสงอุทัย ,พรกระการเมือง. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์ ดวงกมล, 2517 หน้า 159

ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้ทราบการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสองศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองตามวรรคสาม ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบในขณะที่กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งดังกล่าว”

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 68 ดังกล่าวข้างต้นแล้ว จะพบว่าเหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญมีอยู่เพียง 2 ประการ คือ

1) พรรคการเมืองกระทำการเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ

2) พรรคการเมืองกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

(2) เหตุแห่งการยุบพรรคตามมาตรา 237

“ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดกระทำการ ก่อ หรือ สนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำการ อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการเลือกตั้ง ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของบุคคลดังกล่าวตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

ถ้าการกระทำของบุคคลตามวรรคหนึ่ง ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารของพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ ในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามมาตรา 68 และในกรณีนี้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของ

หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าว มีกำหนดเวลา 5 ปี นับแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง”

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 237 ดังกล่าวข้างต้นแล้ว จะพบว่าเหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญมีอยู่เพียง 2 ประการ กล่าวคือ ต้องมีการกระทำครบทั้ง 2 ประการ ดังต่อไปนี้

1) ผู้สมัครรับเลือกตั้ง กระทำการ สนับสนุนผู้อื่น กระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 , ระเบียบ , ประกาศของคณะกรรมการเลือกตั้ง มีผลทำให้การเลือกตั้งไม่สุจริตและเที่ยงธรรม และคณะกรรมการเลือกตั้งมีมติให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งบุคคลดังกล่าว ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550

2) หาก ปราบกฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารของพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ ในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามมาตรา 68

เมื่อมีการกระทำครบทั้ง 2 ประการดังกล่าวข้างต้น เช่นว่านี้ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้นได้

2.1.2 เหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550

เหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 บัญญัติไว้ในมาตรา 93 และมาตรา 94 สามารถแยกออกได้เป็น 2 กรณี²² คือ (1) กรณีไม่ร้ายแรง และ (2) กรณีร้ายแรง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

²²ศุริยา ปานแป้น – อนุวัฒน์ บุญนันท์ : คู่มือสอบ กฎหมายรัฐธรรมนูญ: สำนักพิมพ์วิญญูชน . ศูนย์หนังสือกฎหมายวิญญูชน: กันยายน 2554 หน้า 215 – 220 (เปรียบเทียบ พรป.ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2540)

(1) เหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองกรณีไม่ร้ายแรง

เหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองกรณีไม่ร้ายแรง(มาตรา 93)มี 3 ประการ คือ

1) พรรคการเมืองมีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมืองแต่พรรคการเมืองนั้นยังมีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ (มาตรา 92)

2) พรรคการเมืองไม่ดำเนินการจัดทำรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริง (มาตรา 42 วรรคสอง)

3) พรรคการเมืองไม่ดำเนินการจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริง (มาตรา 82)

(2) เหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองกรณีร้ายแรง

เหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองกรณีร้ายแรง(มาตรา 94) มี 5 ประการ คือ

1) พรรคการเมืองกระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือกระทำการตามที่รัฐธรรมนูญให้ถือว่าเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจดังกล่าวโดยวิธีการดังกล่าว (มาตรา 94 (1))

2) พรรคการเมืองกระทำการกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม (มาตรา 94 (2))

3) พรรคการเมืองกระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ(มาตรา 94 (3))

4) พรรคการเมืองกระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักรหรือขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน(มาตรา 94 (4))

5) พรรคการเมืองกระทำการฝ่าฝืนมาตรา 21 วรรคหนึ่ง มาตรา 43 มาตรา 65 มาตรา 66 มาตรา 69 หรือมาตรา 104 ได้แก่ กรณีดังต่อไปนี้ (มาตรา 94 (5))

(1) รับบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทยตามมาตรา 8 วรรคหนึ่ง เข้าเป็นสมาชิกหรือดำรงตำแหน่งใด ๆ ในพรรคการเมือง หรือยอมให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์ของพรรคการเมือง(มาตรา 21 วรรคหนึ่ง)

(2) สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือผู้เข้ารับ การสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภาเพื่อให้ได้รับเลือกตั้งหรือได้รับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม (มาตรา 43)

(3) รับบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณ เป็นเงินได้ โดยรู้หรือควรจะรู้ว่าได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ามี แหล่งที่มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย (มาตรา 65)

(4) รับบริจาคจากผู้ใดเพื่อกระทำการหรือสนับสนุนการกระทำ อันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือ ราชการแผ่นดิน หรือกระทำการอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอัน ดิของประชาชน หรือกระทำการอันเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ(มาตรา 66)

(5) รับบริจาคเพื่อดำเนินกิจการของพรรคจาก (มาตรา 69)

ก. บุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย

ข. นิติบุคคลตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจ หรือกิจการหรือจดทะเบียนสาขาอยู่ในหรือนอกราชอาณาจักร

ค. นิติบุคคลที่จดทะเบียนในราชอาณาจักร ซึ่งมีบุคคลผู้ ไม่มีสัญชาติไทยมีทุนหรือเป็นผู้ถือหุ้นเกินกว่าร้อยละห้าสิบ ในกรณีที่เป็นบริษัทมหาชนจำกัดที่ จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การพิจารณาตามอนุมาตรานี้ ให้พิจารณาในวัน ก่อนวันที่บริจาค โดยให้ถือทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในวัน ก่อนวันที่บริจาค

ง. องค์กรหรือนิติบุคคลที่ได้รับทุนหรือได้รับเงิน อุดหนุนจากต่างประเทศ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดำเนินการเพื่อประโยชน์ของบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย หรือซึ่งมีผู้จัดการหรือกรรมการเป็นบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย

จ. บุคคล องค์กร หรือนิติบุคคลที่ได้รับบริจาค เพื่อ ดำเนินกิจการของพรรคการเมืองหรือเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองจากบุคคล องค์กรหรือนิติ บุคคลตาม(1)(2)(3)หรือ (4)

ฉ.บุคคล องค์กร หรือนิติบุคคลตามที่กำหนดใน ประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(6) พรรคการเมืองหรือผู้ใดสมควร ู้เห็นเป็นใจ หรือสนับสนุน ให้บุคคลใดดำเนินการใด

ก. เพื่อให้บุคคลอื่นหรือคณะกรรมการการเลือกตั้ง หลงเชื่อหรือเข้าใจว่าพรรคการเมืองอื่นหรือบุคคลใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญนี้โดยปราศจากมูลความจริง ต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับ ความผิดดังกล่าว (มาตรา 104 วรรคหนึ่ง)

ข. เพื่อกลั่นแกล้งพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรค การเมือง กรรมการสาขาพรรคการเมือง หรือผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมือง โดยปราศจากมูล ความจริง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สี่หมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 104 วรรคสอง)

2.2 กระบวนการยุบเลิกพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550

เมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 จะเห็นได้ว่า กฎหมายได้ให้อำนาจองค์กรที่มีอำนาจในการยุบเลิกพรรคการเมืองแบ่งออกได้ เป็น 2 ประเภท คือ 1.คณะกรรมการการเลือกตั้ง และ 2. ศาลรัฐธรรมนูญ

1.คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจการเลิกพรรคการเมืองแบ่งออกเป็น 3กรณี คือ

1.1 การสิ้นสภาพพรรคการเมือง (มาตรา 91)

1.2 การเลิกพรรคการเมือง (มาตรา 92)

1.3 การควบรวมพรรคการเมือง (มาตรา 100 มาตรา 101 มาตรา 102 มาตรา 103)

2.ศาลรัฐธรรมนูญ มีอำนาจเลิกพรรคการเมือง ในกรณีเดียว คือ

2.1 การยุบพรรคการเมือง (มาตรา 93 มาตรา 94)

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่ากระบวนการในการเลิกยุบพรรคการเมืองแบ่ง ออกเป็น 2 ประการ คือ 1.กระบวนการยุบเลิกพรรคการเมืองที่นายทะเบียนพรรคการเมืองมี อำนาจยื่นคำร้อง และ 2.กระบวนการยุบเลิกพรรคการเมืองที่อัยการสูงสุดมีอำนาจยื่นคำร้อง

1.กระบวนการยุบเลิกพรรคการเมืองที่นายทะเบียนพรรคการเมืองมีอำนาจยื่นคำร้อง

กระบวนการยุบเลิกพรรคการเมืองที่นายทะเบียนพรรคการเมืองมีอำนาจยื่นคำร้อง แบ่งออกได้เป็น 2 ประการ คือ การยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการเลือกตั้ง และ การยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

1.1กระบวนการยุบเลิกพรรคการเมืองที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีดังต่อไปนี้

1.1.1กรณีการสิ้นสภาพพรรคการเมือง

เมื่อปรากฏว่านายทะเบียน หรือเมื่อมีผู้ยื่นคำร้องต่อนายทะเบียนว่ามีเหตุตามมาตรา 91 ให้นายทะเบียนดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริง ถ้าเห็นว่ามีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองใดจริง ให้นายทะเบียน โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศในราชกิจจานุเบกษา ว่าพรรคการเมืองนั้นสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง (มาตรา 91 วรรคสอง)

ในกรณีที่หัวหน้าพรรคการเมืองที่ถูกประกาศว่าสิ้นสภาพตามมาตรา 91 วรรคสอง เห็นว่าการประกาศของนายทะเบียนไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น อาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ให้มีคำสั่งเลิกการประกาศได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา 91 วรรคสาม)

1.1.2กรณีการเลิกพรรคการเมือง

เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ตามมาตรา 91 วรรคหนึ่ง ให้นายทะเบียนดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริง ถ้าเห็นว่ามีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองจริง ให้นายทะเบียน โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งเลิกพรรคการเมืองนั้น (มาตรา 92 วรรคสอง)

เมื่อนายทะเบียนมีคำสั่งเลิกพรรคการเมืองใดตามมาตรา 92 วรรคสองแล้ว ให้นายทะเบียนประกาศคำสั่งเลิกพรรคการเมืองในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา 92 วรรคสาม)

1.1.3กรณีการควบรวมพรรคการเมือง

เมื่อนายทะเบียนรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองตามมาตรา 101 แล้ว ให้นายทะเบียนดำเนินการตามมาตรา 92 วรรคสอง เพื่อมีคำสั่งให้พรรคการเมืองเดิมที่รวมเข้ากันเป็นอันเลิกไป โดยให้สมาชิกพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ที่จัดตั้งขึ้น และให้บรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิและความรับผิดชอบของพรรคการเมืองเดิม โอนไปเป็นของพรรคการเมืองใหม่ตั้งแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่ง (มาตรา 102 วรรคหนึ่ง)

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้นายทะเบียนประกาศคำสั่งการเลิกและการควมรวมพรรคการเมืองในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา 102 วรรคสอง)

1.2 กระบวนการยุบเลิกพรรคการเมืองที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียน หรือเมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งจากคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองและได้ตรวจสอบแล้วเห็นว่าพรรคการเมืองใดกระทำการตาม มาตรา 94 ให้นายทะเบียนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจยื่นคำร้องเอง (หากปรากฏว่าอัยการสูงสุดไม่ยื่นคำร้อง (มาตรา 95 วรรคหนึ่ง)

หากนายทะเบียนเห็นสมควรจะให้ระงับการดำเนินการของพรรคการเมืองซึ่งกระทำการตาม มาตรา 95 ให้นายทะเบียนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งแจ้งต่ออัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งระงับการกระทำดังกล่าวของพรรคการเมืองไว้เป็นการชั่วคราว (มาตรา 95 วรรคสอง)

2. กระบวนการยุบเลิกพรรคการเมืองที่อัยการสูงสุดมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียน หรือเมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งจากคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองและได้ตรวจสอบแล้วเห็นว่าพรรคการเมืองใดกระทำการตาม มาตรา 94 ให้นายทะเบียนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งแจ้งต่ออัยการสูงสุดพร้อมด้วยหลักฐาน เมื่ออัยการสูงสุดได้รับแจ้งให้พิจารณาเรื่องดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ถ้าอัยการสูงสุดเห็นสมควร ก็ให้ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าว (มาตรา 95 วรรคหนึ่ง)

2.3 ผลกระทบจากการที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมือง

เมื่อพรรคการเมืองกระทำการฝ่าฝืนตามมาตรา 93 มาตรา 94 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 และศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองแล้ว จะส่งผลกระทบต่อพรรคการเมือง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองใดแล้ว ให้นายทะเบียนประกาศคำสั่งยุบพรรคการเมืองนั้นในราชกิจจานุเบกษา และห้ามมิให้บุคคลใดใช้ชื่อ ชื่อย่อ หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองซ้ำ หรือพ้อง หรือมีลักษณะคล้ายคลึงกับชื่อ ชื่อย่อ หรือภาพ

เครื่องหมายพรรคการเมืองที่ถูกยุบนั้น เพื่อแสวงหาประโยชน์ในการดำเนินกิจการทางการเมือง หรือประโยชน์อื่นใดในทำนองเดียวกัน (มาตรา 95 วรรคสาม)

2. กรณีที่พรรคการเมืองสิ้นสภาพ เลิก หรือยุบ ตามบทบัญญัติในหมวด 4 เว้นแต่กรณีตามมาตรา 92 (2) ให้หัวหน้าพรรคการเมืองส่งบัญชีและงบดุลรวมทั้งเอกสารเกี่ยวกับการเงินของพรรคการเมืองภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองสิ้นสภาพเลิก หรือยุบ และให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินชำระบัญชีให้เสร็จสิ้นภายในหกเดือนนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากนายทะเบียน ถ้าสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินชำระบัญชีไม่เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้ขอขยายเวลาได้อีกไม่เกินหกเดือน (มาตรา 96 วรรคหนึ่ง)

3. ให้หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองตามวรรคหนึ่ง ยังคงต้องปฏิบัติหน้าที่อยู่นกว่าการชำระบัญชีจะแล้วเสร็จ แต่จะดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในนามพรรคการเมืองที่สิ้นสภาพ เลิก หรือยุบ มิได้ (มาตรา 96 วรรคสอง)

4. ในการชำระบัญชี เมื่อได้หักหนี้สินและค่าใช้จ่ายแล้ว ยังมีทรัพย์สินเหลืออยู่เท่าใด ให้โอนให้แก่องค์การสาธารณกุศลตามที่ระบุไว้ในข้อบังคับพรรคการเมือง ถ้าในข้อบังคับพรรคการเมืองไม่ได้ระบุไว้ ให้ทรัพย์สินที่เหลือนั้นตกเป็นของกองทุน (มาตรา 96 วรรคสาม)

5. ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 22 หมวด 5 ว่าด้วยการชำระบัญชีห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด และบริษัทจำกัดมาใช้บังคับกับการชำระบัญชีของพรรคการเมืองโดยอนุโลม (มาตรา 96 วรรคสี่)

6. ในกรณีที่พรรคการเมืองต้องยุบเพราะเหตุอันเนื่องมาจากการฝ่าฝืนมาตรา 42 วรรคสอง(ไม่จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง) หรือมาตรา 82 (ไม่จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมือง) หรือต้องยุบพรรค ตามมาตรา 94 ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบไป จะขัดแย้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ทั้งนี้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองนั้นต้องยุบไป

7. ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองใดเพราะเหตุอันเนื่องมาจากการฝ่าฝืนมาตรา 82 หรือเหตุตามมาตรา 94 และปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนร่วม รู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำดังกล่าวแล้วมิได้ยับยั้ง หรือแก้ไขการกระทำดังกล่าว ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น มีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง (มาตรา 98)

4. หลักนิติรัฐ

หลักนิติรัฐ (Legal State) มีผู้ให้ความหมาย คำจำกัดความคำอธิบาย ไว้จำนวนหลายท่านด้วยกัน เช่น

Carre De Malberg²³ นักกฎหมายมหาชนชาวฝรั่งเศส ได้ให้คำอธิบายความหมายหลักนิติรัฐ

“นิติรัฐเป็นรัฐที่ในทางความสัมพันธ์กับประชาชนและเพื่อการให้หลักประกันแก่สถานะของบุคคลแล้วอยู่ภายใต้ระบอบแห่งกฎหมายซึ่งจะผูกการกระทำของรัฐไว้ด้วยกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งกฎเกณฑ์เหล่านี้ส่วนหนึ่งจะกำหนดสิทธิของประชาชน แต่อีกส่วนหนึ่งจะกำหนดไว้ล่วงหน้าถึงหนทางและวิธีการที่จะถูกนำมาใช้เพื่อบรรลุจุดประสงค์ในการดำเนินการปกครองของรัฐ กฎเกณฑ์สองชนิดนี้มีจุดมุ่งหมายร่วมกันเพื่อจำกัดอำนาจของรัฐโดยทำให้รัฐอยู่ภายใต้ระเบียบแห่งกฎหมายที่กฎเกณฑ์ทั้งสองชนิดดังกล่าวสร้างขึ้น ด้วยเหตุนี้ลักษณะเฉพาะของ นิติรัฐ ที่ชัดเจนอันหนึ่ง ก็คือ ในการปฏิบัติต่อผู้ได้ปกครอง ฝ่ายปกครองจะสามารถใช้วิธีการต่าง ๆ ได้ก็แต่เฉพาะที่ระเบียบแห่งกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในขณะนั้นให้อำนาจไว้

Troper²⁴ ได้ให้คำอธิบายความหมาย หลักนิติรัฐ ว่า “รัฐที่ปกครองโดยถือกฎหมายเป็นใหญ่ หรือรัฐที่ปกครองโดยกฎหมายมิใช่โดยมนุษย์ (government of law, not of men) เพราะแม้แต่องค์กรผู้ตรากฎหมายและใช้บังคับกฎหมายก็ต้องถูกผูกพันอยู่ภายใต้อำนาจแห่งกฎหมายที่ตนได้ตราขึ้นด้วย

Maunz²⁵ นักกฎหมายชาวเยอรมัน ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า นิติรัฐมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

- (1) การแบ่งแยกอำนาจ
- (2) การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน
- (3) ความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายปกครองและฝ่ายตุลาการ
- (4) ความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา

²³ชาญชัย แสวงศักดิ์, *กฎหมายปกครอง* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538), หน้า 41-42.

²⁴จันทร์จิรา เอี่ยมมยุรา, *(หลักนิติธรรม) กับการพัฒนากระบวนการยุติธรรมในสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะนิติศาสตร์, ม.ป.ป.

²⁵บรรเจ็ด สิงคะเนติ, *หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552 หน้า 23 – 34.

ศาสตราจารย์ ดร. หยุต แสงอุทัย ได้อธิบาย หลักนิติรัฐ ว่า “นิติรัฐเป็นรัฐที่ยอมตนอยู่ได้ บังคับแห่งกฎหมาย ซึ่งรัฐเป็นผู้ตราขึ้นเอง”²⁶ และในประการที่สำคัญในกฎหมายรัฐธรรมนูญของรัฐ ที่เป็นนิติรัฐจะต้องมีบทบัญญัติในประการที่สำคัญถึงเสรีภาพของราษฎร เช่น เสรีภาพในร่างกายใน ทรัพย์สิน ในการทำสัญญา และในการประกอบอาชีพ²⁷ การที่รัฐจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของ ราษฎรได้ก็ต้องด้วยความยินยอมของราษฎรให้จำกัดสิทธิและเสรีภาพเองตามกลไกแห่งนิติบัญญัติ ของประเทศนั้น

รองศาสตราจารย์ ดร. วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ให้คำอธิบายแนวความคิดของหลักนิติรัฐ ว่า หมายถึง รัฐเสรีประชาธิปไตยโดยยอมรับรองและให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานของราษฎร ไว้ในรัฐธรรมนูญโดยอาจจำแนกสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวได้เป็น 3 ประเภท คือ²⁸

(1) สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลโดยแท้ ได้แก่ สิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย สิทธิเสรีภาพใน เลหสถาน สิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกันและกัน สิทธิเสรีภาพในการเดินทาง การเลือกถิ่น ที่อยู่ สิทธิในการนับถือศาสนา และสิทธิเสรีภาพในครอบครัว

(2) สิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ ได้แก่ สิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพ สิทธิ เสรีภาพในการมีและใช้ทรัพย์สิน และสิทธิเสรีภาพในการทำสัญญา

(3) สิทธิและเสรีภาพในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ สิทธิเสรีภาพในการแสดง ความคิดเห็นทางการเมือง สิทธิเสรีภาพในการรวมตัวกันเป็นสมาคมหรือพรรคการเมือง และสิทธิ เสรีภาพในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและสมัครรับเลือกตั้ง

ศาสตราจารย์ ดร. บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ ได้อธิบาย ว่าองค์ประกอบของหลักนิติรัฐ นั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้นำมาบัญญัติไว้อย่างเป็นรูปธรรม มีดังนี้²⁹

(1) การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานสำหรับประชาชน³⁰

²⁶ หยุต แสงอุทัย, *หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538), หน้า 123.

²⁷ หยุต แสงอุทัย, *อ้างแล้ว* เจริญรอดที่ 10 หน้า 123.

²⁸ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, “นิติรัฐ: หลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญเสรีประชาธิปไตย”, หนังสือ “ข้อความคิดและ หลักการพื้นฐานในกฎหมายมหาชน”, สำนักพิมพ์นิติธรรม, พ.ศ. 2540 หน้า 1-7

²⁹ บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, *กฎหมายรัฐธรรมนูญ* อ้างแล้ว เจริญรอดที่ 3 หน้า 419-436.

³⁰ มาตรา 63 การคุ้มครองสิทธิในการชุมนุม, มาตรา 32 วรรคแรก การคุ้มครองสิทธิในชีวิตและร่างกาย

(2) หลักการแยกอำนาจ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มีการกล่าวถึงในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ปี ค.ศ.1794 ของฝรั่งเศส ว่ารัฐใดที่มีได้ใช้หลักการแยกอำนาจ ย่อมไม่อาจกล่าวได้ว่ารัฐนั้นมีรัฐธรรมนูญ

(3) กฎหมาย ย่อมมีผลผูกพันองค์กรต่าง ๆ ของรัฐ³¹

(4) กฎหมาย ย่อมเป็นเงื่อนไขในการดำเนินการทั้งหลายของฝ่ายปกครอง กล่าวคือ ฝ่ายปกครองจะดำเนินการใด ๆ ได้ ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายรับรองหรือให้อำนาจให้ดำเนินการนั้น ๆ ได้ เท่านั้น ดังคำกล่าวที่ว่า “ไม่มีกฎหมาย ไม่มีอำนาจ” โดยเฉพาะในการดำเนินการที่อาจกระทบหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้³²

(5) การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและสิทธิฟ้องร้องให้หน่วยงานของรัฐรับผิดชอบ คือ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการกระทำอันมิชอบของฝ่ายอำนาจรัฐ³³

(6) หลักนิติรัฐทางอาญาและวิธีพิจารณาความอาญา

(ก) หลักกฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง³⁴

(ข) หลักการห้ามลงโทษซ้ำ³⁵

³¹มาตรา 178 การบริหารราชการแผ่นดิน รัฐมนตรีต้องดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ , มาตรา 26 การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

³²มาตรา 29 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น.

³³มาตรา 28 วรรคสอง บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาล หรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ , มาตรา 60 บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล ให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น

³⁴มาตรา 39 บุคคลไม่ต้องรับโทษทางอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้

³⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 39(4) การห้ามการลงโทษหลายครั้งต่อการกระทำเพียงครั้งเดียว

(ค) หลักการรับผิดชอบต่อการกระทำของตนที่ควรแก่การตำหนิ³⁶

(ง) หลักข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับความเป็นผู้บริสุทธิ์³⁷

(จ) หลักการห้ามการบังคับให้กล่าวร้ายตนเอง³⁸

(ฉ) หลักการยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย³⁹

(ช) หลักการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา⁴⁰

(ซ) หลักการชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำอันมิชอบ
ของรัฐ⁴¹

(7) หลักนิติรัฐที่เกี่ยวกับกระบวนการวิธีพิจารณาโดยทั่วไป เช่น หลักความรวดเร็ว
หลักการที่กำหนดให้ศาลต้องรับฟังข้อโต้แย้งของจำเลยหลักการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม เป็นต้น

³⁶ บุคคลต้องรับโทษอาญาต่อเมื่อบุคคลนั้นได้กระทำในสิ่งที่ควรแก่การตำหนิ ความหนักเบาของโทษที่บุคคล
จะได้รับต้องได้สัดส่วน กับการกระทำอันควรนำตำหนิ มาตรา 39 วรรคแรก ประโยคที่สอง .....โทษที่จะลงแก่บุคคล
นั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

³⁷ มาตรา 39 วรรคสองและวรรคสาม ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหา หรือจำเลยไม่มีความผิด
ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

³⁸ มาตรา 40 (4) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติ
ที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็น
ธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง.

³⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 วรรคสอง เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้
กระทำผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย

⁴⁰ มาตรา 40 (5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความ
ช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมาย
บัญญัติ

⁴¹ ไม่ได้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แต่ได้มีการตรา พระราชบัญญัติ
ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ขึ้นมา

(8)หลักความมั่นคงของกฎหมาย เช่น

(ก)กฎเกณฑ์ทางกฎหมายจะต้องมีเนื้อหาที่แน่นอนและชัดเจน กล่าวคือ กฎหมายระดับพระราชบัญญัติตลอดจนกฎเกณฑ์ทางกฎหมายอื่น ๆ กฎหมายลำดับรอง จะต้อง มีเนื้อหาที่ชัดเจนและแน่นอน ให้พลเมืองได้ทราบว่า รัฐเรียกร้องอะไรจากตนได้บ้าง นอกจากนี้แล้ว พฤติกรรมของฝ่ายรัฐจะต้องเป็นพฤติกรรมที่พลเมืองสามารถคาดหมายล่วงหน้าได้ ตลอดจนมีความสม่ำเสมอ เพื่อให้พลเมืองสามารถวางตัวได้อย่างถูกต้องเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของรัฐนั่นเอง

(ข)ความถาวรต่อเนื่องของกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย นอกจากหลักความมั่นคงของกฎหมายจะเรียกร้องความแน่นอนและชัดเจนแล้ว ยังเรียกร้องในแง่ของเวลา กล่าวคือ กฎเกณฑ์ทางกฎหมายจะต้องใช้ได้ยืนยาว มีลักษณะเป็นการถาวรต่อเนื่องอีกด้วย หลักความมั่นคงของกฎหมายมิได้เรียกร้องแต่เพียงว่าให้พลเมืองทราบเท่านั้นว่า กฎเกณฑ์ในปัจจุบันเป็นเช่นไร หากแต่เป็นสิทธิของพลเมืองที่จะต้องเรียกร้องต่อไปด้วยว่า กฎเกณฑ์ดังกล่าวจะยังคงใช้ต่อไปในอนาคตด้วย เนื่องจากการดำรงชีวิตของพลเมืองในปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยกฎเกณฑ์ทางกฎหมายมาเป็นพื้นฐานนั่นเอง

(ค)ประเด็นเกี่ยวกับคำสั่งทางปกครอง หลักการต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วสำหรับการตรากฎเกณฑ์ของกฎหมาย ย่อมใช้กับการบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครองและการออกคำสั่งทางปกครองเองด้วย คำสั่งทางปกครองตามความหมายของกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พุทธศักราช 2539 มาตรา 5 ย่อมเป็นการกำหนดของทางราชการว่า ผลตามกฎเกณฑ์ทางกฎหมายซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม สำหรับกรณีที่เป็นรูปธรรมแต่ละกรณีนั้นจะเป็นเช่นใด การออกคำสั่งทางปกครองจึงต้องสอดคล้องกับหลักความมั่นคงของกฎหมาย เนื่องจากคำสั่งทางปกครองเป็นทั้งการทำให้กฎหมายที่มีความเป็นนามธรรม เกิดความเป็นรูปธรรมขึ้นมาได้ และในขณะเดียวกัน ก็ต้องทำให้กฎหมายมีความแน่นอน

(ง)ประเด็นเกี่ยวกับคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยของศาล หลักความมั่นคงถาวรของกฎหมายนับได้ว่า เป็นหลักสำคัญสำหรับการคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยของศาล เนื่องจากรานหลักของศาล คือ การตัดสินข้อพิพาททางกฎหมาย เพื่อให้เกิดสันติภาพทางกฎหมายกลับคืนมาอีกครั้ง จึงเป็นความจำเป็นที่คำพิพากษาที่เป็นที่สุดแล้ว เป็นที่ยุติและไม่อาจโต้แย้งได้อีกต่อไป เว้นแต่จะมีเหตุให้ขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้ หรือมีช่องทางอื่นที่สามารถมีการตรวจสอบคำพิพากษาดังกล่าวได้อีก

(จ)กรณีความขัดแย้งกันระหว่างหลักความมั่นคงของกฎหมายกับหลักที่ว่า การปกครองต้องเป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมาย กรณีประเด็นเกี่ยวกับคำสั่งทางปกครอง และประเด็น

เกี่ยวกับคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัย อาจเกิดความขัดแย้งกันระหว่างหลักความมั่นคงของกฎหมาย กับหลักที่ว่า การปกครองต้องเป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมาย ขึ้นมาได้ แม้ว่าโดยหลักแล้วหลักการ ทั้งสองควรจะไปด้วยกัน แต่ก็อาจมีกรณีที่เป็นข้อยกเว้นเช่นนี้เกิดขึ้นได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ ในฐานะที่ หลักการทั้งสองต่างก็มีรากฐานมาจากหลักนิติรัฐเช่นเดียวกัน จึงต้องหาจุดสมดุลระหว่างหลักการ ทั้งสอง จากหลักการที่ว่า การปกครองต้องเป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมาย หรือกฎหมายย่อมผูกมัด อำนาจอรัฐ รัฐจึงไม่อาจอ้างหลักความมั่นคงของกฎหมายมาดำเนินมาตรการใด ๆ ที่ขัดต่อกฎหมาย ได้

(9) หลักความพอสมควรแก่เหตุ หรือ หลักการห้ามกระทำเกินกว่าเหตุ สามารถ พิจารณาแยกความหมายออกได้เป็น 2 ประการ

(ก) ความหมายโดยทั่วไป หลักความพอสมควรแก่เหตุ เป็นหลักการที่ใช้ใน กฎหมายทุกระดับตั้งแต่กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายปกครอง และ แม้กระทั่งกฎหมายเอกชน แต่หลักการนี้ก็ย่อมมีขอบเขตในการใช้หลักการ กล่าวคือ การใช้ หลักการดังกล่าวโดยหลักแล้วเป็นกรณีการแทรกแซงของฝ่ายอำนาจรัฐที่กระทำต่อฝ่ายเอกชน การ แทรกแซงดังกล่าวจะกระทำได้อีกต่อเมื่อการแทรกแซงนั้นมีความเหมาะสม การแทรกแซงเป็นความ จำเป็น และเป็นการแทรกแซงที่พอสมควรแก่เหตุตามความหมายอย่างแคบเพื่อการบรรลุซึ่งถึง วัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเอาไว้ ดังนั้นหลักการนี้จึงเป็นเรื่องราวของความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ กับมาตรการที่ดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐาน⁴² กล่าวคือ แม้ว่าจะมี กฎหมายเปิดช่องให้จำกัดสิทธิและเสรีภาพได้ แต่การจำกัดสิทธิและเสรีภาพที่ดำเนินการลงไป จะต้องเหมาะสม จำเป็นและพอสมควรแก่เหตุตามความหมายอย่างแคบ

(ข) วิธีการใช้หลักความพอสมควรแก่เหตุ การตรวจสอบว่าการดำเนินมาตรการ ของรัฐในการแทรกแซงที่กระทำต่อเอกชนสอดคล้องกับหลักความพอสมควรแก่เหตุหรือไม่นั้น พิจารณาแบ่งออกได้เป็น 2 ขั้นตอน มีดังนี้

⁴² มาตรา 29 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือน สาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

ขั้นตอนที่ 1 การตรวจสอบวัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ของการแทรกแซงคืออะไร

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบมาตรการการแทรกแซงของรัฐ มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

(1) ตรวจสอบว่ามาตรการที่ใช้ นั้น เป็นมาตรการที่เหมาะสมหรือไม่

(2) ตรวจสอบว่ามาตรการที่ใช้ นั้น เป็นมาตรการที่จำเป็นหรือไม่

(3) ตรวจสอบว่ามาตรการที่ใช้ นั้น เป็นมาตรการที่พอสมควรแก่เหตุตาม

ความหมายอย่างแคบ หรือไม่ กล่าวคือ มาตรการที่ใช้กับผลที่ได้รับจะต้องได้สัดส่วนกัน

เมื่อพิจารณา หลักนิติรัฐ แล้วจะพบว่า ประเทศชาติหรือรัฐใดที่จะเป็นนิติรัฐ นั้น มีลักษณะดังนี้

1. ประเทศหรือรัฐนั้นจะต้องปกครองด้วยกฎหมาย และกฎหมายจะต้องเป็นไปด้วยหลักความชอบด้วยกฎหมาย หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รัฐจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย จะใช้อำนาจเกินกว่าที่กรอบกฎหมายกำหนดอันเป็นการล่วงล้ำสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ได้

2. ประเทศหรือรัฐนั้น ในการใช้อำนาจของรัฐ ต้องมีการแบ่งแยกการใช้อำนาจ คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ กล่าวคือ มีลักษณะเป็นการถ่วงดุล การคานอำนาจ ตรวจสอบซึ่งกันและกันได้

3. ประเทศหรือรัฐนั้น ผู้พิพากษาจะต้องมีความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดี กล่าวคือ การพิจารณาคดีต้องไม่อยู่ภายใต้อำนาจอื่นใด จะต้องมีความเป็นอิสระไม่ถูกรอบงำจากองค์กรใด เพราะหากผู้พิพากษาขาดความเป็นอิสระหรือถูกรอบงำแล้ว ความเป็นนิติรัฐจึงไม่อาจมีได้

5.แนวคิด ความรับผิดชอบของบุคคล

5.1 หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบของบุคคล

โดยทั่วไปแล้วบุคคลจะมีความรับผิดชอบได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายกำหนดโทษ หรือมีการกระทำความผิดก็ต่อเมื่อมีกฎหมายกำหนดไว้ ทั้งนี้จะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้รับรองหลักกฎหมายไว้ "ไม่มีโทษถ้าไม่มีกฎหมายกำหนด" และ "ไม่มีความผิดถ้าไม่มีกฎหมายกำหนด"

โดยมีบัญญัติในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 4 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 39

"บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้....."

ในขณะที่ประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติไว้ทำนองเดียวกัน ในมาตรา 2

"บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะ กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ถ้าตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง การกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป ให้ผู้ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิดและถ้าได้มีคำพิพากษา ถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ก็ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น ถ้ารับโทษอยู่ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง"

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 3 วางหลักกฎหมายไว้ว่า

"ถ้ากฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดแตกต่างกับกฎหมายที่ใช้ในภายหลังการกระทำความผิด ให้ใช้กฎหมายในส่วนที่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิด ไม่ว่าในทางใด เว้นแต่คดีถึงที่สุดแล้ว แต่ในกรณีที่เกิดถึงที่สุดแล้วดังต่อไปนี้

(1) ถ้าผู้กระทำความผิดยังไม่ได้รับโทษ หรือกำลังรับโทษอยู่ และโทษที่กำหนดตามคำพิพากษานักกว่าโทษที่กำหนดตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง เมื่อสำนวนความปรากฏแก่ศาลเมื่อผู้กระทำความผิด หรือผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้นั้น ผู้อนุบาลของผู้นั้นหรือพนักงานอัยการร้องขอ ให้ศาลกำหนดโทษเสียใหม่ตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง ในการที่ศาลจะกำหนดโทษใหม่นี้ ถ้าปรากฏว่าผู้กระทำความผิดได้รับโทษมาบ้างแล้ว เมื่อได้คำนึงถึงโทษตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง หากเห็นเป็นการสมควรศาลจะกำหนดโทษน้อยกว่าโทษขั้นต่ำที่กฎหมายที่บัญญัติใน ภายหลังกำหนดไว้ถ้าหากมีก็ได้ หรือถ้าเห็นว่าโทษที่ผู้กระทำความผิดได้รับมาแล้วเป็นการเพียงพอ ศาลจะปล่อยผู้กระทำความผิดไปก็ได้

(2) ถ้าศาลพิพากษาให้ประหารชีวิตผู้กระทำความผิด และตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดไม่ถึงประหารชีวิต ให้งดการประหารชีวิตผู้กระทำความผิด และให้ถือว่าโทษประหารชีวิตตามคำพิพากษาได้เปลี่ยนเป็นโทษสูงสุดที่จะพึงลง ได้ ตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง"

5.2 โทษตามประมวลกฎหมายอาญา

โทษทางอาญา คือ สภาพบังคับของกฎหมายอาญาเมื่อมีการฝ่าฝืนกฎหมาย ทั้งนี้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 ได้ กำหนดประเภทของโทษไว้ 5 ประการ ได้แก่

1. ประหารชีวิต
2. จำคุก
3. กักขัง
4. ปรับ
5. ริบทรัพย์สิน

นอกจากนี้ ยังมีโทษทางอาญา ที่เรียกว่าเป็นโทษอุปกรณ^{๔๘} ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 12 บัญญัติว่า “วิธีการเพื่อความปลอดภัยจะ ใช้บังคับแก่บุคคลได้ก็ต่อเมื่อมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้ใช้บังคับได้เท่านั้น....” ดังนั้น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 39 จึงได้บัญญัติวิธีการเพื่อความปลอดภัยไว้ 5 ชนิด ด้วยกันคือ

1. กักกัน (ป.อ.มาตรา 40 ถึงมาตรา 43)
2. ห้ามเข้าเขตกำหนด (ป.อ.มาตรา 44, 45 และ 46 วรรคสอง)
3. เรียกประกันทัณฑ์บน (ป.อ.มาตรา 46, 47)
4. คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล (ป.อ.มาตรา 48, 49)
5. ห้ามการประกอบอาชีพบางอย่าง (ป.อ.มาตรา 50)

5.3 ความรับผิดชอบทางอาญาตามข้อสันนิษฐานทางกฎหมาย

ข้อสันนิษฐาน^{๔๘} เป็นหลักกฎหมายว่าด้วยพยานหลักฐานเกี่ยวกับการฟังข้อเท็จจริงชนิดหนึ่ง เมื่อมีข้อสันนิษฐานเกิดขึ้น ศาลจะฟังข้อเท็จจริงในเบื้องต้นว่ามีอยู่อย่างใดอย่างหนึ่งก่อน จนกว่าจะได้มีการพิสูจน์หักล้างเป็นอย่างอื่น เกี่ยวกับเรื่องข้อสันนิษฐานนั้น มีข้อเท็จจริง 2 ประเภทที่เกี่ยวข้องกัน คือ ข้อเท็จจริงพื้นฐาน กับ ข้อเท็จจริงที่ได้รับการสันนิษฐาน โดยข้อเท็จจริงทั้ง 2 ประเภทนี้ มีความเกี่ยวข้องกัน กล่าวคือ เมื่อปรากฏว่ามีข้อเท็จจริงพื้นฐานเกิดขึ้น ก็เกิดข้อเท็จจริงที่ได้รับการสันนิษฐานตามมา

เช่น ข้อสันนิษฐานที่ว่าเด็กเกิดระหว่างสมรสที่หญิงเป็นภริยาชาย เป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายชายผู้เป็นสามี (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1356) นั้น

ข้อเท็จจริงที่ว่า ผู้หญิงผู้เป็นภรรยาคลอดบุตรในระหว่างที่สมรสอยู่กับสามี เป็น “ข้อเท็จจริงพื้นฐาน” ส่วน ข้อเท็จจริงที่ว่า เด็กคนนั้นเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายที่เกิดจากชายคู่สมรส เป็น “ข้อเท็จจริงที่ได้รับการสันนิษฐาน” เป็นต้น

^{๔๘}วันชัย รุจนวงศ์และคณะ: การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ 2549

5.4 ประเภทของข้อสันนิษฐาน

ในความหมายทั่วไป ข้อสันนิษฐาน หมายถึง ข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริง และ ข้อสันนิษฐานตามข้อกฎหมาย⁴⁹

1) ข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงนั้น อาจกล่าวได้ว่า ความจริงมิใช่ข้อสันนิษฐานโดยแท้ แต่เป็นเรื่องของการใช้เหตุผลของศาลในการวินิจฉัยพยานหลักฐานทำให้ศาลอนุมานได้ว่ามีข้อเท็จจริงในประเด็นแห่งคดีว่ามีอยู่อย่างไร เช่น การที่จำเลยถูกจับได้พร้อมกับทรัพย์สินของผู้เสียหายในเวลาหลังจากเกิดเหตุไม่นาน เป็นข้อเท็จจริงที่ ศาลสันนิษฐานเอาว่า จำเลยเป็นผู้ลักทรัพย์นั้นก็ได้

2) ข้อสันนิษฐานตามข้อกฎหมาย คือ ข้อสันนิษฐานที่เกิดขึ้น โดยบทบัญญัติของกฎหมาย เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดข้อสันนิษฐานไว้เป็นลายลักษณ์อักษรว่า เมื่อสามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงพื้นฐานได้ก็ถือว่าข้อเท็จจริงที่ได้รับการสันนิษฐานด้วย

นอกจากนี้ ข้อสันนิษฐานตามข้อกฎหมาย ยังแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด และข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด

2.1 ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด มีผลทำให้ต้องสันนิษฐานตามที่กฎหมายกำหนด และไม่สามารถนำพยานหลักฐานมาสืบหักล้างเป็นอย่างอื่นได้ เช่น

พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ.2497 มาตรา 27 บัญญัติว่า

“ทหารกองเกินซึ่งถูกเรียกทำการตรวจเลือก ถ้าไม่มาหรือมาแต่ไม่เข้ารับการตรวจหรือไม่อยู่จนตรวจเสร็จ ให้ถือว่า หลีกเลียงขัดขืนและต้องรับโทษ.....”

2.2 ข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด เป็นกรณีที่กฎหมายเปิดโอกาสให้มีการนำพยานหลักฐานเข้าพิสูจน์หักล้างเพื่อแสดงให้ศาลเห็นเป็นอย่างอื่นได้ เช่น

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 211 บัญญัติว่า

“ผู้ใดประชุมในที่อั้งยี่ หรือ ช่องโจร ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นอั้งยี่หรือช่องโจร เว้นแต่ผู้นั้นจะแสดงได้ว่าประชุมโดยไม่รู้ว่าเป็นอั้งยี่หรือช่องโจร....” หรือ

พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478 มาตรา 6 บัญญัติว่า

“ผู้อยู่ในวงเล่นการพนัน ให้สันนิษฐานว่าเล่นการพนันด้วย เว้นแต่เป็นการดูในงานรื่นเริงสาธารณะ งานนักขัตฤกษ์ หรือในที่สาธารณะ....” เป็นต้น

⁴⁹ โสภณ รัตนการ, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ 2538, หน้า 126 – 128

จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญ ได้บัญญัติกฎหมายให้ความคุ้มครองความรับผิดของบุคคล กล่าวคือ บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด กฎหมายให้สันนิษฐานให้เป็นผู้บริสุทธิ์ไว้ก่อน และหากไม่มีโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ หรือ ถ้าการกระทำของบุคคลไม่เป็นความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ บุคคลย่อมไม่ต้องรับผิด เช่นเดียวกันใน ประมวลกฎหมายอาญา ได้บัญญัติถึงความรับผิดของบุคคลไว้ว่า บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะ กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแต่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย (มาตรา 2) และถ้ากฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิด แตกต่างกับกฎหมายที่ใช้ในภายหลังการ กระทำความผิด ให้ใช้กฎหมายในส่วนที่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิด ว่าในทางใดเว้นแต่คดีถึงที่สุดแล้ว(มาตรา 3)

นอกจากนี้ การพิจารณาความรับผิดทางอาญาตามข้อสันนิษฐานทางกฎหมาย ต้องพิจารณาจากข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริง และข้อสันนิษฐานตามข้อกฎหมายประกอบร่วมกัน หากข้อสันนิษฐานตามข้อกฎหมายเป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาด มีผลทำให้ต้องสันนิษฐานตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น

บทที่ 3

กฎหมายเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังการยุบพรรค

1.แนวคิดของการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในระบบกฎหมายไทย

นิยามความหมายของคำว่า “การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง”

คำว่า “เพิกถอน” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายความว่า การยกเลิก คำว่า “สิทธิเลือกตั้ง (suffrage)”⁵⁰ หมายความว่า เป็นสิทธิที่รัฐให้แก่กลุ่มบุคคลที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้สิทธิมีส่วนร่วมเลือกบุคคลหรือตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาที่มอบให้

กระบวนการยอมรับสิทธิเลือกตั้งเรียกว่า “การให้สิทธิเลือกตั้ง” (exfranchisement) ส่วนกระบวนการไม่ให้สิทธิเลือกตั้งเรียกว่า “การตัดสิทธิเลือกตั้ง” (disfranchisement)

ดังนั้น เมื่อรวมทั้งสองคำเข้าด้วยกันแล้ว การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง มีความหมายว่า การยกเลิกหรือการตัดสิทธิเลือกตั้งโดยอำนาจของรัฐทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลต้องเสียสิทธิในการมีส่วนร่วมเลือกบุคคลหรือ การใช้สิทธิในการเลือกตั้ง หรือรับสมัครเลือกตั้งทางการเมือง

ทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิเลือกตั้ง (theories of suffrage)⁵¹ ได้แก่

(1) ทฤษฎีที่ถือว่าสิทธิเลือกตั้งเป็นคุณสมบัติของการเป็นพลเมือง (attribute of citizenship) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นผลโดยธรรมชาติจากการเป็นสมาชิกของเมือง หรือเผ่า ทฤษฎีนี้เป็นหลักการพื้นฐานทางการเมืองของสังคมการเมืองของกรีก โรมัน และชาวเยอรมนีในสมัยโบราณ

(2) ยุคศักดินา (feudal times) สิทธิเลือกตั้งถือเป็นอภิสิทธิ์ (privilege) ที่สัมพันธ์กับสถานภาพทางสังคม สิทธิเลือกตั้งกำหนดตามการถือครองที่ดินและรวมถึงตำแหน่งในสมาคมการค้าสมัยโบราณ หรือถ้ามองย้อนขึ้นไปอีก ก็จะเห็นว่าสิทธิเลือกตั้งตามทรัพย์สินนี้เป็นคุณสมบัติที่มาตั้งแต่สมัยกลางแล้ว

(3) ทฤษฎีสิทธิตามธรรมชาติ (natural-rights theory) ถือว่าสิทธิเลือกตั้งเป็นไปตามหลักความเสมอภาคตามธรรมชาติและเสมอภาคของผลประโยชน์ของประชาชนในกิจการสาธารณะ

⁵⁰เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ . *หลักรัฐศาสตร์* . 2548 , บพิธการพิมพ์ จำกัด กรุงเทพมหานคร (หน้า 217)

⁵¹เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ อ้างแล้ว (หน้า 218)

(4) ทฤษฎีจริยธรรม (ethical theory) ถือว่าการมีส่วนร่วมในการปกครองเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาปัจเจกชนให้เป็นคนโดยสมบูรณ์

(5) ทฤษฎีกฎหมาย (legal theory) เป็นพื้นฐานของการกระทำของรัฐบาลในปัจจุบัน กล่าวไว้ว่า สิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิทางการเมืองที่กฎหมายมอบให้ และการเลือกตั้งเป็นกลไกการปกครองที่กำหนดโดยกฎหมายของรัฐ

จะเห็นได้ว่า สิทธิเลือกตั้ง ตามทฤษฎีต่าง ๆ ที่ได้กล่าวอ้างข้างต้น ต่างให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิเลือกตั้งของพลเมือง ซึ่งอาจสรุปได้ว่า สิทธิเลือกตั้ง เป็นสิ่งที่มีความจำเป็น เป็นสิ่งที่มีมาแต่กำเนิด มีวิวัฒนาการมายาวนาน ตั้งแต่ยุคสมัยกรีก โรมัน เรื่อยมาจนถึง ยุคปัจจุบัน และยังรับรองในหลักความเสมอภาคตามหลักธรรมชาติ และที่สำคัญยังเป็นหลักการขั้นพื้นฐานในทางการเมือง

1.1 การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยจากอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน แบ่งออกได้เป็น 4 ระยะ มีดังต่อไปนี้ คือ⁵²

1.1.1 การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

1.1.2 การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหลังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

1.1.3 การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในช่วงที่เกิดรัฐประหาร 19 กันยายน 2549

1.1.4 การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

1.1.1 การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีลักษณะเป็นโทษอุปกรณ์ของการกระทำความผิดอาญา อันเป็นมาตรการที่นำมาใช้เป็นบทบังคับ (sanction) แก่การกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ตกเป็นจำเลยที่คดีอาญาดังกล่าวมีสิทธิที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาภายใต้เขตอำนาจศาลยุติธรรม หรือวิธีพิจารณาคดีอาญาของทหารภายใต้เขตอำนาจของ

⁵² กมลชัย รัตนสกลวงศ์ : เอกสารประกอบคำบรรยาย : การสังคายนาการใช้มาตรการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งให้เกิดความเหมาะสมและเป็นธรรม" 3 สิงหาคม 2554 : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศาลทหาร ซึ่งในคดีอาญาดังกล่าวศาลจะต้องพิจารณาคดีโดยฟังข้อเท็จจริงจนปราศจากข้อสงสัยว่า มีการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือกฎหมายว่าด้วย พรรคการเมืองแล้วแต่กรณี และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด และเมื่อศาลได้พิพากษาลงโทษทาง อาญาแก่จำเลยแล้ว ศาลจึงลงโทษเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของจำเลยได้ตามกำหนดระยะเวลาที่ฐาน ความผิดนั้นระบุไว้โดยศาลมีอาจใช้ดุลยพินิจในการลดระยะเวลาหรือ เพิ่มระยะเวลาของการเพิก ถอนสิทธิเลือกตั้ง หรือไม่สั่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งดังกล่าว กล่าวอีกนัยหนึ่ง การเพิกถอนสิทธิ เลือกตั้งอันเป็นโทษอุปกรณในคดีอาญานั้น⁵³ เป็นผลทางกฎหมายที่ศาลจะต้องมีคำสั่งเช่นว่านั้น โดยเคร่งครัด

ความผิดอาญาตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าว มี คุณธรรมทางกฎหมายที่คุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งได้แก่ ความเสมอภาคของผู้สมัครรับ เลือกตั้ง ความเป็นอิสระของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ความสงบเรียบร้อยในบริเวณหน่วยเลือกตั้ง และ กระบวนการเลือกตั้งที่จะต้องเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในฐานะที่เป็นโทษอุปกรณของความผิดอาญานี้ยังคงใช้ ต่อเนื่องมาหลังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จนถึงปัจจุบัน ดังปรากฏใน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติ การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 กฎหมายดังกล่าวจะกำหนด ระยะเวลาในการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไว้มีกำหนด ห้าปี สิบบปี หรือ ยี่สิบปี ตามความผิด ร้ายแรงของฐานความผิดคดีอาญา

1.1.2 การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหลังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้จัดตั้งองค์กร คณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยให้มีอำนาจในการควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออก

⁵³ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 39 บัญญัติวิธีการเพื่อความปลอดภัยไว้ เช่น ห้ามการประกอบอาชีพบางอย่าง (ป.อ.มาตรา 50)

เสียงประชามติให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม นอกจากนี้ยังให้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงโดยพลันเมื่อปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำโดยไม่สุจริตเกี่ยวกับการเลือกตั้ง หรือการออกเสียงประชามติ การสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือการออกเสียงประชามติใหม่ ตลอดจนการประกาศผลการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งจะต้องกระทำในรูปของคณะกรรมการนั้นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 ได้บัญญัติให้องค์กรประชุมของคณะกรรมการจะต้องไม่น้อยกว่าสี่ในห้า และมติที่เกี่ยวกับการประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ตลอดจนการออกเสียงประชามตินั้น จะต้องใช้คะแนนเสียงเอกฉันท์ ดังนั้นในการประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาในการเลือกตั้งทั่วไปหรือการเลือกตั้งซ่อมแล้วแต่กรณีนั้น หากคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่มีมติเอกฉันท์ ย่อมทำให้ยังไม่ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ตามที่มีพระราชกฤษฎีกาในเรื่องดังกล่าว คณะกรรมการการเลือกตั้งก็ต้องดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งต่อไป การเลือกตั้งใหม่เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามพระราชกฤษฎีกาซึ่งไม่จำเป็นต้องมีมติที่จะสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่แต่อย่างใด และไม่จำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกาฉบับใหม่ด้วย ในการดำเนินการเลือกตั้งก็จะไม่เปิดรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งใหม่ แต่จะใช้บัญชีผู้สมัครรับเลือกตั้งเดิมเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งใหม่ โดยผู้ที่ป็นสาเหตุของการเลือกตั้งใหม่และคณะกรรมการการเลือกตั้งมีหลักฐานอันเชื่อได้ว่าผู้นั้นเกี่ยวข้องกับเลือกตั้งที่ได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมถึงระดับที่จะดำเนินคดีอาญาแก่ผู้นั้นได้ คณะกรรมการการเลือกตั้งก็จะลบชื่อผู้นั้นออกจากบัญชีผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งใหม่ครั้งนี้ เรียกโดยย่อว่า “ใบแดง” ส่วนกรณีที่มีหลักฐานไม่ถึงระดับที่จะดำเนินคดีอาญาแก่ผู้นั้นได้ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่จะชนะการเลือกตั้งแต่ไม่ได้รับมติให้ประกาศผลการเลือกตั้งโดยคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้นั้นก็ยังคงอยู่ในบัญชีผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งใหม่ เรียกโดยย่อว่า “ใบเหลือง”

ใบแดง เป็นเพียงมาตรการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งนำมาใช้ในการเลือกตั้งใหม่เพื่อมิให้ผู้ที่ถูกการเลือกตั้งยังคงอยู่ในกระบวนการเลือกตั้งต่อไป ส่วนใบเหลืองเป็นผลจากการที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องมีมติเอกฉันท์ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม การใช้มาตรการใบเหลือง ส่งผลให้มีการเลือกตั้งใหม่หลายครั้งไม่จบสิ้น คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงวางกติกาใหม่ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งได้ใบเหลืองสองครั้งติดต่อกัน คณะกรรมการการเลือกตั้งก็จะลบชื่อผู้นั้นออกจากบัญชีผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งใหม่ เรียกโดยย่อว่า “สองใบเหลือง”

ติดต่อกันมีค่าเท่ากับใบแดง” ซึ่งต่อมาศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่าระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ก่อนประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2543 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ โดยให้เหตุผลว่าเป็นการกำหนดลักษณะต้องห้ามมิให้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเพิ่มเติมลักษณะต้องห้ามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงมีอาชระทำได้ด้วยคะแนนเสียงข้างมาก 6 ต่อ 5 เสียง ทั้งนี้ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2543 อันเป็นผลให้คณะรัฐมนตรีในขณะนั้นตั้งกรรมการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2541 โดยคณะกรรมการดังกล่าวได้เสนอให้ใช้มาตรการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่อยู่ในเกณฑ์จะได้รับใบแดง แทนการให้ใบแดง **การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในกรณีนี้ทำให้โทษอุปสรรคของการกระทำความผิดอาญาที่เคยใช้อยู่แต่เดิม แต่เป็นมาตรการที่สกัดกั้นมิให้ผู้ทุจริตการเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งครั้งก่อนเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งใหม่ อันเป็นเจตนารมณ์เดียวกันกับการให้ใบแดงนั่นเอง** การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งนี้จึงมีกำหนดระยะเวลาเพียงหนึ่งปีเท่านั้น ซึ่งแท้จริงแล้วกำหนดเพียงสามเดือนก็น่าจะพอ

อย่างไรก็ตาม การให้อำนาจเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งแก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยใช้มาตรฐานการรับฟังพยานหลักฐานที่ต่ำกว่าการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา จึงต้องชดเชยด้วยการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบอันประกอบไปด้วย ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นประธาน คณะกรรมการกฤษฎีกาทุกคณะ ตามกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการกฤษฎีกา ซึ่งไม่เป็นข้าราชการที่มีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ และไม่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นในพรรคการเมือง พิจารณาให้ความเห็นว่า การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดนั้นต้องเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือโดยเที่ยงธรรมหรือไม่ หากคณะกรรมการตรวจสอบเห็นแย้งกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งจะมีคำวินิจฉัยตามความเห็นของตนก็ได้ แต่ต้องแสดงเหตุผลและประกาศคำวินิจฉัยพร้อมเหตุผลและความเห็นของคณะกรรมการตรวจสอบในราชกิจจานุเบกษา วิธีการดังกล่าวใช้กับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต

ส่วนการทุจริตการเลือกตั้งโดยกระทำการเลือกตั้งโดยกระทำเพื่อประโยชน์แก่พรรคการเมือง คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจประกาศให้บัตรเลือกตั้งที่ลงคะแนนให้แก่พรรคการเมืองนั้นในเขตเลือกตั้งหรือหน่วยเลือกตั้งนั้นเป็นบัตรเสียมิให้นับเป็นคะแนน โดยจำกัดเฉพาะเขตพื้นที่ที่มีการการกระทำนั้น และจะต้องผ่านการตรวจสอบของคณะกรรมการตรวจสอบด้วยเช่นเดียวกัน หากคณะกรรมการเลือกตั้งมิได้ใช้มาตรการดังกล่าว และได้นำคะแนนที่พรรคการเมืองแต่ละพรรคได้ ไปคิดคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบรายชื่อว่าพรรคใดได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกี่คน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีของพรรคนั้นที่อยู่ในลำดับตาม

จำนวนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศยอมมีสถานะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยทันที โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจวิธีการที่ใช้กับผู้สมัครรับเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตมาใช้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

1.1.3 การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในช่วงที่เกิดรัฐประหาร 19 กันยายน 2549

คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้มี ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 ลงวันที่ 21 กันยายน พุทธศักราช 2549 ให้ศาลรัฐธรรมนูญหรือองค์กรอื่นที่ทำหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองใด เพราะเหตุกระทำการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น มีกำหนดห้าปีนับแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งดังกล่าวมิใช่โทษอุปการณของการกระทำความผิดอาญาที่เคยชื้ออยู่แต่เดิมและก็ไม่ใช่มาตรการที่สกัดกั้นมิให้ผู้ทุจริตการเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งครั้งก่อนเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งใหม่ ที่นำมาใช้แทนใบแดง แต่เป็นเครื่องมือทางการเมืองที่มีผลทำให้กรรมการบริหารพรรคต้องว่างเว้นกิจกรรมทางการเมืองโดยมีเจตนารมณ์ที่จะสลายกลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้ามให้หมดสิ้นไป โดยอ้างว่ากลุ่มการเมืองดังกล่าวกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

1.1.4 การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ในการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550ซึ่งมีความเกี่ยวข้องต่อเนื่องกับการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้นก็ได้ นำมาตรการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งที่เป็นเครื่องมือทางการเมืองอันมีผลทำให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองต้องว่างเว้นกิจกรรมทางการเมือง มีกำหนดระยะเวลาห้าปีที่เป็นหลักการตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 ลงวันที่ 21 กันยายน พุทธศักราช 2549 มาบัญญัติรองรับไว้ในบทบัญญัติ มาตรา 68 วรรคสี่แห่ง มาตรา 237 วรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550และมาตรา 103 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 และมาตรา 98 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งพ.ศ.2550 โดยให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งที่เป็นโทษอุปกรณ์ประกอบโทษทางอาญา โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ยังคงเป็นไปตามที่เคยบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และได้นำไปใช้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. 2552 ในกรณีที่ เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ตำแหน่งหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือกระทำการใดๆ อันเป็นเหตุให้การออกเสียงไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งที่นำมาใช้เป็นมาตรการสกัดกั้นมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ทุจริตการเลือกตั้งในการเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ประกาศผลในครั้งนั้นเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งใหม่ยังคงนำมาใช้อ้อยู่เช่นเดิม แต่ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา และให้มีผลเป็นที่สุด (res judicata) แต่เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว อำนาจในการสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ที่นำมาใช้เป็นมาตรการดังกล่าวเป็นของศาลฎีกา คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่มีอำนาจอีกต่อไป มีเพียงอำนาจในการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อพิจารณาคำสั่ง ส่วนการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ (ในทางปฏิบัติศาลอุทธรณ์ภาคก็รับพิจารณาคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลอุทธรณ์ภาคด้วยเช่นกัน) ตามมาตรา 239 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ส่วนกำหนดระยะเวลาเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งคงมีอำนาจเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งได้หนึ่งปีนับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งได้เช่นเดิมตามมาตรา 103 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 แต่ในกรณีศาลฎีการับพิจารณาคดีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องส่งมานั้น บทบัญญัติมาตรา 111 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 กลับบัญญัติให้ศาลฎีกามีอำนาจเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในคดีเดียวกันนั้นมีกำหนดห้าปี ซึ่งเป็นการบัญญัติกฎหมายที่ขัดกับเจตนารมณ์ของการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในคดีเดียวกันนั้นมีกำหนดห้าปี ซึ่งเป็นการบัญญัติกฎหมายที่ขัดกับเจตนารมณ์ของการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งประเภทนี้ และเป็นการกำหนดบทบังคับว่าด้วยการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในคดี

เดียวกันที่แตกต่างกันเพราะเหตุองค์กรที่ใช้อำนาจในการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง อาจขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสองอีกด้วย

ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะต้องกระทำในรูปของคณะกรรมการนั้นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งพ.ศ.2550 ได้ปรับปรุงให้เกิดความยืดหยุ่นขึ้นกว่าเดิม โดยกำหนดองค์ประชุมไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของกรรมการการเลือกตั้งที่มีอยู่ แต่ต้องไม่น้อยกว่า 3 คน และการลงมติให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนประกาศผลการเลือกตั้งให้ใช้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 4 ใน 5 ของกรรมการการเลือกตั้งที่มาประชุมตามมาตรา 8 วรรคหนึ่งและวรรคสอง

1.2 ประเภทของการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท กล่าวคือ การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง มีลักษณะ ดังนี้

1. โทษอุปกรรมของคดีอาญา กล่าวคือ โทษอุปกรรมของคดีอาญา มีลักษณะที่ว่า บุคคลผู้กระทำความผิดเพียงคนเดียว เป็นความรับผิดชอบเฉพาะบุคคลเท่านั้น และกำหนดโทษให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตาม ประมวลกฎหมายอาญา

2. มาตรา Sanction กล่าวคือ กรณีการแก้ไข พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2543 เป็นการให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (ใบเหลือง, ใบแดง) เป็นการใช้มาตรา Sanction

3. การล้างบาง หรือ การสลายขั้วอำนาจรัฐบาล กล่าวคือ ยุครัฐประหาร ในปี พ.ศ. 2549 เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 ได้กำหนดเพิ่มโทษการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งให้ผู้กระทำผิดเพียงคนเดียว แต่บุคคลอื่นที่ไม่ได้ร่วมกระทำผิดต้องรับผิดชอบร่วมกัน (กรณีผู้กระทำผิดมีสถานะเป็นหัวหน้าพรรค หรือกรรมการบริหารพรรค ส่งผลให้หัวหน้าพรรค หรือกรรมการบริหารพรรคต้องรับผิดชอบร่วมกัน) หรือ อาจกล่าวได้ว่า วัตถุประสงค์ของการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง คือ การล้างบาง, สลายขั้วอำนาจรัฐบาลชุดเก่า นั่นเอง

2.องค์กรที่ใช้อำนาจในการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในระบบกฎหมายของไทย

องค์กรที่ใช้อำนาจการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภท คือ

1.ศาลยุติธรรม 2.คณะกรรมการการเลือกตั้ง 3.ศาลฎีกา 4.ศาลอุทธรณ์ และ 5. ศาลรัฐธรรมนูญ

2.1 ศาลยุติธรรม

องค์กรศาลยุติธรรมที่มีเขตอำนาจพิจารณาคืออาญาและศาลทหาร เป็นองค์กรที่มีอำนาจสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งที่มีลักษณะเป็นโทษอุปกรณของความผิดอาญาตั้งแต่อดีตต่อเนื่องมาจนปัจจุบัน

2.2 คณะกรรมการการเลือกตั้ง

ต่อมาคณะกรรมการการเลือกตั้งก็มีอำนาจที่จะสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเพื่อสกัดกั้นมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ทุจริตการเลือกตั้งในการเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ประกาศผลในครั้งนั้นเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งใหม่ มีกำหนดหนึ่งปี⁵⁴ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550

⁵⁴มาตรา 103 ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งสืบสวนสอบสวนแล้วเห็นว่ามิหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใดกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือมีพฤติการณ์ที่เชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำ สนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำการดังกล่าว หรือรู้ว่ามีการกระทำความดังกล่าวแล้วไม่ดำเนินการเพื่อระงับการกระทำนั้น ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าการกระทำนั้นน่าจะมีผลให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครที่กระทำการเช่นนั้นทุกรายเป็นเวลาหนึ่งปี โดยให้มีผลนับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่ง

2.3 ศาลฎีกา

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาแล้วแต่กรณีไปแล้ว หากปรากฏภายหลังว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาได้รับการเลือกตั้งมาโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรมด้วยวิธีการทุจริตการเลือกตั้งนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติกฎหมายให้องค์กรที่มีอำนาจเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง คือ ศาลฎีกา⁵⁵

2.4 ศาลอุทธรณ์

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น หากปรากฏภายหลังว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตาม ได้รับการเลือกตั้งมาโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรมด้วยวิธีการทุจริตการเลือกตั้งนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติกฎหมายให้องค์กรที่มีอำนาจเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง คือ ศาลอุทธรณ์ ในทางปฏิบัติศาลอุทธรณ์ภาคก็รับพิจารณาคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลอุทธรณ์ภาคด้วยเช่นกัน⁵⁶

2.5 ศาลรัฐธรรมนูญ

การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองที่มีผลทำให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองต้องวางเว้นกิจกรรมทางการเมืองที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 นำเอาหลักการในประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 ลงวันที่ 21 กันยายน พุทธศักราช 2549 มาบัญญัติรองรับไว้ต่อไปนั้น องค์กรที่มีอำนาจเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งดังกล่าวคือ ศาลรัฐธรรมนูญ⁵⁷

⁵⁵ มาตรา 219 วรรคสอง ให้ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

⁵⁶ มาตรา 219 วรรคสอง ให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น

⁵⁷ มาตรา 68 วรรคสี่ ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองตามวรรคสาม ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบในขณะที่กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งดังกล่าว มาตรา 237 วรรคสอง ในกรณีนี้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าว มีกำหนดเวลา 5 ปี นับแต่วันที่คำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง

3.กระบวนการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

3.1กระบวนการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2550

3.1.1กระบวนการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งที่อัยการสูงสุดมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง

กระบวนการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งที่อัยการสูงสุดมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ กระบวนการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 68 วรรคสาม และ กระบวนการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 237 วรรคสอง

1) กระบวนการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 68 วรรคสาม มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ก. เมื่อพรรคการเมืองกระทำการ ล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือ กระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

ข. บุคคลใดทราบการกระทำดังกล่าว และเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว

ค. ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยและสั่งให้เลิกการกระทำดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญอาจมีคำสั่งยุบพรรคได้

ง. เมื่อได้ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งให้ยุบพรรคแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบในขณะที่กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งดังกล่าว

2) กระบวนการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 237 วรรคสอง จะต้องปรากฏว่า

ก. ผู้สมัครรับเลือกตั้ง กระทำการ สนับสนุนผู้อื่น กระทำการฝ่าฝืน พ.ร.ป. ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฯ พ.ศ.2550 , ระเบียบ , ประกาศของคณะกรรมการเลือกตั้ง มีผลทำให้การเลือกตั้งไม่สุจริตและเที่ยงธรรม และคณะกรรมการเลือกตั้งมีมติให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งบุคคลดังกล่าว ตาม พ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฯ พ.ศ.2550 หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า มติให้ “ใบแดง” นั้นเอง

ข. ปราบกฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารของพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ ในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามมาตรา 68

ค. เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคแล้ว ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าวมีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง

3.2 กระบวนการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550

3.2.1 กระบวนการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งที่อัยการสูงสุดมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง

กระบวนการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งที่อัยการสูงสุดมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตรา 98 มีดังต่อไปนี้

1) กระบวนการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (มาตรา 98) จะต้องปรากฏว่า พรรคการเมืองกระทำการฝ่าฝืนดังต่อไปนี้

(1) ไม่จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินให้ถูกต้องตามความเป็นจริง (มาตรา 82)

(2) พรรคการเมืองกระทำการ (มาตรา 94)

ก. กระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือกระทำการตามที่รัฐธรรมนูญให้ถือว่าเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจโดยวิธีการดังกล่าว

ข. กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ค. กระทบการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ

ง. กระทบการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักรหรือขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือ

จ. กระทบการฝ่าฝืนมาตรา 21 วรรคหนึ่ง มาตรา 43 มาตรา 65 มาตรา 66 มาตรา 69 หรือมาตรา 104

1.3 และศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองแล้ว

1.4 ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนร่วม ู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำดังกล่าวแล้วมิได้ยับยั้ง หรือแก้ไขการกระทำดังกล่าว

ให้ศาลรัฐธรรมนูญตั้งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น มีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มิได้สั่งให้ยุบพรรคการเมือง

3.3 กระบวนการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550

ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 ได้ให้อำนาจองค์กรที่มีอำนาจเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง 3 องค์กร คือ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ศาลรัฐธรรมนูญ และ ศาลฎีกา

3.3.1 กระบวนการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งได้เอง

กระบวนการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งได้โดยตรง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 มาตรา 103 มีดังต่อไปนี้

1) กระบวนการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (มาตรา 103 วรรคหนึ่ง) จะต้องปรากฏว่า

(1) ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งสืบสวนสอบสวนแล้วเห็นว่ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใดกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(2) ผู้สมัครผู้ใดมีพฤติการณ์ที่เชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำสนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำการดังกล่าว

(3) ผู้สมัครผู้ใดรู้ว่ามีภาระกระทำดังกล่าวแล้วไม่ดำเนินการเพื่อระงับการกระทำนั้น ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าการกระทำนั้นน่าจะมีผลให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

เมื่อผู้สมัครผู้ใดได้กระทำการดังกล่าวข้าง ใให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครที่กระทำการเช่นนั้นทุกรายเป็นเวลาหนึ่งปี โดยให้มีผลนับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่ง

3.3.2 กระบวนการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง

เป็นกรณีที่ผู้สมัครผู้ใด ได้กระทำการฝ่าฝืนตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 มาตรา 103

1) กระบวนการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (มาตรา 103 วรรคสอง) จะต้องปรากฏว่า

(1) ก่อนประกาศผลการเลือกตั้งผู้สมัครผู้ใดได้กระทำการฝ่าฝืน ตาม มาตรา 103 วรรคหนึ่ง และ

(2) การกระทำของบุคคลตามวรรคหนึ่ง ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนร่วม รู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำดังกล่าวแล้วมิได้ยับยั้ง หรือแก้ไขการกระทำดังกล่าว ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง เพื่อเสนอคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น มีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง

3.3.3 กระบวนการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาโดยตรง

กระบวนการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจยื่นคำร้องเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งต่อศาลฎีกาได้โดยตรง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 มาตรา 111 มีดังต่อไปนี้

1) กระบวนการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (มาตรา 111) จะต้องปรากฏว่า

(1) เมื่อประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ถ้าปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดหรือผู้สมัครผู้ใดกระทำการใด ๆ โดยไม่สุจริตเพื่อที่จะให้ตนเองได้รับเลือกตั้ง หรือได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่สุจริตโดยผลของการที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดได้กระทำ ทั้งนี้ อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

(2) ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อพิจารณา

เมื่อศาลฎีกาได้สวนแล้วมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ากรณีเป็นไปตามคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้ศาลฎีกาสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้สมัครผู้นั้นมีกำหนดเวลาห้าปี แล้วแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและนายกรัฐมนตรีทราบ

4.อำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนพรรคการเมืองและคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ความเป็นมาของคณะกรรมการการเลือกตั้ง⁵⁸

การเลือกตั้งเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในการที่จะให้ประชาชนได้เลือกตัวแทนของตนเข้าไปทำหน้าที่ในรัฐสภาหรือในคณะรัฐมนตรีตามความต้องการของประชาชนหากกระบวนการการเลือกตั้งเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรมได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถและประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้งด้วยจิตสำนึกของตนเองแล้วการเลือกตั้งก็จะเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงในหลายประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยทั้งในยุโรป อเมริกา ออสเตรเลียและเอเชีย มีองค์กรซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมือง ทำหน้าที่ควบคุมและบริหารจัดการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์และยุติธรรม องค์กรดังกล่าวมีชื่อเรียกโดยทั่วไปว่า“คณะกรรมการการเลือกตั้ง”

คณะกรรมการการเลือกตั้งในประเทศต่าง ๆ ถือเป็นองค์กรที่มีความสำคัญโดยมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมและบริหารจัดการเลือกตั้งในหลายประเทศยังให้อำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการเลือกตั้งอีกด้วยวัตถุประสงค์สำคัญของการจัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งก็เพื่อให้การควบคุมและบริหารจัดการเลือกตั้งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการปกครองระบอบประชาธิปไตยและเพื่อไขปัญหาต่างๆ อันเกิดจากการเลือกตั้งเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างโปร่งใส บริสุทธิ์และยุติธรรม

คณะกรรมการเลือกตั้งของประเทศไทย

นับจากได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขประเทศไทยมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2476 ซึ่งนับจากการเลือกตั้งครั้งนั้นจนกระทั่งก่อนการประกาศใช้บังคับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รับผิดชอบจัดการเลือกตั้งมาโดยตลอดและได้จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการทั่วไป จำนวน 9 ครั้งและการเลือกตั้งซ่อมแทนตำแหน่งที่ว่างอีกหลายครั้ง โดยได้ดำเนินการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งสุดท้าย เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539

⁵⁸ www.Office of The Election Commission of Prachinburi สืบค้นเมื่อ 10/4/2555

อย่างไรก็ตามภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับการตรวจสอบการเลือกตั้งขึ้น และได้รับการตอบสนองจากสังคมไทย อันเป็นผลมาจากการพัฒนาการศึกษา และเศรษฐกิจรวมทั้งกระแสต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียงตลอดจนการใช้สิทธิพลเมืองเป็นผลการเลือกตั้ง

ในสมัยรัฐบาลหม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้มีองค์กรตรวจสอบการดำเนินการเลือกตั้งเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกโดยรัฐบาลได้มีการแต่งตั้ง “คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้ง” มีศาสตราจารย์ กัชร พันธุลาภ เป็นประธาน มีหน้าที่ควบคุมการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2529 ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยและสุจริตในขณะที่ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยก็ได้จัดตั้ง “คณะกรรมการสังเกตการณ์การเลือกตั้ง” เพื่อสังเกตการณ์ความเรียบร้อยของการเลือกตั้ง มีอาสาสมัครในครั้งนั้น จำนวน 5,500 คน จากนั้นได้ปรากฏองค์กรตรวจสอบการเลือกตั้งอีกครั้งหนึ่งในการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2529 โดยได้มีการจัดตั้ง “กลุ่มอาสาประชามติ” มีพลเอกสายหยุด เกิดผลเป็นประธาน จัดอาสาสมัครเข้ามาสังเกตการณ์การเลือกตั้งในปีนั้นและในการเลือกตั้งต่อมาอีกหลายครั้ง และเป็นที่มาของการจัดตั้ง “องค์กรกลาง” ในเวลาต่อมา

ต่อมาการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 นายอานันท์ ปันยารชุนนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้มีคำสั่งแต่งตั้ง “องค์กรกลาง” ซึ่งเป็นองค์กรกึ่งรัฐบาลและเอกชน มีนายเกษม สุวรรณกุลเป็นประธานทำหน้าที่สอดส่องดูแลการเลือกตั้งซึ่งประสบความสำเร็จระดับหนึ่งและได้มีการดำเนินการในการเลือกตั้งครั้งต่อมา

สถานการณ์ทางกฎหมายขององค์กรจัดการเลือกตั้งและตรวจสอบการเลือกตั้งดังกล่าวข้างต้นได้มีการนำมาสู่การจัดตั้งองค์กรใหม่ขึ้นมาทำหน้าที่กำกับดูแลการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้เป็นไปโดยสุจริตยุติธรรม เรียกว่า “คณะกรรมการการเลือกตั้ง” โดยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 5 พุทธศักราช 2538 มาตรา 115 วรรคสอง จากนั้นได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการการเลือกตั้ง เข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรหลายฉบับในสมัยรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปะอาชาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแต่ภายหลังได้มีการยุบสภาผู้แทนราษฎรเสียก่อนทำให้ร่างพระราชบัญญัติในคราวนั้นเป็นอันตกไป ต่อมาเมื่อการเลือกตั้งทั่วไปเสร็จสิ้นลงได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวเข้ามาอีกครั้งจนในที่สุดได้มีการประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติฉบับนี้ เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2540 ในสมัยรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี แต่ไม่ทันไรก็ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 เสียก่อนพระราชบัญญัติคณะกรรมการการเลือกตั้งฉบับดังกล่าวจึงยังไม่ได้ถูกนำไปปฏิบัติ

แต่อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในหมวด 6 ส่วนที่ 4 ได้บัญญัติให้มีคณะกรรมการเลือกตั้งขึ้นมาอีกครั้งซึ่งเป็นการอนุวัติให้ปฏิบัติตามแนวทางปฏิรูปการเมืองที่ได้มีการศึกษาไว้โดยคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย (นายแพทย์ประเวศ วะสี เป็นประธาน) และคณะกรรมการพัฒนาการเมือง (นายชุมพล ศิลปะ อชาชา เป็นประธาน) ซึ่งสภาร่างรัฐธรรมนูญบับดังกล่าวได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญตามกรอบแนวคิดและหลักการที่ประมวลมาจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเลือกตั้งช่วงก่อนปี 2540 โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งชุดแรกได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2540 ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2541 ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2541 จึงได้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกโดยให้ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการการเลือกตั้งมีเลขานุการคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รับผิดชอบงานของสำนักงานสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และดูแลบังคับบัญชาพนักงานในสังกัด

คณะกรรมการเลือกตั้งในส่วนภูมิภาค

ในส่วนภูมิภาค ก็ได้มีแต่งตั้ง “คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด” ขึ้นในทุกจังหวัด รวมทั้งกรุงเทพมหานคร โดยมีสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดมีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบและบังคับบัญชาพนักงานในสังกัดขึ้นตรงต่อเลขานุการคณะกรรมการการเลือกตั้ง

4.1 อำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 235 วรรคสอง กำหนดให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และเป็นนายทะเบียนพรรคการเมือง มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ

1. มีอำนาจออกประกาศโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ (มาตรา 5)
2. มีอำนาจเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้คำชี้แจงหรือให้ส่งเอกสารมาเพื่อประกอบการพิจารณาหรือตรวจสอบได้ (มาตรา 7)
3. ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองดังต่อไปนี้ เมื่อมีเหตุดังต่อไปนี้ (มาตรา 93 วรรคสอง)

- 1) กรณีที่พรรคการเมืองใดมีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมืองแต่พรรคการเมืองนั้นยังมีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่
- 2) ไม่จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง (มาตรา 42 วรรคสอง)
- 3) ไม่จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมือง (มาตรา 82)
- 4) พรรคการเมืองใดกระทำการฝ่าฝืนตามมาตรา 94 ให้นายทะเบียนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งแจ้งต่ออัยการสูงสุด พร้อมด้วย หลักฐาน แล้วยื่นให้อัยการสูงสุดพิจารณา ถ้าอัยการสูงสุดเห็นสมควรก็ยื่นคำร้อง แต่ถ้าอัยการสูงสุดไม่เห็นสมควรก็ให้ตั้งคณะทำงานขึ้นมาชุดหนึ่ง ในกรณีที่คณะทำงานดังกล่าวไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการดำเนินการยื่นคำร้องได้ ก็ให้นายทะเบียน โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจยื่นคำร้องเอง (มาตรา 95)

4.กรณีศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองใดแล้ว ให้นายทะเบียนประกาศคำสั่งยุบพรรคการเมืองนั้นในราชกิจจานุเบกษา และห้ามมิให้บุคคลใดใช้ชื่อ ชื่อย่อ หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองซ้ำ หรือฟ้อง หรือมีลักษณะคล้ายคลึงกับชื่อ ชื่อย่อ หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองที่ถูกยุบนั้น เพื่อแสวงหาประโยชน์ในการดำเนินกิจการทางการเมือง หรือประโยชน์อื่นใดในทำนองเดียวกัน

4.2อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเลือกตั้ง

4.2.1อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งหรือการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณี รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม (มาตรา 235 วรรคหนึ่ง) และเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองและเป็นนายทะเบียนพรรคการเมือง (มาตรา 235 วรรคหนึ่ง) มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ

1. ออกประกาศหรือวางระเบียบกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมายตามมาตรา 235 วรรคสอง รวมทั้งวางระเบียบเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งและการดำเนินการใด ๆ ของพรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมและกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการของรัฐในการสนับสนุนให้การเลือกตั้งมีความเสมอภาค และมีโอกาสทัดเทียมกันในการหาเสียงเลือกตั้ง

2. วางระเบียบเกี่ยวกับข้อห้ามในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ขณะอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 181 โดยคำนึงถึงการรักษาประโยชน์ของรัฐ และ คำนึงถึงความสุจริต เทียบธรรม ความเสมอภาค และ โอกาสที่ดัดเทียมกันในการเลือกตั้ง

3. กำหนดมาตรการและการควบคุมการบริจาคเงินให้แก่พรรคการเมือง การ สนับสนุนทางการเงินโดยรัฐ การใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งการ ตรวจสอบบัญชีทางการเงินของพรรคการเมืองโดยเปิดเผย และการควบคุมการจ่ายเงินหรือรับเงิน เพื่อประโยชน์ในการลงคะแนนเลือกตั้ง

4. มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตาม กฎหมายตามมาตรา 235 วรรคสอง

5. สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่ เกิดขึ้นตามกฎหมายตามมาตรา 235 วรรคสอง

6. สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือออกเสียงประชามติใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วย เลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้ง เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการออกเสียง ประชามติในหน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

7. ประกาศผลการเลือกตั้ง ผลการสรรหา และผลการออกเสียงประชามติ

8. ส่งเสริมและสนับสนุนหรือประสานงานกับหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือสนับสนุนองค์การเอกชน ในการให้การศึกษาแก่ ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

9. ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐาน ที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้พนักงานอัยการ พนักงาน สอบสวนหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการเพื่อ ประโยชน์แห่งการปฏิบัติหน้าที่ การสืบสวน สอบสวน หรือวินิจฉัยชี้ขาด (มาตรา 236 วรรคหนึ่ง)

10. คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้งบุคคล คณะบุคคล หรือผู้แทน องค์การเอกชนเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย (มาตรา 236 วรรคสอง)

11. เฝ้าถอนสิทธิเลือกตั้ง และดำเนินคดีอาญากับผู้สมัคร หัวคะแนน และ ผู้เกี่ยวข้อง (ให้ใบเหลืองหรือ ใบแดง)

12. การดำเนินคดีในศาลเกี่ยวกับความผิดการเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง

4.2.2 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2550

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2550 ได้กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (มาตรา 10) คือ

1. ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งหรือสนับสนุนการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นแล้วแต่กรณี รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

2. ออกประกาศหรือวางระเบียบกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็น หรือดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อให้การเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

3. วางระเบียบเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งและการดำเนินการใด ๆ ของพรรคการเมืองผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมและกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการของรัฐในการสนับสนุนให้การเลือกตั้งมีความเสมอภาค และมีโอกาสทัดเทียมกันในการหาเสียงเลือกตั้ง

4. วางระเบียบเกี่ยวกับการช่วยเหลือในการตรวจสอบการเลือกตั้งตามมาตรา 25

5. วางระเบียบเกี่ยวกับข้อควรปฏิบัติและข้อห้ามมิให้ปฏิบัติของพรรคการเมืองผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในส่วนที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง และการตอบข้อหาหรือของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ โดยต้องตอบข้อหาหรือภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับข้อหาหรือ และจะปฏิเสธไม่ตอบข้อหาหรือเพราะเหตุที่เรื่องนั้นยังไม่เกิดขึ้นมิได้

6. วางระเบียบหรือให้ความเห็นชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีในระหว่างที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ในเรื่องดังต่อไปนี้

(ก) ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งหรือโยกย้ายข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง หรือให้บุคคลดังกล่าวพ้นจากการปฏิบัติหน้าที่หรือพ้นจากตำแหน่ง หรือให้ผู้อื่นมาปฏิบัติหน้าที่แทน

(ข) ให้ความเห็นชอบในการอนุมัติให้ใช้จ่ายงบประมาณสำรองจ่าย เพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น

(ค) วางระเบียบเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรของรัฐหรือบุคลากรของรัฐ เพื่อกระทำการใดซึ่งจะมีผลต่อการเลือกตั้ง หรือให้ความเห็นชอบในการดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงการรักษาประโยชน์ของรัฐ รวมทั้งคำนึงถึงความสุจริตและเที่ยงธรรมความเสมอภาค และโอกาสทัดเทียมกันในการเลือกตั้ง

7. กำหนดมาตรการและการควบคุมการบริจาคมเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด อันอาจคำนวณเป็นเงินได้ ให้แก่พรรคการเมือง การสนับสนุนทางการเงินโดยรัฐ การใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งการตรวจสอบบัญชีทางการเงินของพรรคการเมือง โดยเปิดเผยและการควบคุมการจ่ายเงินหรือรับเงินเพื่อประโยชน์ในการลงคะแนนเลือกตั้ง ทั้งนี้ โดยให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

8. มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

9. ดำเนินการแบ่งเขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและการเลือกตั้งแบบสัดส่วน และการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งจัดให้มีบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

10. สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

11. ส่งเรื่องไปยังประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภา ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงหรือส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญในกรณี que เห็นว่าความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง

12. สั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ หรือออกเสียงประชามติใหม่ ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้งหรือสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่ เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติใน

หน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีพิจารณาให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

13. ประกาศผลการเลือกตั้ง ผลการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา และผลการออกเสียงประชามติ

14. ส่งเสริมและสนับสนุนหรือประสานงานกับหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือสนับสนุนองค์การเอกชน ในการให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และการช่วยเหลือในการตรวจสอบการเลือกตั้งตามมาตรา 25 ทั้งนี้ การจัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

15. วางระเบียบเป็นแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ได้รับการแต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การสนับสนุนการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา หรือการออกเสียงประชามติ

16. จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีและข้อสังเกตเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

17. ดำเนินการอื่นตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญอื่น หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

18. เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามมาตรา 10 (1) (7) (10) หรือ (12) คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจขอให้มีการดำเนินการดังต่อไปนี้ (มาตรา 11)

(1) ให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินหรือผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง สอบบัญชีของพรรคการเมือง โดยอาจขอให้ตรวจสอบอย่างเร่งด่วนในช่วงเวลาที่มีการเลือกตั้งด้วยก็ได้

(2) ให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแจ้งรายงานการทำธุรกรรมของพรรคการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมือง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง เมื่อปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการกระทำความผิดหรือฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า...หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งแจ้งให้ทราบ หรือให้ธนาคารแห่งประเทศไทย หรือธนาคารพาณิชย์ตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ หรือสถาบันการเงินอื่น แจ้งให้ทราบถึงการโอนหรือการเบิกจ่ายเงินในกรณีดังกล่าว ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งร้องขอ ทั้งนี้ ภายในเวลาที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง

กำหนด และมีให้นำบทบัญญัติของกฎหมายที่ห้ามหน่วยงานใดเปิดเผยข้อมูลในความครอบครองมาใช้บังคับกับการแจ้งข้อมูลตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งร้องขอ

19. เมื่อมีการกล่าวหาหรือความปรากฏต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยมีเหตุอันสมควร ว่ามีการกระทำใดอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ....หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือจะมีผลให้การดำเนินการเลือกตั้ง หรือการออกเสียงประชามติไม่เป็นไปโดย สุจริตและเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการสืบสวนหรือสอบสวนตามอำนาจหน้าที่โดยเร็ว ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด (มาตรา 12)

20. เมื่อปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่ามีบุคคลใดดำเนินการด้านธุรกรรมทางการเงินผลิตหรือเตรียมการผลิตวัสดุอุปกรณ์ที่อาจใช้ในการจัดการเลือกตั้ง โดยไม่มีอำนาจ ใช้เงิน หรือทรัพย์สินหรืออิทธิพลคุกคาม เพื่อให้คุณให้โทษแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง หรือดำเนินการอื่นที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนด เพื่อให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริต และเที่ยงธรรมให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้บุคคลนั้นระงับการดำเนินการนั้นไว้เป็นการชั่วคราวภายในเวลาที่กำหนด แต่ต้องไม่เกินหกสิบวัน (มาตรา 13)

21. ในกรณีที่มีเหตุให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ.... หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการโดยพลัน (มาตรา 24 วรรคหนึ่ง)

22. ในการสืบสวนสอบสวนตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องให้โอกาสผู้ร้อง ผู้ถูกคัดค้าน หรือผู้ถูกกล่าวหา ทราบเหตุแห่งการร้อง การคัดค้าน หรือการกล่าวหา มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐาน รวมทั้งต้องให้โอกาสมาให้อัยคำต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในกรณีที่ผู้ร้อง ผู้ถูกคัดค้าน หรือผู้ถูกกล่าวหา ไม่มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง แสดงหลักฐาน หรือไม่มาให้ถ้อยคำ ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ถือว่าผู้นั้นสละสิทธิในการชี้แจง แสดงหลักฐาน หรือให้ถ้อยคำ และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการต่อไปได้ (มาตรา 24 วรรคสอง)

23. ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจ ดังต่อไปนี้ (มาตรา 26)

(1) ให้นำหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือให้ความเห็นในการปฏิบัติงาน หรือส่งเอกสารหลักฐาน หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณา

(2) ให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานตาม (๑) เจ้าหน้าที่ของรัฐ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือบุคคลใด มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือมาให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสารหลักฐาน หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดเพื่อประกอบการพิจารณา

(3) ให้บุคคลใดมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือมาให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสารหลักฐาน หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดเพื่อประกอบการพิจารณา

(4) ขอความร่วมมือให้ศาลส่งเอกสาร หลักฐาน หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณา

(5) เข้าไปหรือแต่งตั้งให้บุคคลเข้าไปในที่เลือกตั้ง ที่ออกเสียงประชามติ หรือสถานที่นับคะแนนเลือกตั้งหรือนับคะแนนการออกเสียงประชามติ

24. ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ให้กรรมการการเลือกตั้ง .....เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 27)

4.2.3 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. มีอำนาจออกประกาศเพื่อให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 (มาตรา 5) เช่น การรายงานการใช้จ่ายเงิน และการลงรายละเอียดของรายการค่าใช้จ่าย ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนด (มาตรา 87 วรรคสอง)

2. มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง ควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานของพรรคการเมือง (มาตรา 6 วรรคสอง)

3. ดำเนินการจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง (มาตรา 73)

4. มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดสรรเงินสนับสนุนแก่พรรคการเมือง ควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินทุนหมุนเวียน และพัฒนาพรรคการเมือง (มาตรา 74)

5.กำหนดให้พรรคการเมืองได้รับการสนับสนุนในเรื่องต่อไปนี้ (มาตรา 81)

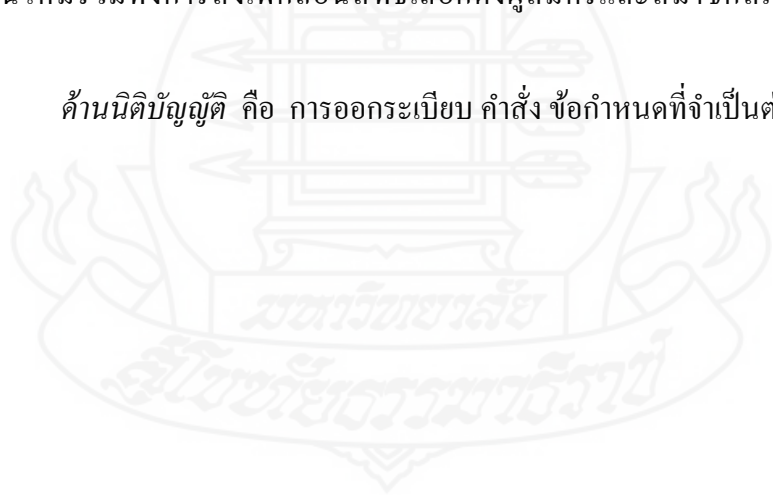
- (1) ค่าไปรษณียากร
- (2) ค่าโทรศัพท์ หรือค่าโทรคมนาคมอื่น
- (3) การจัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ของพรรคการเมือง
- (4) ค่าเช่าสำนักงานพรรคการเมือง หรือสาขาพรรคการเมือง
- (5) ค่าสาธารณูปโภค
- (6) ค่าเช่าสถานที่จัดประชุมใหญ่พรรคการเมือง หรือจัดประชุมใหญ่สาขาพรรคการเมืองหรือเพื่อการหาเสียงเลือกตั้ง
- (7) การอื่นเพื่อให้พรรคการเมืองสามารถดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกันตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นสมควร

เมื่อพิจารณาอำนาจหน้าที่โดยรวมแล้วจะเห็นได้ว่า คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจหน้าที่อยู่ 3 ประการ ซึ่งครอบคลุมทั้ง ด้านบริหาร ตุลาการ และนิติบัญญัติ

ด้านบริหาร คือ การควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งทั้งการเลือกตั้งระดับชาติ ระดับท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติ

ด้านตุลาการ คือ การสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ นับคะแนนใหม่รวมทั้งการสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครและสมาชิกสภาที่ทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง

ด้านนิติบัญญัติ คือ การออกระเบียบ คำสั่ง ข้อกำหนดที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน

5.อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

5.1อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้⁵⁹

1. การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมาย และร่างข้อบังคับการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติก่อนที่จะประกาศใช้บังคับมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

1.1การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (มาตรา 141)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดให้มีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ จำนวน 9 ฉบับดังนี้ (มาตรา 138)

ก. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

ข. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ค. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

ง. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ

จ. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

ฉ. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ช. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน

ซ. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

ฅ. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน

⁵⁹ www.สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ สืบค้นเมื่อ 18/5/2555

1.2 การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติ (มาตรา 154)

1.3 การพิจารณาวินิจฉัยร่างข้อบังคับการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติไม่ให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (มาตรา 155)

1.4 การพิจารณาวินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติว่ามีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้หรือไม่ (มาตรา 149)

2. การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ประกาศใช้บังคับแล้วมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

2.1 การพิจารณาวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ (มาตรา 211)

2.2 การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้เสนอ (มาตรา 245)

2.3 การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นผู้เสนอ (มาตรา 257)

2.4 การพิจารณาวินิจฉัยคำร้องของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ (มาตรา 212)

3. การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนดมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (มาตรา 184)

4. การวินิจฉัยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ กระทำการใดเพื่อให้ตนมีส่วนโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย หรือไม่ (มาตรา 168)

5. การวินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีใช้ศาลตั้งแต่สององค์กรขึ้นไป (มาตรา 214)

องค์กรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แบ่งออกเป็น 2 องค์กรคือ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ และ องค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ มีดังนี้

1) องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ มี 4 องค์กร ได้แก่ คณะกรรมการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

2) องค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ มี 3 องค์กร ได้แก่ องค์กรอัยการ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน และสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

6. การวินิจฉัยมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมือง การพิจารณาอุทธรณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการวินิจฉัยกรณีบุคคลหรือพรรคการเมืองใช้สิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

6.1 การวินิจฉัยมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองว่าขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ ขัดหรือแย้งต่อหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นทรงประมุขหรือไม่ (มาตรา 65)

6.2 การพิจารณาอุทธรณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองมีมติให้พ้นจากการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง (มาตรา 106 (7))

6.3 การวินิจฉัยกรณีบุคคลหรือพรรคการเมืองใช้สิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ (มาตรา 68 และมาตรา 237)

7. การวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกรัฐสภา รัฐมนตรี และกรรมการการเลือกตั้ง

7.1 การวินิจฉัยของสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา (มาตรา 91)

7.2 การวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงหรือไม่ (มาตรา 182)

7.3 การวินิจฉัยว่า กรรมการการเลือกตั้งคนใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามหรือไม่ (มาตรา 233)

8. การวินิจฉัยหนังสือสนธิสัญญาใดต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาหรือไม่ (มาตรา 190 วรรคสอง)

9. อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

5.2 อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ มีดังต่อไปนี้

1. พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด คำสั่งไม่รับจดทะเบียน การจัดตั้งพรรคการเมืองของนายทะเบียนพรรคการเมือง (มาตรา 13 หรือ มาตรา 14)

2. พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด คำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ไม่รับจดทะเบียนการเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคการเมือง ข้อบังคับพรรคการเมือง การเปลี่ยนแปลงชื่อ อาชีพ ที่อยู่ และ

ลายมือชื่อของกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ได้จัดแจ้งไว้กับนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือ การเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในหนังสือแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง (มาตรา 41)

3. พิจารณาวินิจฉัยว่า มติ หรือ ข้อบังคับพรรคการเมืองขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือ ขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นทรงประมุข (มาตรา 33)

4. พิจารณาวินิจฉัยของสมาชิกภาพของสมาชิกพรรคการเมือง ที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา 20 (4))

5. พิจารณาวินิจฉัย สั่งให้หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองทั้งคณะหรือบางคนออกจากตำแหน่งได้ (มาตรา 31)

6. พิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับการสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง (มาตรา 91)

7. พิจารณาวินิจฉัยให้ยุบพรรคการเมือง (มาตรา 93 , มาตรา 94)

8. พิจารณาวินิจฉัยเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหัวหน้าพรรคกรรมการบริหารพรรค(มาตรา 98)

6.อำนาจหน้าที่ของศาลฎีกาและศาลอุทธรณ์

นับแต่มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เป็นต้นมา กรณีหลังจากที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นไปแล้ว หากมีการสืบสวนสอบสวนและปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่มีอำนาจที่จะสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งได้โดยลำพังเหมือนดังเช่นในอดีต โดยหากคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าควรให้มีการเลือกตั้งใหม่ หรือควรเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้สมัครผู้ใด (หมายถึงผู้สมัครที่ไม่ได้รับเลือกตั้งด้วย) ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์เพื่อพิจารณา ทั้งนี้ตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 วรรคสาม และมาตรา 239

มาตรา 219 วรรคสาม บัญญัติว่า “ให้ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา และให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ทั้งนี้ วิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีให้เป็นไปตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด โดยต้องใช้ระบบไต่สวนและเป็นไปโดยรวดเร็ว” และ

มาตรา 239 บัญญัติว่า “ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนการประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุด

ในกรณีที่ประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใด ให้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย เมื่อศาลฎีกาได้รับคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้นั้นจะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปไม่ได้จนกว่าศาลฎีกาจะมีคำสั่งยกคำร้อง ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ในเขตเลือกตั้งใด หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใด ให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในเขตเลือกตั้งนั้นสิ้นสุดลง

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคสองปฏิบัติหน้าที่ต่อไป ไม่ได้ มิให้นำบุคคลดังกล่าวเข้าในจำนวนรวมของสมาชิกเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี

ให้นำความในวรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นด้วยโดยอนุโลม โดยการยื่นคำร้องต่อศาลตามวรรคสองให้ยื่นต่อศาลอุทธรณ์และให้คำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด”

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อพิจารณาคดี ดังนี้

1.กรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ การเลือกตั้งหรือการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา ให้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา

2.กรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น ให้ยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์

สำหรับการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเลือกตั้งนั้น ปัจจุบัน ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ออกระเบียบกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการยื่นคำร้องและการพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลฎีกาและศาลอุทธรณ์ไว้จำนวน 2 ฉบับ คือ

1. ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550

2. ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2550

6.1 กระบวนการพิจารณาคดีเลือกตั้งและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของศาลฎีกาและศาลอุทธรณ์ มีขั้นตอนดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 219 และระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาทั้งสองฉบับดังกล่าว กำหนดให้ศาลใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเลือกตั้ง ส่วนวิธีพิจารณาใดซึ่งระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีได้กำหนดไว้โดยเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้ ซึ่งกระบวนการพิจารณาคดีเลือกตั้งของศาลฎีกาและศาลอุทธรณ์ตามระเบียบทั้ง 2 ฉบับ มีขั้นตอนเหมือนกันโดยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้⁶⁰

1. การยื่นคำร้อง

คณะกรรมการเลือกตั้งเป็นผู้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา กรณีเป็นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา และยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ กรณีเป็นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น

⁶⁰ www.Office of The Election Commission of Nakonsawan สืบค้นเมื่อ 10/4/2555

คำร้องที่จะยื่นต่อศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์ ต้องทำเป็นหนังสือใช้ถ้อยคำสุภาพและมีรายการดังต่อไปนี้ (1) ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง (2) ระบุเรื่องอันเป็นเหตุให้ใช้สิทธิ ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง และมาตราของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุในคำร้อง (3) คำขอที่ระบุความประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างไร (4) ลายมือชื่อผู้ร้อง แต่ในกรณีที่เป็นการทำและยื่นหรือส่งคำร้องแทนผู้อื่นต้องแนบใบมอบฉันทะให้กระทำการดังกล่าวมาด้วย และคำร้องต้องยื่นพร้อมสำเนาคำร้องและเอกสารประกอบ โดยมีข้อความถูกต้องเป็นอย่างเดียวกันเท่าจำนวนผู้ถูกกล่าวหาตามคำร้อง และอีกจำนวนห้าชุดต่อศาล ส่วนผู้คัดค้านเมื่อได้รับสำเนาคำร้องจากศาล มีหน้าที่ต้องทำคำคัดค้านยื่นต่อศาล ซึ่งการทำคำคัดค้านของผู้คัดค้านก็ต้องทำเป็นหนังสือและมีรายการต่างๆเช่นเดียวกับคำร้อง

การยื่นคำร้องและการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเลือกตั้งที่ผู้ร้องจะต้องปฏิบัติตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาดังกล่าว คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มอบอำนาจให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ดำเนินการ และประธานกรรมการการเลือกตั้งได้มอบอำนาจให้ผู้อำนวยการสำนักวินิจฉัยและคดี ผู้อำนวยการฝ่าย และนิติกร เป็นผู้ยื่นคำร้องและดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเลือกตั้งในศาล ตามคำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ 120/2551 ลงวันที่ 14 มิถุนายน 2551 เรื่อง มอบอำนาจให้ทำการแทนคณะกรรมการการเลือกตั้ง และคำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ 275/2551 ลงวันที่ 28 พฤษภาคม 2551 เรื่อง มอบอำนาจให้ทำการแทนคณะกรรมการการเลือกตั้ง

2. การตรวจและสั่งคำร้อง

เมื่อศาลได้รับคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว ศาลจะตรวจและมีคำสั่งเกี่ยวกับคำร้องภายใน 3 วัน นับแต่วันรับคำร้อง (ทางธุรการ) เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาและวินิจฉัยศาลจะดำเนินการดังนี้

2.1 ส่งสำเนาคำร้องแก่ผู้ถูกกล่าวหา (ผู้คัดค้าน) หรือมีคำสั่งแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหามารับสำเนาคำร้องภายในระยะเวลาที่กำหนด

2.2 กรณีผู้ถูกกล่าวหาได้รับสำเนาคำร้อง และยื่นคำคัดค้าน หรือผู้ถูกกล่าวหาไม่ยื่นคำคัดค้านภายใน 7 วัน นับแต่วันรับคำร้องหรือไม่มารับสำเนาคำร้องภายในระยะเวลาที่กำหนด ศาลจะดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยเร็ว

2.3 แจ้งการรับคำร้องให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานวุฒิสภา หรือสภาท้องถิ่น หรือองค์กรปกครองท้องถิ่นแล้วแต่กรณี เพื่อให้ผู้คัดค้านหยุดปฏิบัติหน้าที่

3. การพิจารณาคดี

การพิจารณาคดีเลือกตั้ง เริ่มตั้งแต่การตรวจพยานหลักฐาน การสืบพยานหลักฐาน รวมทั้งกระบวนการพิจารณาใดๆ ของศาล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ศาลจะดำเนินการดังนี้

3.1 การตรวจพยานหลักฐาน ปกติการพิจารณาคดีเลือกตั้ง ศาลจะกำหนดให้มีการตรวจพยานหลักฐานก่อนวันนัดพิจารณาเสมอ โดยศาลจะสอบถามผู้ร้องและผู้คัดค้านและบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่คู่ความขอให้มีการไต่สวน หรือที่คู่ความไม่ได้แย้งพยานหลักฐานใดๆ ไว้ ตามที่ผู้ร้องและผู้คัดค้านระบุในบัญชีระบุพยานและคำแถลง กรณีผู้ร้องหรือผู้คัดค้านจะขอให้ศาลออกหมายเรียกพยานตามบัญชีระบุพยาน ต้องแถลงขอให้ศาลออกหมายเรียกพยานในวันตรวจพยานหลักฐาน เพื่อให้พยานมาเบิกความเป็นพยานในวันที่ศาลนัดสืบพยาน ถ้าผู้ร้องไม่มาในวันตรวจพยานหลักฐาน ศาลจะสั่งจำหน่ายคดี แต่ถ้าผู้คัดค้าน ไม่มาศาลในวันตรวจพยานหลักฐานศาลจะพิจารณาคดีไปฝ่ายเดียว

3.2 การทำบันทึกคำพยานส่งศาลล่วงหน้า พยานบุคคลที่ผู้ร้องและผู้คัดค้านอ้าง และศาลอนุมัติให้พยานดังกล่าวมาเบิกความต่อศาล ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้ร้องและผู้คัดค้านให้เสนอบันทึกคำพยานตามประเด็นที่ศาลกำหนด หรือที่คู่ความฝ่ายที่ร้องขอกำหนดและศาลอนุญาตโดยคู่ความจะต้องส่งต้นฉบับบันทึกคำพยาน หรือความเห็นต่อศาลและสำเนาแก่คู่ความฝ่ายอื่นทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วัน ก่อนวันสืบพยานบุคคลนั้น ซึ่งบันทึกคำพยานต้องมีรายการดังต่อไปนี้ (1) ชื่อศาลและเลขคดี (2) วัน เดือน ปี และสถานที่ที่ทำบันทึกคำพยาน (3) ชื่อและชื่อสกุลของคู่ความ (4) ชื่อ ชื่อสกุล อายุ ที่อยู่ อาชีพและความเกี่ยวข้องกับคู่ความของผู้ให้ถ้อยคำ (5) รายละเอียดแห่งข้อเท็จจริง และหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำ (6) ลายมือชื่อผู้ให้ถ้อยคำ ซึ่งในวันนัดสืบพยาน พยานผู้ให้ถ้อยคำดังกล่าวที่เสนอบันทึกคำพยานส่งให้ศาลล่วงหน้า ต้องมาเบิกความตอบข้อซักถามของคู่ความ ถ้าพยานดังกล่าวไม่มาศาล หรือมาศาลแต่ไม่ยอมตอบข้อซักถามเพิ่มเติมของคู่ความ ศาลจะปฏิเสธที่จะรับฟังบันทึกคำพยานของพยานผู้นั้นเป็นพยานหลักฐานในคดี เว้นแต่มีพยานหลักฐานอื่นประกอบและศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะรับฟังบันทึกคำพยานดังกล่าวประกอบพยานหลักฐานอื่นนั้นก็ได้

การทำบันทึกคำพยานหรือความเห็นส่งศาลล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วัน ก่อนวันสืบพยานดังกล่าวเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ กล่าวคือถ้าไม่ส่งบันทึกคำพยานต่อศาลล่วงหน้า แม้พยานมาศาลในวันสืบพยาน ศาลก็จะไม่อนุญาตให้นำพยานเข้าเบิกความ หรือแม้พยานส่งบันทึกคำพยานล่วงหน้า แต่เมื่อถึงวันสืบพยาน พยานไม่มาศาลหรือมาศาลแต่ไม่ยอมตอบข้อซักถามเพิ่มเติมของคู่ความ ศาลจะปฏิเสธที่จะรับฟังบันทึกคำพยานผู้นั้นเป็นพยานหลักฐานในคดี เว้นแต่มี

พยานหลักฐานอื่นประกอบ และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะรับฟังบันทึกคำพยานดังกล่าวประกอบพยานหลักฐานอื่นนั้นก็ได้ ในทางปฏิบัตินิติกรผู้รับมอบอำนาจจากคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ประสานและนัดหมายให้พยานมาเบิกความตามหมายเรียกพยาน โดยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่พัก และค่าเบี้ยเลี้ยงให้พยาน

3.3 การทำบันทึกคำพยานให้ส่งศาลล่วงหน้าและพยานไม่ต้องมาเบิกความ ศาลอาจกำหนดให้พยานบุคคลเสนอบันทึกคำพยานหรือความเห็นต่อศาลตามประเด็นแทนการมาเบิกความ โดยพยานไม่ต้องมาศาลภายใน 7 วัน นับแต่วันทราบคำสั่งศาล ซึ่งต่างจากข้อ 3.2 ที่ตัวพยานต้องมาศาล เมื่อศาลได้รับบันทึกคำพยานดังกล่าว ศาลจะส่งสำเนาทะเบียนคำพยานดังกล่าวให้คู่ความทราบหรือแจ้งให้มารับสำเนาทะเบียนคำพยานภายในระยะเวลาที่กำหนด หากคู่ความติดใจคัดค้านข้อเท็จจริงในบันทึกคำพยานก็ต้องทำคำคัดค้านเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายใน 3 วัน นับแต่วันที่ได้รับสำเนาทะเบียนคำพยานดังกล่าว ซึ่งบันทึกคำพยานมีรายการเช่นเดียวกับข้อ 3.2

การบันทึกคำพยานหรือความเห็นส่งศาลโดยพยานไม่ต้องมาศาลดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาคดีเลือกตั้ง โดยเฉพาะตัวพยาน เนื่องจากตัวพยานในคดีเลือกตั้งส่วนใหญ่ต้องการร่วมมือกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ในการไปแจ้งเหตุการณ์กระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งแต่ไม่ต้องการเปิดเผยตัว เพราะไม่มั่นใจในความปลอดภัยพยานที่มาเบิกความต่อหน้าผู้คัดค้าน ซึ่งเป็นสมาชิกสภาหรือนายกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มักจะไม่กล้าเบิกความตามที่เคยให้ถ้อยคำไว้ต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน เพราะพยานถูกข่มขู่ คุกคาม อีกทั้งพยานส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในต่างจังหวัดและไม่สะดวกในการที่จะต้องเดินทางมาเบิกความต่อศาลอุทธรณ์ ภาค 1, ภาค 3, ภาค 4, ภาค 6, ภาค 7, ภาค 8 และภาค 9 ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครเนื่องจากมีค่าใช้จ่ายมาก ปัจจุบันนี้ศาลอุทธรณ์ ภาค 5 บางองค์คณะใช้วิธีให้พยานบุคคลเสนอบันทึกคำพยานต่อศาลแทนคำเบิกความ โดยพยานไม่ต้องมาศาล แต่ศาลอุทธรณ์ภาคส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีให้พยานต้องมาเบิกความต่อศาล

3.4 การสืบพยาน ศาลจะสืบพยานหลักฐานต่อเนื่องติดต่อกันไปทุกวันทำการ จนกระทั่งเสร็จการพิจารณา โดยสืบพยานหลักฐานของผู้ร้องก่อน เสร็จแล้วจึงสืบพยานหลักฐานของผู้คัดค้าน ซึ่งในการสืบพยานไม่ว่าจะเป็นพยานที่ผู้ร้องอ้าง ผู้คัดค้านอ้าง หรือพยานที่ศาลเรียกมาเอง ศาลจะเป็นผู้ซักถามพยานในประเด็นต่างๆ ให้ได้ความครบถ้วน เว้นแต่กรณีที่ศาลมีความเห็นว่ามีความจำเป็น ศาลอาจอนุญาตให้ผู้ร้องหรือผู้คัดค้านซักถามได้ และผู้ร้องหรือผู้คัดค้านสามารถใช้คำถามนำในการถามพยานได้ ในทางปฏิบัติแล้ว นิติกรซึ่งเป็นผู้รับมอบอำนาจจากคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ถามพยาน ส่วนผู้คัดค้านมีทนายความผู้รับมอบอำนาจจากผู้คัดค้าน

เป็นผู้ถามพยาน ปกติการสืบพยานหลักฐานในคดีเลือกตั้งจะใช้เวลาไม่เกิน 2 วันทำการก็จะแล้วเสร็จ

3.5 การสืบพยานบุคคลหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยระบบการประชุมทางวิดีโอทัศน เมื่อผู้ร้องหรือผู้คัดค้านมีคำขอและอีกฝ่ายหนึ่งไม่คัดค้าน หรือทั้งสองฝ่ายมีคำขอและศาลเห็นสมควร เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสืบพยานบุคคลหรือดำเนินกระบวนการพิจารณา โดยระบบการประชุมทางวิดีโอทัศนได้ โดยผู้ขอเป็นผู้ดำเนินการเพื่อจัดให้มีการสืบพยาน หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยระบบดังกล่าวและเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย

4. การทำแถลงการณ์ปิดคดี

เมื่อเสร็จสิ้นการพิจารณา ถ้าผู้ร้องหรือผู้คัดค้านประสงค์จะแถลงการณ์ปิดคดีต้องทำคำแถลงการณ์เป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายใน 5 วัน นับแต่วันเสร็จสิ้นการพิจารณา มิฉะนั้นถือว่าไม่ติดใจแถลงการณ์ปิดคดี การทำคำแถลงการณ์ปิดคดี เป็นการที่ผู้ร้องหรือผู้คัดค้านสรุปข้อเท็จจริงข้อกล่าวหาข้อต่อสู้ของฝ่ายตน รวมทั้งพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายของตน เพื่อบรรยายให้ศาลพิจารณาว่าการกระทำของผู้คัดค้านผิดหรือไม่อย่างไร มีพยานหลักฐานใดสนับสนุน ซึ่งปกติทั้งผู้ร้องและผู้คัดค้านจะทำ คำแถลงการณ์ปิดคดี โดยเฉพาะคดีเลือกตั้งที่มีหลายข้อกล่าวหา และมีพยานหลักฐานมาก

5. การทำคำสั่งศาล

คำสั่งศาลต้องทำเป็นหนังสือ และอย่างน้อยต้องกล่าวหรือแสดง ดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อผู้ร้องและผู้คัดค้าน
- (2) ใจความแห่งคำวินิจฉัยพร้อมเหตุผล และ
- (3) ลายมือชื่อองค์คณะผู้พิพากษาที่ทำคำสั่ง โดยศาลจะอ่านคำสั่งให้คู่ความฟังและปิดคำสั่งไว้หน้าศาลเพื่อให้ทราบโดยทั่วกัน และคำสั่งศาลมีผลทันที

6. การแจ้งคำสั่งศาล

6.1 กรณีศาลฎีกามีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาใหม่ หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใด ศาลจะแจ้งคำสั่งไปยังประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานวุฒิสภาแล้วแต่กรณี และนายกรัฐมนตรีโดยเร็ว

6.2 กรณีศาลอุทธรณ์มีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นใหม่ หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใด ศาลจะแจ้งคำสั่งไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเร็ว

6.3 กรณีศาลมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ตามข้อ 6.1 หรือข้อ 6.2 ผู้คัดค้านยังสามารถสมัครรับเลือกตั้งได้และอาจได้รับเลือกตั้งกลับมาอีกครั้ง ส่วนกรณีศาลมีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามข้อ 6.1 หรือข้อ 6.2 ผู้คัดค้านจะถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเป็นเวลาหนึ่งปี และไม่อาจสมัครรับเลือกตั้งอีกจนกว่าจะครบหนึ่งปีตามคำสั่งศาล แต่ถ้าศาลมีคำสั่งยกคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้คัดค้านที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ตั้งแต่วันที่ศาลแจ้งคำสั่งรับคำร้องจะกลับเข้าปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 239 วรรคสอง และวรรคท้าย

7. คำอุทธรณ์

การดำเนินการทางศาลตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้ซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 และระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง และการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2550 ได้รับการยกเว้นคำอุทธรณ์

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในประเทศไทย

การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในประเทศไทย เมื่อพิจารณาจากตามประวัติศาสตร์การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในประเทศไทย จะพบว่า องค์กรที่มีอำนาจเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายไทย ที่ผ่านมา คือ 1.ศาลยุติธรรม 2.คณะกรรมการการเลือกตั้ง 3.ศาลฎีกา 4.ศาลอุทธรณ์ และ 5. ศาลรัฐธรรมนูญ

ตารางที่ 4.1 ตารางเปรียบเทียบขององค์กรที่มีอำนาจเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายไทย

องค์กรที่มีอำนาจเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง	กฎหมายที่ให้อำนาจในการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง
1.ศาลยุติธรรม	ประมวลกฎหมายอาญา
2.คณะกรรมการการเลือกตั้ง	พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 (มาตรา103 วรรคหนึ่ง)
3.ศาลฎีกา	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 วรรคสอง , พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 (มาตรา 103 วรรคสอง, มาตรา 111)
4.ศาลอุทธรณ์	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 วรรคสอง , พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2550
5.ศาลรัฐธรรมนูญ	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (มาตรา 68 วรรคสี่, มาตรา 237 วรรคสอง)พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 (มาตรา 82 , มาตรา 94 , มาตรา 95 , มาตรา 98)

จากตารางเปรียบเทียบ องค์กรที่มีอำนาจในการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง และกฎหมายที่ให้อำนาจในการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง นั้น การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งที่เป็นประเด็นปัญหาที่เป็นที่น่าสนใจแก่ประชาชนทั่วไป ได้แก่ ประเด็นปัญหาการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 68 , มาตรา 237 วรรคสอง โดยองค์กรที่มีอำนาจเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง คือ ศาลรัฐธรรมนูญ

ดังนั้น ผู้ศึกษา จึงได้เลือกที่จะทำการวิเคราะห์ในประเด็นปัญหาการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของศาลรัฐธรรมนูญ ในประเด็นความรับผิดชอบของกรรมการบริหารพรรค ซึ่งต้องรับผิดชอบร่วมกันตามมาตรา 237 วรรคสอง แห่งรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

1.ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจในการสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญ มีอำนาจในการสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งได้ตามมาตรา 68 และ มาตรา 237

1.1.เหตุของการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 68 และ 237 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

1.1.1.เหตุของการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 68 วรรคสาม ภายหลังจากที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมือง เนื่องจากกระทำการฝ่าฝืนดังต่อไปนี้

1) เมื่อพรรคการเมืองกระทำการ ล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือ กระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

2) บุคคลใดทราบการกระทำดังกล่าว และเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว

3) ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยและสั่งให้เลิกการกระทำดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญอาจมีคำสั่งยุบพรรคได้

เมื่อได้ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งให้ยุบพรรคแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบในขณะที่กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งดังกล่าว

1.1.2 เหตุของการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 237 วรรคสอง ภายหลังจากที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมือง เนื่องจากกระทำการฝ่าฝืนดังต่อไปนี้

1) ผู้สมัครรับเลือกตั้ง กระทำการ สนับสนุนผู้อื่น กระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 , ระเบียบ , ประกาศของคณะกรรมการเลือกตั้ง มีผลทำให้การเลือกตั้งไม่สุจริตและเที่ยงธรรม และคณะกรรมการเลือกตั้งมีมติให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งบุคคลดังกล่าวตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า มติให้ “ใบแดง” นั่นเอง

2) ปราบกฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารของพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำ

นั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ ในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามมาตรา 68

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคแล้ว ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าวมีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง

2. ปัญหาเกี่ยวกับการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

2.1 เหตุของการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 98 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550

2.2.1 เหตุของการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (มาตรา 98) ภายหลังจากที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมือง เนื่องจากกระทำการฝ่าฝืนดังต่อไปนี้

1) ไม่จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี ปฏิทินให้ถูกต้องตามความเป็นจริง (มาตรา 82)

2) พรรคการเมืองกระทำการ (มาตรา 94)

(1) กระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือกระทำการตามที่รัฐธรรมนูญให้ถือว่าเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจโดยวิธีการดังกล่าว

(2) กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(3) กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ

(4) กระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักรหรือขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือ

(5) กระทำการฝ่าฝืนมาตรา 21 วรรคหนึ่ง มาตรา 43 มาตรา 65 มาตรา 66 มาตรา 69 หรือมาตรา 104

3) ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนร่วม รู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำดังกล่าวแล้วมิได้ยับยั้ง หรือแก้ไขการกระทำดังกล่าว

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคแล้ว ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าวมีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มิได้คำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง

2.2 เหตุของการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 103 และมาตรา 111 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550

2.2.1 เหตุของการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (มาตรา 103 วรรคหนึ่ง) มีดังนี้

1) ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งสืบสวนสอบสวนแล้วเห็นว่าหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใดกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

2) ผู้สมัครผู้ใดมีพฤติการณ์ที่เชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใดก่อให้เกิดอันตราย สบับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำการดังกล่าว

3) ผู้สมัครผู้ใดรู้ว่ามีกรกระทำดังกล่าวแล้วไม่ดำเนินการเพื่อระงับการกระทำนั้น ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่ากรกระทำนั้นน่าจะมีผลให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

เมื่อผู้สมัครผู้ใดได้กระทำการดังกล่าวข้าง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครที่กระทำการเช่นนั้นทุกรายเป็นเวลาหนึ่งปี โดยให้มีผลนับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่ง

2.2.2 เหตุของการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (มาตรา 103 วรรคสอง) ภายหลังจากที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมือง เนื่องจากกรทำการฝ่าฝืนดังต่อไปนี้

1) ก่อนประกาศผลการเลือกตั้งผู้สมัครผู้ใดได้กระทำการฝ่าฝืน ตามมาตรา 103 วรรคหนึ่ง และ

2) การกระทำของบุคคลตามวรรคหนึ่ง ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนร่วม รู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำดังกล่าวแล้วมิได้ยับยั้ง หรือแก้ไขการกระทำดังกล่าว ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง เพื่อเสนอคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น มีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่ที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง

2.2.3 เหตุของการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (มาตรา 111) มีดังนี้

1) ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ถ้าปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดหรือผู้สมัครผู้ใดกระทำการใด ๆ โดยไม่สุจริตเพื่อที่จะให้ตนเองได้รับเลือกตั้ง หรือได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่สุจริตโดยผลของการที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดได้กระทำ ทั้งนี้ อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

2) ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อพิจารณา

เมื่อศาลฎีกาไต่สวนแล้วมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ากรณีเป็นไปตามคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้ศาลฎีกาสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้สมัครผู้นั้นมีกำหนดเวลาห้าปี แล้วแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและนายกรัฐมนตรีทราบ

3. ผลของการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังยุบพรรค

3.1 ผลของการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 68วรรคสี่ และ 237 วรรคสอง แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ผลของการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังการยุบพรรค

การที่พรรคการเมืองกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายมาตรา 68 และ 237 ดังกล่าวก่อให้เกิดผลขึ้น 2 ประการ คือ

1) ผลตามกฎหมายพรรคการเมือง ทำให้กรรมการบริหารพรรคการเมือง ตั้งแต่หัวหน้าพรรคลงมาถึงกรรมการบริหารพรรคคนทุกคน ต้องห้ามกระทำการ 3 ข้อ มีกำหนด 5 ปี นับแต่วันให้ยุบพรรค คือ

(ก) ขอจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ไม่ได้

(ข) เป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองไม่ว่าจะเป็นพรรคเก่าหรือพรรคใหม่ ไม่ได้

(ค) ไม่สามารถจะมีส่วนร่วมในการขอจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่

2) ผลตามมาตรา 68 วรรคสี่ และ มาตรา 237 วรรคสอง ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของ กรรมการบริหารพรรคการเมืองมีกำหนด 5 ปี นับแต่วันให้ยุบพรรค มีผลทำให้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และเป็นรัฐมนตรีไม่ได้

3.2 ผลของการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมาตรา 103 วรรคสอง และมาตรา 111 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550

ผลของการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังการยุบพรรค

1) ผลตามกฎหมายพรรคการเมือง ทำให้กรรมการบริหารพรรคการเมือง ตั้งแต่หัวหน้าพรรคลงมาถึงกรรมการบริหารพรรคคนทุกคน ต้องห้ามกระทำการ 3 ข้อ มีกำหนด 5 ปี นับแต่วันให้ยุบพรรค คือ

(ก) ขอจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ไม่ได้

(ข) เป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองไม่ว่าจะเป็นพรรคเก่าหรือพรรคใหม่ ไม่ได้

(ค) ไม่สามารถจะมีส่วนร่วมในการขอจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่

2) ผลตามมาตรา 103 วรรคสองและ มาตรา 111 วรรคสอง ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีกำหนด 5 ปี นับแต่วันให้ยุบพรรค มีผลทำให้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และเป็นรัฐมนตรีไม่ได้

3.3 ผลของการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมาตรา มาตรา 98 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550

ผลของการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังการยุบพรรค

1) ผลตามกฎหมายพรรคการเมือง ทำให้กรรมการบริหารพรรคการเมือง ตั้งแต่หัวหน้าพรรคลงมาถึงกรรมการบริหารพรรคคนทุกคน ต้องห้ามกระทำการ 3 ข้อ มีกำหนด 5 ปี นับแต่วันให้ยุบพรรค คือ

(ก) ขอจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ไม่ได้

(ข) เป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองไม่ว่าจะเป็นพรรคเก่าหรือพรรคใหม่ ไม่ได้

(ค) ไม่สามารถจะมีส่วนร่วมในการขอจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่

2) ผลตามมาตรา 98 ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีกำหนด 5 ปี นับแต่วันให้ยุบพรรค มีผลทำให้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และเป็นรัฐมนตรีไม่ได้

4.กรณีศึกษาการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังการยุบพรรค

4.1กรณีศึกษาการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคการเมือง ภายหลังการยุบพรรคตามมาตรา 67 และมาตรา 66 (1) (2) (3) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 ประกอบกับประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขฉบับที่ 27 ลงวันที่ 30 กันยายน 2550

4.1.1 สรุปคำวินิจฉัย 3-5/2550 ลงวันที่ 30 พฤษภาคม 2550

เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้มีคำสั่งยุบพรรคพัฒนาชาติไทย พรรคแผ่นดินไทย พรรคไทยรักไทย

ผู้ศึกษาได้นำเฉพาะประเด็นที่ 1, 12 และ 13 มาทำการศึกษาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนี้หรือไม่ เมื่อพิจารณาจากคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญแล้ว จะพบว่า คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยโดยให้เหตุผลดังต่อไปนี้

1.รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 เป็นบทบัญญัติให้อำนาจคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

2.คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ จำนวน 9 คน ประกอบไปด้วย ผู้พิพากษาและตุลาการที่มาจากศาลยุติธรรมและศาลปกครองอันเป็นองค์กรตุลาการที่ปฏิบัติหน้าที่ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์อยู่แล้วและมีความเป็นอิสระ ไม่ขัดต่อหลักนิติรัฐ

3.วิธีพิจารณา ในการพิจารณาคดีมีวิธีพิจารณาที่มีหลักประกันขั้นพื้นฐาน ตามข้อกำหนดคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่าด้วยองค์คณะในการพิจารณา พิพากษา วิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัย พ.ศ.2549 ดังนี้

- 1)การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย
- 2)การให้โอกาสแก่คู่กรณีแสดงความคิดเห็นของตนก่อนการวินิจฉัยคดี
- 3)การให้สิทธิคู่กรณีขอตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตน
- 4)การเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านตุลาการรัฐธรรมนูญ และ
- 5)การให้เหตุผลประกอบคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของคณะตุลาการ

รัฐธรรมนูญ

4.บรรดาพรรคคดี หรือ การใดที่อยู่ระหว่างการดำเนินการ ของศาลรัฐธรรมนูญ ก่อนวันที่ 19 กันยายน 2549 ให้โอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากคำวินิจฉัยส่วนตัวของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญทั้ง 9 คน ปรากฏว่า คณะตุลาการรัฐธรรมนูญทั้ง 9 คน ได้มีคำวินิจฉัยส่วนตัวเห็นพ้องเป็นมติเอกฉันท์ คือ 9:0 ตามท้ายตารางนี้

ตารางที่ 4.2 ตารางคำวินิจฉัยส่วนตัวของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ (ประเด็นคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาหรือไม่)

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ	อำนาจพิจารณาพิพากษา	
	มี	ไม่มี
1. นายปัญญา ถนอมรอด	/	
2. นายอัคราทร จุฬารัตน	/	
3. นายสมชาย พงษ์ธา	/	
4. นายธานีศ เกศวพิทักษ์	/	
5. นายจรัญ หัตถกรรม	/	
6. หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์	/	
7. นายกิตติศักดิ์ กิติคุณไพโรจน์	/	
8. นายนุรักษ์ มาประณีต	/	
9. นายวิชัย ชื่นชมพูนุท	/	

ประเด็นปัญหาที่น่าสนใจ คือ เหตุใดคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ จึงยอมรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ที่มาจากการทำปฏิวัติ รัฐประหาร ว่าเป็นกฎหมายสูงสุด มีผลบังคับใช้ที่ให้อำนาจแก่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจะเห็นว่า คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เข้าทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศ ได้ทำการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และต่อมาได้ทำการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ขึ้นมาใช้บังคับแทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายสูงสุดได้นั้น

การปฏิวัติ หรือ รัฐประหารก็ตาม โดยทั่วไป เมื่อคณะปฏิวัติรัฐประหาร ได้เข้าทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศสำเร็จแล้ว จะทำการยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับเก่าและจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่มาแทนที่ซึ่ง การยกเลิกรัฐธรรมนูญ นั้น ศาสตราจารย์ ดร.วิญญู เครื่องงาม⁶¹ ได้อธิบายไว้ว่า การยกเลิกรัฐธรรมนูญ หมายถึง กระบวนการเลิกใช้รัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรทั้งฉบับ ซึ่งต่างกับการแก้ไขเพิ่มเติมที่ว่า การแก้ไขเพิ่มเติมเป็นการเลิกใช้หรือเปลี่ยนแปลงบางส่วน การยกเลิกรัฐธรรมนูญ กระทำได้ 2 วิธี คือ 1.การยกเลิกรัฐธรรมนูญโดยวิธีทางรัฐธรรมนูญ และ 2. การยกเลิกรัฐธรรมนูญโดยนอกริธีทางรัฐธรรมนูญ ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะการยกเลิกรัฐธรรมนูญโดยนอกริธีทาง การยกเลิกรัฐธรรมนูญนอกริธีทางรัฐธรรมนูญ คือ การยกเลิกรัฐธรรมนูญโดยปฏิวัติหรือรัฐประหาร

การปฏิวัติ (Revolution) คือ พหุติการณ์ในการเลิกล้มหรือล้มล้างระบอบการปกครองหรือรัฐบาลซึ่งครองอำนาจอยู่แล้ว โดยใช้กำลังบังคับแล้วสถาปนาระบอบการปกครองหรือจัดตั้งรัฐบาลขึ้นใหม่

การรัฐประหาร (Coup d'Etat) คือ การใช้กำลังหรือการกระทำอันมิชอบเพื่อเปลี่ยนแปลงรัฐบาลและในทางทฤษฎีนั้น การปฏิวัติ มีความหมายแตกต่างจาก รัฐประหาร สองประการ คือ

ประการแรก การปฏิวัติเป็นการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบบหนึ่งไปสู่อะบบหนึ่งซึ่งอาจดีขึ้น เสื่อมโทรมกว่าเดิม หรือ มีการล้มล้างสถาบันประมุขของรัฐเพื่อเปลี่ยนรูปแบบประมุขของรัฐ ในขณะที่ รัฐประหาร หมายความว่าเพียงการเปลี่ยนแปลงอำนาจการบริหารประเทศโดยฉับพลัน เพื่อเปลี่ยนแปลงรัฐบาลโดยมีการยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลเดิม แต่ไม่เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองหรือประมุขของประเทศแต่ประการใด

ประการที่สอง การปฏิวัตินั้นผู้กระทำมักได้แก่ ประชาชนซึ่งรวมตัวกันขึ้น หรือ คณะบุคคลดำเนินการ โดยความสนับสนุนของประชาชนนั่นเอง และอาจมีการใช้กำลังอาวุธ หรือ แรงผลักดันทางการเมืองประการอื่นก็ได้ ส่วนการรัฐประหารนั้น ผู้กระทำมักได้แก่ บุคคลสำคัญในคณะรัฐบาล หรือมีส่วนอยู่ในรัฐบาล หรือโดยคณะทหาร

⁶¹วิญญู เครื่องงาม , หน้าที่ 7 , เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายมหาชน สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 26 พ.ศ.2546 หน้า 141 – 145

ข้อแตกต่างสองข้อนี้ เป็นข้อแตกต่างในทางทฤษฎีเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ คณะผู้ก่อการรัฐประหารในประเทศไทย จึงอาจเรียกตนเองว่า

1. คณะราษฎร (การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ.2475)
2. คณะรัฐประหาร (เมื่อมีรัฐประหาร พ.ศ.2494)
3. คณะปฏิวัติ (เมื่อมีการปฏิวัติ พ.ศ.2500, 2501, 2514, 2520) และ
4. คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน (เมื่อมีการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน พ.ศ. 2519) อย่างไรก็ดี เพราะผลในทางกฎหมายย่อมเหมือนกันนั่นก็คือ ผู้กระทำการสำเร็จย่อมเป็นรัฐอธิปไตย (Sovereign)

ผลในทางกฎหมาย เหตุที่จะก่อการปฏิวัติก็คือ รัฐประหารก็ดีนั้น หาชอบด้วยกฎหมายไม่ กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายรัฐธรรมนูญ และแม้กฎหมายอาญาเองก็หาชอบรับการปฏิวัติหรือรัฐประหารที่จะก่อขึ้นไม่ แต่ถ้าการปฏิวัติหรือรัฐประหารสำเร็จแล้ว ผลของการปฏิวัติหรือรัฐประหาร เป็นที่รับรองตามกฎหมายภายในของทุกรัฐ ผลอันเกิดจากเหตุนี้อาจสมบูรณ์และชอบด้วยกฎหมายได้ กล่าวคือ ทั้ง ๆ ที่ไม่มีสิทธิปฏิวัติรัฐประหาร แต่ถ้าปฏิวัติรัฐประหารสำเร็จแล้ว คณะปฏิวัติรัฐประหารย่อมเป็นรัฐอธิปไตย (Sovereign) จัดตั้งรัฐบาลโดยชอบด้วยกฎหมายได้ คำสั่งทั้งปวงที่คณะปฏิวัติรัฐประหารประสงค์จะให้เป็นกฎหมาย ถือว่าเป็นกฎหมายของแผ่นดิน (Law of the land) ดังคำพิพากษาของศาลสหรัฐอเมริกาในคดี Wells V. Bain ว่า “การใช้กำลังล้มล้างรัฐบาลนั้น ก่อให้เกิดผลตรงกันข้ามสองประการ คือ ถ้าทำได้สำเร็จก็จะเป็นการสถาปนารัฐอธิปไตยใหม่ แต่ถ้าทำไม่สำเร็จก็จะเป็นกบฏ”

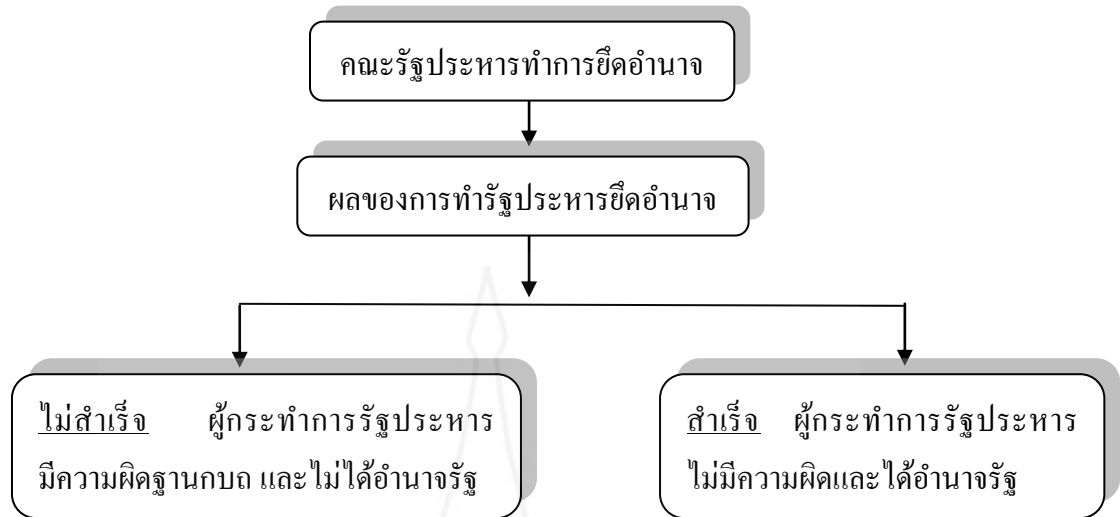
นอกจากนี้เหตุผลที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญยอมรับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นกฎหมายสูงสุดและยอมรับปฏิบัติตาม เมื่อพิจารณาจากคำวินิจฉัยส่วนตนของตุลาการรัฐธรรมนูญ มีคำวินิจฉัยส่วนตน⁶²ได้ให้ความเห็นว่า

ในทางหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญทั่วไป เมื่อเกิดการปฏิวัติหรือรัฐประหารยึดอำนาจขึ้น แม้จะเห็นว่าเป็นการกระทำที่ไม่เป็นไปตามกฎหมาย แต่หากผู้กระทำการปฏิวัติหรือรัฐประหารยึดอำนาจได้สำเร็จโดยปราศจากการขัดขวางจากประชาชนในที่สุด หรือประชาชนให้การยอมรับ ก็จะมีผลเป็นการเปลี่ยนคณะรัฐบาล โดยใช้กำลังทหารและหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็น

⁶² อักษราทร จุฬารัตน , ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 1 หน้า 191

เครื่องมือบังคับให้รัฐบาลต้องออกไป และทำให้ผู้ทำการปฏิวัติหรือรัฐประหารได้อำนาจรัฐที่เรียกว่า รัฐธำมณียัตย จากการทำนั้น จนกว่าจะมีการให้รัฐธรรมนูญเพื่อจัดองค์กรของรัฐและการปกครองประเทศขึ้นใหม่ ดังนั้น ประกาศหรือคำสั่งของผู้ทำการปฏิวัติหรือรัฐประหารที่ออกมาใช้บังคับตลอดช่วงเวลาที่ยังมีได้มีการให้รัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ หากประกาศหรือคำสั่งเหล่านั้นมีลักษณะเป็นคำสั่งที่มีผลเป็นการบังคับทั่วไป ก็จะเป็นประกาศหรือคำสั่งที่เป็นกฎหมาย สำหรับในการที่ผู้ถูกร้องอ้างว่าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญไม่ใช่ศาล จึงไม่มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยและมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องนั้น เห็นว่า ในประเทศที่มีรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรและรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดที่กฎหมายอื่นจะขัดหรือแย้งไม่ได้นั้น อำนาจหน้าที่ขององค์กรทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นองค์กร ซึ่งเป็นสถาบันทางการเมืองหรือองค์กรอื่นใดที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญย่อมเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดซึ่งในกรณีขององค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของรัฐธรรมนูญ (Control of constitutional legality) อันเป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งในหลายประการที่จะแสดงให้เห็นว่าประเทศนั้น ๆ มีการปกครองในระบบนิติรัฐ หรือไม่ รัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ เหล่านี้จะกำหนดให้มืองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของรัฐธรรมนูญที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น บางประเทศอาจเรียกว่าศาลรัฐธรรมนูญ (Constitutional Court) บางประเทศอาจเรียกว่า คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ (Constitutional Council or Tribunal) แต่องค์กรเหล่านี้จะมีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยว่ากฎหมายหรือบทบัญญัติของกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ รวมทั้งอำนาจหน้าที่อย่างอื่นซึ่งจะกำหนดไว้โดยแจ้งชัด เช่น การวินิจฉัยเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญหรือการวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกรัฐสภาหรือรัฐมนตรี

จากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนี้ แสดงให้เห็นว่า ศาลไทย ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ยอมรับว่าการ การกระทำการยึดอำนาจโดยคณะบุคคลที่มีได้มาตามวิถีทางในระบอบประชาธิปไตย และผลจากการกระทำการปฏิวัติหรือรัฐประหารก็ตาม หากว่าคณะบุคคลที่ได้ทำการปฏิวัติหรือรัฐประหารได้สำเร็จ ย่อมได้อำนาจรัฐเรียกว่า “รัฐธำมณียัตย” และทำให้ ในขณะที่ยังไม่มีรัฐธรรมนูญออกมาบังคับใช้ ประกาศ หรือ คำสั่งใด ๆ ที่คณะปฏิวัติ หรือ รัฐประหาร ได้ประกาศ ออกบังคับใช้ เป็นการทั่วไปจึงมีผลเป็นว่า ประกาศ หรือ คำสั่งใด ๆ ของคณะปฏิวัติ หรือ รัฐประหาร จึงมีลักษณะเป็นกฎหมายบังคับใช้ได้ และต่อมา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ได้ประกาศบังคับใช้ จึงย่อมถือว่าเป็นกฎหมายบังคับใช้ได้เช่นกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ จึงย่อมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ชั่วคราว) พุทธศักราช 2549

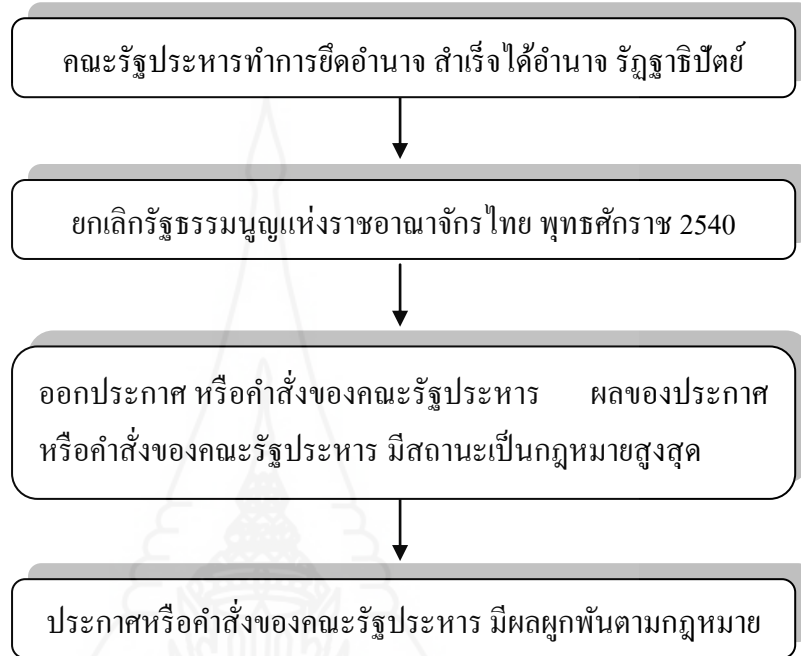

ภาพที่ 2.3 แผนภูมิ สรุปขั้นตอนการได้มาซึ่งอำนาจรัฐ เรียกว่า “รัฐฐาธิปัตย์”

ประเด็นที่ 12 ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 ลงวันที่ 30 กันยายน 2549 ใช้บังคับกับเหตุยุบพรรคตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 66 (1) (2) และ (3) ได้หรือไม่

เมื่อพิจารณาจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยโดยให้ความเห็นว่า การทำรัฐประหารในอดีตที่ผ่านมาในประเทศไทย คณะผู้ก่อการที่เรียกตนเองว่า คณะรัฐประหาร คณะปฏิวัติ คณะปฏิรูปการปกครอง ได้ทำการออกประกาศหรือคำสั่งของคณะรัฐประหารออกมามากต่อเนื่องจำนวนหลายฉบับ ตามประเพณีการปกครองของไทย คณะผู้ทำการรัฐประหารยึดอำนาจได้สำเร็จ ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาที่ 166/2506 เป็นบรรทัดฐานยอมรับว่า คณะรัฐประหารเป็นรัฐฐาธิปัตย์ กล่าวคือ ศาลฎีกาเห็นว่า คณะปฏิวัติได้ทำการยึดอำนาจการปกครองของประเทศไทยได้เป็นผลสำเร็จ หัวหน้าคณะปฏิวัติยอมเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบ้านเมือง ข้อความใดที่หัวหน้าคณะปฏิวัติสั่งบังคับประชาชน ก็ย่อมต้องถือว่าข้อความนั้น มีผลเป็นกฎหมาย แม้พระมหากษัตริย์จะมีได้ทรงตราออกมาด้วยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎรหรือสภานิติบัญญัติของประเทศก็ตาม ฉะนั้น ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 21 ซึ่งประกาศสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติบังคับใช้แก่ประชาชนดังกล่าว จึงเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในการปกครองในลักษณะเช่นนั้นได้ จำเลยจึงอาศัยอำนาจตามประกาศฉบับนี้ทำการจับกุมควบคุมโจทก์ได้โดยชอบ” เมื่อเป็นเช่นนี้ ประกาศคำสั่งของคณะปฏิวัติหรือคณะรัฐประหารถือได้ว่ามีผลเท่ากับเป็นกฎหมายสามารถบังคับใช้ได้ เมื่อได้มีประกาศคำสั่งใด ๆ ของคณะปฏิวัติจึงมีผล

ผูกพันตามกฎหมาย ดังนั้นการที่ ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ฉบับที่ 27 ข้อ 3 จึงมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายได้

ภาพที่ 2.4 แผนภูมิ สรุปที่มาและสถานะทางกฎหมายของ ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข (คปค.)

ประเด็นที่ 13 ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 ลงวันที่ 30 กันยายน 2549 มีผลใช้บังคับย้อนหลังกับการกระทำอันเป็นเหตุยุบพรรคในคดีนี้หรือไม่

เมื่อพิจารณาจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ แล้ว จะพบว่า ตุลาการรัฐธรรมนูญมีความคิดเห็นแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ความเห็นของตุลาการเสียงข้างมาก (เห็นว่ามีผลใช้บังคับย้อนหลังได้) ในขณะที่ความเห็นของตุลาการเสียงข้างน้อย (เห็นว่าไม่มีผลใช้บังคับย้อนหลังได้)

1.ความเห็นของตุลาการเสียงข้างมาก

ความเห็นตุลาการรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก (6 เสียง) คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ 3-5/2550 คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเห็นว่า “หลักการห้ามออกกฎหมายมีผลย้อนหลัง เป็นผลร้ายแก่บุคคลนั้น มีที่มาจากหลักการที่ว่าไม่มีกฎหมาย ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ แต่หลักการดังกล่าวใช้บังคับกับการกระทำอันเป็นความผิดทางอาญาเท่านั้น” แต่ “การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมิใช่โทษทางอาญา เป็นเพียงมาตรการทางกฎหมายที่เกิดจากผลของกฎหมายที่ให้อำนาจยุบพรรคการเมือง” ย่อมมีผลใช้บังคับย้อนหลังได้ ทั้งนี้ตุลาการรัฐธรรมนูญเห็นว่า เหตุที่กฎหมายมีผลใช้บังคับย้อนหลังได้โดยมีเหตุผล 3 ข้อ คือ

1.1 การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมิใช่โทษทางอาญา เป็นเพียงมาตรการทางกฎหมายที่เกิดจากผลของกฎหมายที่ให้อำนาจในการยุบพรรคการเมืองที่กระทำการต้องห้ามตามกฎหมายพรรคการเมือง ปีพุทธศักราช 2541

1.2 เพื่อมิให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บ้านเมือง และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีโอกาสที่จะกระทำการอันเป็นการก่อให้เกิดความเสียหายซ้ำอีก

1.3 แม้สิทธิเลือกตั้งจะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในสังคมที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่การมีกฎหมายกำหนดว่า บุคคลใดสมควรมีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้เหมาะสมแก่สภาพแห่งสังคม หรือเพื่อให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยในสังคมนั้น ดำรงอยู่ก็ย่อมมีได้

2.ความเห็นของตุลาการเสียงข้างน้อย

ความเห็นตุลาการรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย (3 เสียง) เห็นว่ารัฐธรรมนูญเป็นฐานที่มาของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ เมื่อรัฐธรรมนูญยกเลิกไปแล้ว ก็เท่ากับว่ากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญต้องสิ้นผลตามไปด้วย กฎหมายไม่มีผลใช้บังคับย้อนหลัง โดยแต่ละท่านให้เหตุผลดังนี้

2.1 กฎหมายที่ดีต้องตราขึ้นโดยอาศัยหลักนิติธรรม ซึ่งโดยทั่วไปมีเจตนาปรับใช้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและในอนาคต หากมีผลย้อนหลังจะต้องเป็นคุณ หรือบรรเทาความเดือดร้อนและไม่กระทบสิทธิของประชาชน หากมีผลย้อนหลังที่เป็นโทษถือว่าเป็นปฏิปักษ์กับหลักความยุติธรรมของสากล แม้หลักนี้จะใช้อย่างเคร่งครัดกับโทษทางอาญา แต่เป็นที่ยอมรับในหลายประเทศว่า การให้กฎหมายมีผลย้อนหลังซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิของประชาชนหรือ

ลิดรอน เพิกถอน หรือจำกัดสิทธิของประชาชนที่มีอยู่ก่อนแล้วโดยชอบด้วยกฎหมาย ก็ต้องห้ามด้วยเช่นกัน

2.2 สิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน กำหนดขึ้นเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ การจำกัดตัดสิทธิเลือกตั้งจึงกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายโดยเฉพาะ ปกติกฎหมายจะมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศหรือถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ถ้าผู้มีอำนาจในการตรากฎหมายประสงค์จะให้กฎหมายนั้นมีผลย้อนหลัง ก็ต้องกำหนดไว้ในกฎหมายนั้นให้ชัดเจน ประกาศ คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 เป็นกฎหมายที่เป็นผลร้ายต่อผู้ที่ต้องเสียสิทธิเลือกตั้ง แต่มิได้ระบุว่าให้มีผลใช้บังคับย้อนหลัง จึงมีอาจใช้บังคับย้อนหลังเพื่อเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งได้

2.3 ตามหลักนิติรัฐ “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ ถ้าไม่มีกฎหมาย” เป็นหลักประกันความไว้เนื้อเชื่อใจของราษฎรต่อการใช้อำนาจอธิปไตย ประการคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 ที่มุ่งหวังให้มีการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองเกิดขึ้น ภายหลัง ระหว่างพิจารณาคดียุบพรรค จึงไม่ใช่เพียงแต่เป็นการออกกฎหมายย้อนหลังที่ขัดต่อหลักนิติธรรมเท่านั้น แต่บทบัญญัติที่ออกมาในลักษณะเจาะจงที่จะเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคด้วย มีลักษณะไม่ต่างไปจากการตั้งศาลขึ้นมาใหม่เพื่อพิจารณาคดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง ถือว่าขัดต่อธรรมเนียมประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงไม่มีผลต่อการกระทำของพรรคการเมืองก่อนวันที่ 19 กันยายน 2549 แม้จะให้ยุบพรรคการเมือง หากมีความจำเป็นต้องตีความย้อนหลัง ก็ควรจะมีผลเฉพาะกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่กระทำความผิดเท่านั้น

ตารางที่ 4.3 ตารางเปรียบเทียบความเห็นของตุลาการรัฐธรรมนูญ

การบังคับใช้กฎหมาย ในการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งย้อนหลัง	
ความเห็นตุลาการรัฐธรรมนูญ (เสียงข้างมาก 6 เสียง)	ความเห็นตุลาการรัฐธรรมนูญ (เสียงข้างน้อย 3 เสียง)
<p>1.การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมิใช่โทษทางอาญา เป็นเพียงมาตรการทางกฎหมายที่เกิดจากผลของกฎหมายที่ให้อำนาจในการยุบพรรคการเมือง</p> <p>2.เพื่อมิให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บ้านเมืองและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีโอกาสที่จะกระทำการอันเป็นการก่อให้เกิดความเสียหายซ้ำอีก</p> <p>3.สิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน แต่การมีกฎหมายกำหนดว่า บุคคลใดสมควรมีสิทธิเลือกตั้งเพื่อให้เหมาะสมแก่สภาพแห่งสังคม ย่อมมิได้</p>	<p>1.กฎหมายที่ดีต้องตราขึ้นโดยอาศัยหลักนิติธรรม ใช้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและในอนาคต หากมีผลย้อนหลังจะต้องเป็นคุณ หรือบรรเทาความเดือดร้อนและไม่กระทบสิทธิของประชาชน</p> <p>2.สิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน กำหนดขึ้นเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ การจำกัดตัดสิทธิเลือกตั้งจึงกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายโดยเฉพาะ</p> <p>3.ตามหลักนิติรัฐ “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ ถ้าไม่มีกฎหมาย” เป็นหลักประกันความไว้เนื้อเชื่อใจของราษฎรต่อการใช้อำนาจนิติบัญญัติ</p>

นอกจากนี้ความคิดเห็นการบังคับใช้กฎหมายย้อนหลัง ในความคิดเห็นของนักกฎหมาย ยังมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน โดยนักกฎหมายมีความคิดเห็นแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย และ ความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายที่เห็นด้วย⁶³

1.ความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย

1.1 ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ที่มีการบังคับใช้กฎหมายย้อนหลังในทางที่เป็นผลร้ายแก่บุคคล โดยให้เหตุผลว่าหลักการที่ห้ามใช้กฎหมายย้อนหลัง ใช้เฉพาะแต่โทษทางอาญาเท่านั้น

⁶³ คำแถลงการณ์ของคณาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฉบับที่ 6 ลงวันที่ 24 มีนาคม 2551

1.2. หลักกฎหมายเบื้องต้นกำหนดการบังคับใช้กฎหมายว่าเริ่มต้นมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ประกาศกฎหมายฉบับนั้น ดังนั้น ประกาศคณะปฏิรูปฯ ฉบับที่ 27 ที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2549 ไม่มีข้อความกำหนดเกี่ยวกับเวลา จึงต้องถือว่าเริ่มมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ประกาศเป็นต้นไป

1.3 หลักการปกครองโดยนิติรัฐ รัฐต้องยอมอยู่ใต้หลักการห้ามมิให้ตราและใช้กฎหมายย้อนหลังในทางที่เป็นผลร้ายแก่บุคคล เพื่อให้บุคคลที่อยู่ภายใต้กฎหมายวางใจและเชื่อมั่นในการใช้อำนาจของรัฐ ดังนั้น รัฐไม่อาจตรากฎหมายที่กำหนดโทษแล้วนำมาใช้บังคับย้อนหลังได้

1.4 ในนานาอารยประเทศใช้หลักการ "ไม่มีโทษถ้าไม่มีกฎหมายกำหนด" และ "ไม่มีความคิดถ้าไม่มีกฎหมายกำหนด" อย่างเคร่งครัดและเข้มข้นทั้งในทางอาญา และที่ไม่ใช่ เช่น คณะตุลาการรัฐธรรมนูญแห่งฝรั่งเศสเคยมีคำวินิจฉัยลงวันที่ 30 ตุลาคม 2525 เกี่ยวกับโทษทางภาษีว่า หลักการกฎหมายไม่อาจใช้บังคับย้อนหลังไปเป็นโทษแก่บุคคลนั้น มิได้ใช้บังคับเฉพาะทางอาญาเท่านั้น ต้องขยายไปถึงความคิดและโทษทุกประเภท กับทั้งศาลรัฐธรรมนูญของเยอรมนีก็วินิจฉัยว่า การตรากฎหมายย้อนหลังไปใช้บังคับกับข้อเท็จจริงที่จบลงแล้วให้เป็นผลร้ายแก่บุคคล จะกระทำมิได้

1.5 ในเมื่อสิทธิเลือกตั้งได้รับการยอมรับว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมืองในประเทศเสรีประชาธิปไตย แม้การออกกฎหมายเพื่อเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของบุคคลจากเหตุทางกฎหมายในบางกรณีสามารถกระทำได้ แต่กฎหมายเช่นว่านี้จะมีผลบังคับใช้ได้ก็ต่อเมื่อเอาไปบังคับใช้กับข้อเท็จจริงที่จะเกิดขึ้นต่อไปในภายหน้าเท่านั้น จะนำไปใช้ย้อนหลังในทางที่เป็นผลร้ายแก่บุคคลซึ่งได้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดก่อนหน้าที่กฎหมายจะมีผลใช้บังคับ ย่อมไม่ได้

2. ความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายที่เห็นด้วย

2.1 หลักนิติรัฐที่อ้างกันอยู่นั้นเป็นหลักทางมหาชน มิใช่เพื่อคุ้มครองรัฐและประชาชน เป็นประกันว่าทุกคนจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ดังนั้น หากเอกชนคนใดมุ่งทำลายหลักนิติรัฐยอมถูกลงโทษตามหลักมหาชนเพื่อคุ้มครองประชาชนส่วนใหญ่ได้

2.2 หากพิจารณาตามสำนวนของตุลาการรัฐธรรมนูญจะเห็นพฤติการณ์ว่า การกระทำของพรรคไทยรักไทยและกรรมการบางคน

1) ทำให้การเลือกตั้งกลายเป็นเพียงแบบพิธี ที่จะนำไปสู่การผูกขาดทางการเมืองเท่านั้น

2) ไม่เห็นค่าสิทธิเลือกตั้งของประชาชน อันเป็นรากฐานสำคัญของระบอบประชาธิปไตย

3) ไม่ยำเกรงกฎหมายบ้านเมือง ทั้งที่ประชาชนไว้วางใจที่สุดในการเลือกตั้งสองครั้ง
สุดท้าย

4) ไม่มุ่งพัฒนาประเทศตามที่สัญญากับประชาชน มุ่งเพียงให้ได้มาซึ่งอำนาจ
ปกครองประเทศ

5) เป็นรัฐบาลก็ไม่ได้บริหารโดยสุจริต แต่แอบแฝงผลประโยชน์ของตนเองและ
พวกพ้อง

6) ไม่สร้างสรรค์จรรโลงความชอบธรรมทางการเมืองแก่ระบอบการปกครอง
โดยภาพรวม การกระทำของบุคคลเหล่านี้เป็นการบริหารอำนาจรัฐโดยการทุจริต ทำลายหลักนิติรัฐ
เมื่อเป็นดังนี้แล้ว หลักนิติรัฐจะอยู่ได้อย่างไร

2.3 ประเด็นเรื่องกฎหมายย้อนหลังซึ่งเป็นที่ถกเถียงกันไม่ยุดินั้น อธิบายว่า "...
กฎหมายทั้งหลายมีขึ้นก็เพื่อใช้แก้ปัญหา ไม่ใช่สร้างหรือสะสมปัญหา จึงต้องใช้ให้ทันทีโดย
เหมาะสมและทันกับเหตุการณ์ปัจจุบัน..." อย่างไรก็ตาม เฉพาะความผิดอาญา หากย้อนหลังไปเป็น
โทษแล้วก็ต้องห้าม เพราะไม่กำหนดความผิดและโทษไว้ก่อน หมายความว่า การกำหนดความผิด
ใหม่ ๆ ขึ้น จะนำไปกล่าวหาผู้กระทำการย้อนหลังไม่ได้เพราะเขาไม่รู้มาก่อนว่าการกระทำของ
เขาจะเป็นความผิด

แต่ตามข้อเท็จจริงในคดี การกระทำของนักการเมืองและพรรคการเมืองเหล่านี้
ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องความไม่ซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามที่มีอยู่เดิมแล้ว ไม่ใช่การกำหนด
ความผิดขึ้นใหม่ กลุ่มผู้กระทำจะว่าไม่รู้ว่าเขาห้าม โกง ห้ามทุจริต คงผิดวิสัย เพราะก่อนการเข้ารับ
ตำแหน่งก็สาบานกันแล้วว่า จะไม่โกง ไม่ทุจริต บางคนสาบานตั้งหลายรอบ ดังนั้น การวินิจฉัย
ความผิดนี้จึงไม่ใช่การย้อนหลัง การตัดสิทธิไม่ใช่โทษทางอาญา แต่เป็นมาตรการทางกฎหมาย
เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้

2.4 ตุลาการรัฐธรรมนูญไม่ได้ลงโทษเพียงแต่ "ชี้กรรม" ที่เขากระทำแก่การ
เลือกตั้ง และระบอบการปกครองของบ้านเมืองเท่านั้น การตัดสิทธิดังกล่าวจึงไม่ใช่ผลร้ายหรือการ
ลงโทษผู้กระทำ

ตารางที่ 4.4 ตารางเปรียบเทียบความเห็นของนักกฎหมาย

การบังคับใช้กฎหมาย ในการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งย้อนหลัง ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ	
ความเห็นนักกฎหมาย (ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย)	ความเห็นนักกฎหมาย (ฝ่ายที่เห็นด้วย)
<p>1. ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ที่มีการบังคับใช้กฎหมายย้อนหลังในทางที่เป็นผลร้ายแก่บุคคลโดยให้เหตุผลว่าหลักการที่ห้ามใช้กฎหมายย้อนหลัง ใช้เฉพาะแต่โทษทางอาญาเท่านั้น</p>	<p>1. หลักนิติรัฐที่อ้างกันอยู่นั้นเป็นหลักทางมหาชน มิใช่เพื่อคุ้มครองรัฐและประชาชน เป็นประกันว่าทุกคนจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ดังนั้น หากเอกชนคนใดมุ่งทำลายหลักนิติรัฐย่อมถูกลงโทษตามหลักมหาชนเพื่อคุ้มครองประชาชนส่วนใหญ่ได้</p>
<p>2. ประกาศคณะปฏิรูปฯ ฉบับที่ 27 ที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2549 ไม่มีข้อความกำหนดเกี่ยวกับเวลา จึงต้องถือว่าเริ่มมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป</p>	<p>2. หากพิจารณาตามสำนวนของตุลาการรัฐธรรมนูญจะเห็นพุดติการณ์ว่า การกระทำของพรรคไทยรักไทยและกรรมการบางคน พบว่า ทำให้การเลือกตั้งกลายเป็นเพียงแบบพิธี , ไม่เห็นคำสิทธิเลือกตั้งของประชาชน , ไม่ยำเกรงกฎหมายบ้านเมือง, ไม่มุ่งพัฒนาประเทศตามที่สัญญากับประชาชน, เป็นรัฐบาลก็ไม่ได้บริหารโดยสุจริต , โดยภาพรวม การกระทำของบุคคลเหล่านี้เป็นการบริหารอำนาจรัฐโดยการทุจริต ทำลายหลักนิติรัฐ</p>
<p>3. หลักการปกครองโดยนิติรัฐ รัฐต้องยอมอยู่ใต้หลักการห้ามมิให้ตราและใช้กฎหมายย้อนหลังในทางที่เป็นผลร้ายแก่บุคคล ดังนั้น รัฐไม่อาจตรากฎหมายที่กำหนดโทษแล้วนำมาใช้บังคับย้อนหลังได้</p>	<p>3. ประเด็นเรื่องกฎหมายย้อนหลัง เฉพาะความผิดอาญา หากย้อนหลังไปเป็นโทษแล้วก็ต้องห้าม เพราะไม่กำหนดความผิดและโทษไว้ก่อน การตัดสิทธิไม่ใช่โทษทางอาญา แต่เป็นมาตรการทางกฎหมายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้</p>
<p>4. ในนานาอารยประเทศใช้หลักการ "ไม่มีโทษถ้าไม่มีกฎหมายกำหนด" และ "ไม่มีความผิดถ้าไม่มีกฎหมายกำหนด" อย่างเคร่งครัดและเข้มข้นทั้งในทางอาญา และที่ไม่ใช่</p>	<p>4. ตุลาการรัฐธรรมนูญไม่ได้ลงโทษเพียงแต่ "ซีกรรรม" ที่เขากระทำแก่การเลือกตั้ง และระบอบการปกครองของบ้านเมืองเท่านั้น การตัดสิทธิดังกล่าวจึงไม่ใช่ผลร้ายหรือการลงโทษผู้กระทำ</p>
<p>5. สิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย และการออกกฎหมายเพื่อเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของบุคคลบางกรณีสามารถกระทำได้แต่กฎหมายเช่นนี้จะ จะนำไปใช้ย้อนหลังในทางที่เป็นผลร้ายกับบุคคลซึ่งได้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดก่อนหน้าที่กฎหมายจะมีผลใช้บังคับ ย่อมไม่ได้</p>	

ผู้ศึกษา มีความเห็นด้วยกับ ความเห็นของตุลาการเสียงข้างน้อย และ นักกฎหมายฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย เนื่องจากว่า หลักนิติรัฐ ที่ดีนั้น ในการออกบังคับใช้กฎหมาย ประเทศหรือรัฐนั้น จะต้องปกครองด้วยกฎหมาย และกฎหมายจะต้องเป็นไปด้วยหลักความชอบด้วยกฎหมาย หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รัฐจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย จะใช้อำนาจเกินกว่าที่กรอบกฎหมายกำหนดอันเป็นการล่วงล้ำสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ได้ หลักนิติรัฐที่ดี เช่น การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน , หลักกฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง ไม่ว่าจะป็นคดีอาญาหรือไม่ก็ตาม ฯลฯ เป็นต้น ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่า การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง แม้จะไม่ใช่โทษทางอาญา การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเป็นโทษอุปกรณ์ของคดีอาญา ประกอบกับเมื่อพิจารณาถึงที่มาของกฎหมายการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ตามประกาศ คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 นั้น เป็นผลพวงมาจากการกระทำโดยคณะบุคคลที่เข้ามาทำการยึดอำนาจโดยการปฏิวัติ หรือ รัฐประหาร ซึ่งได้ทำการยึดอำนาจและล้มล้างรัฐบาล ซึ่งมีอาจปฏิเสธได้เช่นกันว่า การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรค มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการสกัดกั้น, สลายชั่วคราวอำนาจ, ล้างบางรัฐบาล มิให้พรรคการเมืองซึ่งเป็นรัฐบาลเดิมที่ถูกล้มล้างอำนาจ มิให้กลับเข้ามามีบทบาทกิจกรรมในทางการเมืองได้ด้วยการออกกฎหมายเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีกำหนดเวลา 5 ปี ดังนั้น ด้วยความเคารพต่อตุลาการรัฐธรรมนูญ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีผลร้ายย้อนหลังจึงเป็นการไม่ชอบด้วยหลักนิติธรรมที่ดี

ตารางที่ 4.5 ตารางสรุปคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่1-5/2550,15-18,22-23/2550)

คำวินิจฉัยที่	ผลของคำวินิจฉัย			
	ยุบพรรค	ไม่เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง	ไม่เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง	ไม่เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง
คำวินิจฉัย 3-5/2550 ลงวันที่ 30 พฤษภาคม 2550 เรื่อง อัยการสูงสุด ขอให้มีการสั่งยุบพรรคพัฒนาชาติไทย พรรคแผ่นดินไทยพรรคไทยรักไทย	/	/		
คำวินิจฉัย 1-2/2550 ลงวันที่ 30 พฤษภาคม 2550 เรื่อง อัยการสูงสุด ขอให้มีการสั่งยุบพรรคประชาธิปัตย์โดยก้าวหน้า และพรรคประชาธิปัตย์ (หมายเหตุ ยุบพรรคและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเฉพาะพรรคประชาธิปัตย์โดยก้าวหน้าเท่านั้น ส่วนพรรคประชาธิปัตย์ยกคำร้อง จึงไม่ถูกยุบพรรคและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง)	/	/		
คำวินิจฉัย 15/2550 ลงวันที่ 1 ตุลาคม 2550 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคสันติภาพไทย	/			/
คำวินิจฉัย 16/2550 ลงวันที่ 1 ตุลาคม 2550 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครวมพลังไทย	/			/
คำวินิจฉัย 17/2550 ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2550 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครักษ์แผ่นดินไทย	/			/
คำวินิจฉัย 18/2550 ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2550 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคธัมมาธิปไตย	/			/
คำวินิจฉัย 22/2550 ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2550 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคธรรมชาติไทย	/			/
คำวินิจฉัย 23/2550 ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2550 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยช่วย	/			/

หมายเหตุ เฉพาะพรรคประชาธิปัตย์ ศาลรัฐธรรมนูญได้ยกคำร้อง จึงไม่ถูกยุบพรรคและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง และสำหรับพรรคอื่น ๆ ที่ถูกยุบพรรค แต่ไม่ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง เพราะเป็นการกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง จึงไม่ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง แต่ถึงแม้ว่าพรรคประชาธิปัตย์ต้องถูกยุบพรรคและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก็ดี หรือพรรคอื่น ๆ ถูกยุบพรรคและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก็ดี ผู้ศึกษาก็ไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ดี เพราะเป็นการบังคับใช้กฎหมายที่ขาดหลักนิติธรรมที่ดี

4.2.กรณีศึกษาการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคการเมือง ภายหลังการยุบพรรคตามมาตรา 68 และมาตรา 237 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ตารางที่ 4.6 ตารางสรุปคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ 18-20/2551 , 15/2553)

คำวินิจฉัยที่	ผลของคำวินิจฉัย			
	ยุบพรรค	ไม่ยุบพรรค	เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง	ไม่เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง
คำวินิจฉัย 18/2551 ลงวันที่ 2 ธันวาคม 2551 เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาธิปัตย์	/		/	
คำวินิจฉัย 19/2551 ลงวันที่ 2 ธันวาคม 2551 เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติไทย	/		/	
คำวินิจฉัย 20/2551 ลงวันที่ 2 ธันวาคม 2551 เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังประชาชน	/		/	
คำวินิจฉัย 15/2553 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2553 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาธิปัตย์		/		/

หมายเหตุ พรรคประชาธิปัตย์ ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยยกคำร้อง จึงไม่ถูกยุบพรรคและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม หากว่าศาลรัฐธรรมนูญพิพากษาให้ยุบพรรคประชาธิปัตย์และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคทั้งหมด ผู้ศึกษาก็ยังมีความเห็นว่า การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคทั้งหมด ก็เป็นหลักฐานหมายที่ขาดหลักนิติธรรม

สรุปการยุบพรรคและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังการยุบพรรคตามมาตรา 68 และมาตรา 237 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ตามแนวคำวินิจฉัยของศาลบัพัญญัติตามมาตรา 68 และ มาตรา 237 บัญญัติไว้มีรายละเอียดดังนี้

มาตรา 68 บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้มิได้

ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้ทราบการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสองศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองตามวรรคสาม ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบในขณะที่กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งดังกล่าว

มาตรา 237 ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดกระทำการ ก่อ หรือสนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำการ อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการเลือกตั้ง ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของบุคคลดังกล่าวตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

ถ้าการกระทำของบุคคลตามวรรคหนึ่ง ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารของพรรคการเมืองผู้ใด มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามมาตรา 68 และในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าวมีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง

เมื่อพิจารณาจากมาตรา 68 และ มาตรา 237 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ประกอบกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ จะเห็นได้ว่า ศาลรัฐธรรมนูญ ได้มีคำวินิจฉัยไว้ในประเด็นเรื่องของการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคการเมืองภายหลังการยุบพรรค ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

พรรคการเมืองกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้งจึงเป็นเหตุให้ถูกศาลรัฐธรรมนูญ มีคำสั่งยุบพรรคการเมือง ซึ่งการยุบพรรคการเมืองจะต้องมีองค์ประกอบในการยุบพรรคการเมืองดังต่อไปนี้

1) มีการกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้ง ระเบียบ ประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และผลของการฝ่าฝืนนั้น ทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม เช่น การทุจริตแก้ไขฐานข้อมูลของการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองเพื่อให้มีสิทธิ์ลงรับสมัครเลือกตั้งได้ การจ้างพรรคอื่น ๆ เพื่อให้ส่งสมาชิกลงรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมถึงการรับจ้างส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น การกระทำผิดต่าง ๆ ดังตัวอย่างข้างต้น ก็ถือเป็นการกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้ง ส่งผลให้พรรคการเมืองต้องถูกยุบพรรค

2) บุคคลผู้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้งนั้น ต้องเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้ในการกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายที่เป็นการกระทำด้วยตนเอง ก่อใช้ จ้างวาน หรือ สนับสนุนให้ผู้อื่นผู้ใดกระทำความผิดก็ตาม นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังได้วินิจฉัยไว้ว่า แม้ขณะเวลาที่กระทำความผิดยังมีได้ยื่นใบสมัครกับ คณะกรรมการการเลือกตั้ง หากต่อมา ได้สถานะเป็น “ผู้สมัคร” แล้ว ก็ถือว่าเป็นความผิดเข้าองค์ประกอบข้อนี้

3) หากบุคคลผู้กระทำผิด มีสถานะเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง ไม่ว่าจะป็นหัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค เลขานุการพรรค หรือ กรรมการบริหารพรรค ก็ดี และไม่ว่าการดำรงตำแหน่งในฐานะกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าว จะเป็นการดำรงตำแหน่งในฐานะปกติ หรือ เป็นการดำรงตำแหน่งในฐานะรักษาการก็ตาม กรณีดังกล่าวนี้ เป็นประเด็นสำคัญที่กฎหมายได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจน ให้ศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรคการเมือง พรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง ไม่สามารถโต้แย้งเป็นอย่างอื่นได้ เพราะแม้แต่ศาลรัฐธรรมนูญเอง ก็ไม่มีดุลพินิจที่จะสั่งเป็นอย่างอื่นได้

4) การกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้ง ระเบียบ ประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในกรณีก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง หรือ หลังประกาศผลการเลือกตั้ง จะต้องได้รับการวินิจฉัยข้อเท็จจริงให้เป็นที่ยุติได้แล้วว่ามีการกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้ง และเป็นความผิด กล่าวคือ หากเป็นกรณีก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง จะต้องได้รับการวินิจฉัยข้อเท็จจริง โดยคณะกรรมการการเลือกตั้ง และหากเป็นกรณีภายหลังประกาศผลการเลือกตั้ง ก็จะต้องได้รับการวินิจฉัยข้อเท็จจริง โดยศาลฎีกา ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญ ถือว่าการกระทำผิดฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้ง ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้ง ทั้งในกรณีก่อนประกาศผลการเลือกตั้งและการประกาศผลการเลือกตั้ง ย่อมเป็นอันยุติ ศาลรัฐธรรมนูญไม่อาจรับฟังข้อเท็จจริงเพิ่มเติม และวินิจฉัยข้อเท็จจริงให้เป็นอย่างอื่นได้

5) เมื่อการกระทำของพรรคการเมืองครบองค์ประกอบทั้ง 4 ข้อดังกล่าวข้างต้นแล้ว กฎหมายมาตรา 237 วรรคสอง “.....ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามมาตรา 68.....” ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกคำสั่งยุบพรรคการเมืองได้ นอกจากนี้ ในการยุบพรรคการเมืองนั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้ว่า การยุบพรรคการเมืองแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ การยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 68 เพียงลำพัง และ การยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 237 วรรคสอง ประกอบกับ มาตรา 68 ซึ่งถ้าหากว่าเป็นกรณีการยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 237 วรรคสอง ประกอบกับ มาตรา 68 ศาลรัฐธรรมนูญสามารถสั่งยุบพรรคการเมืองได้ทันที โดยที่ศาลรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องสั่งให้พรรคการเมืองเลิกกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายและรัฐธรรมนูญตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 68 วรรคสามแต่อย่างใด

6) เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 237 วรรคสองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แล้ว กฎหมายยังให้ศาลรัฐธรรมนูญต้องออกคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคการเมืองทุกคน เป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่มีคำสั่งยุบพรรค ซึ่งในกรณีนี้ ศาลรัฐธรรมนูญให้เหตุผลว่า ถ้าผู้แทนของนิติบุคคลหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลไปกระทำการใดที่อยู่ในขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลนั้น แล้วก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น นิติบุคคลนั้น จักต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของผู้แทน หรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลนั้นด้วย จะปฏิเสธความรับผิดชอบมิได้

จากการศึกษา การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังการยุบพรรค โดยเฉพาะประเด็นการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรค ทั้งหมด ตามมาตรา 237 วรรคสอง แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีข้อพิจารณาเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

1. พรรคการเมือง เกิดจาก การรวมกลุ่มกันของบุคคลที่มีแนวความคิด หรืออุดมการณ์ไปในแนวทางเดียวกัน โดยมีความมุ่งหมายเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น แต่การที่พรรคการเมืองถูกยุบพรรค(ในขณะที่เป็นรัฐบาล) อาจส่งผลให้การบริหารประเทศชาติไม่ต่อเนื่องได้ เพราะเมื่อใดที่มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล นโยบายการบริหารประเทศชาติของรัฐบาลชุดใหม่ก็จะเปลี่ยนแปลงไปตามรัฐบาลชุดใหม่ที่เข้ามาบริหารแทน และไม่สานต่อนโยบายของรัฐบาลชุดเก่าก่อนหน้านั้น

2. หลักความรับผิดชอบของบุคคล โดยทั่วไปแล้วบุคคลจะต้องรับผิดชอบเมื่อมีกฎหมายกำหนดโทษหรือมีการกระทำความผิดตามที่กฎหมายกำหนด และความรับผิดชอบทางอาญาตามข้อสันนิษฐานทางกฎหมาย โดยเฉพาะกรณี ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด นั้น มีผลทำให้ต้องสันนิษฐานตามที่กฎหมายกำหนดและไม่สามารถนำพยานหลักฐานมาตีบทหักล้างเป็นอย่างอื่นได้ ดังนั้น เมื่อ

พิจารณาคำในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 237 วรรคสอง บัญญัติว่า “.....ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามมาตรา 68 ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าวมีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง.....” จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติมาตรานี้ได้บัญญัติกฎหมายมีลักษณะเป็นข้อสันนิษฐานตามข้อกำหนด เป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาด ดังนั้น จึงมีผลทำให้ต้องสันนิษฐานตามที่กฎหมายกำหนดและไม่สามารถนำพยานหลักฐานมาสู้หักล้างได้ แต่หากแก้ไขให้บทบัญญัติข้อสันนิษฐานตามข้อกำหนด เป็นข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด ศาลรัฐธรรมนูญอาจใช้ดุลยพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานได้

3.หลักนิติรัฐ นักกฎหมายได้ให้นิยามความหมายของคำว่า “หลักนิติรัฐ” โดยเฉพาะในประเด็นสิทธิและเสรีภาพ ไว้ดังนี้ เช่น

- 1)สิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ เช่น สิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพ...⁶⁴
- 2)การมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง สิทธิเสรีภาพในการรวมตัวกันเป็นสมาคมหรือพรรคการเมือง สิทธิเสรีภาพในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและสมัครรับเลือกตั้ง⁶⁵
- 3)กฎหมายรัฐธรรมนูญของรัฐที่เป็นนิติรัฐ ต้องมีบทบัญญัติที่คำนึงถึงเสรีภาพของราษฎร เช่น เสรีภาพในร่างกายในทรัพย์สิน ในการทำสัญญาและในการประกอบอาชีพ⁶⁶

⁶⁴วรพจน์ วิศวพิชญ์ อ่างแล้ว หน้า 17

⁶⁵วรพจน์ วิศวพิชญ์ อ่างแล้ว หน้า 17

⁶⁶หยุด แสงอุทัย, อ่างแล้วหน้า 16.

4) การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน⁶⁷

อาชีพนักการเมือง ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, สมาชิกวุฒิสภา ฯลฯ เป็นต้น ถือว่าเป็นการประกอบอาชีพ ประเภทหนึ่ง ดังนั้นการที่ กรรมการบริหารพรรคการเมือง ต้องร่วมรับผิดชอบตามมาตรา 237 วรรคสอง แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งกรรมการทุกคน จึงเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการ ประกอบอาชีพ การมีส่วนร่วมทางการเมือง บทบัญญัติในมาตรานี้มิได้คำนึงถึงเสรีภาพของราษฎร กล่าวคือ ไม่เป็นการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในการประกอบอาชีพ การมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังกล่าว

สำหรับในประเด็นการออกคำสั่งในการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองทุกคน เป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่มีคำสั่งยุบพรรค ด้วยความเคารพต่อศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ศึกษา มีความเห็นว่าการที่กรรมการบริหารพรรคการเมืองกระทำผิดเพียงคนเดียว โดยที่กรรมการบริหารพรรคการเมืองคนอื่นไม่ได้ร่วมกระทำผิดด้วยแต่ต้องมาร่วมรับผิดชอบด้วย ในประเด็นนี้เป็นการบัญญัติกฎหมายในลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับหลักนิติรัฐ กล่าวคือ โดยหลักการแล้ว การบัญญัติกฎหมายเพื่อที่จะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้สอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วน หรือ หลักความพอสมควรแก่เหตุ⁶⁸ อันเป็นหลักการที่มีขึ้นเพื่อจำกัดการใช้อำนาจรัฐมิให้เป็นไปโดยอำเภอใจ กล่าวคือ กฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติตราขึ้นเพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล ต้องมีความสอดคล้องกับเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

1. หลักความเหมาะสม มาตรการที่ฝ่ายนิติบัญญัติตราขึ้นเป็นกฎหมายจะต้องเป็น มาตรการที่สามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ ฉะนั้น บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดที่เห็นประจักษ์ชัดแจ้งว่าไม่อาจบรรลุผลได้อย่างแน่แท้ ย่อมถือว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นไม่เหมาะสมจึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ⁶⁹

⁶⁷ บุญศรี มีวงศ์โฆษ อ่างแก้ว หน้า 17

⁶⁸ บุญศรี มีวงศ์โฆษ อ่างแก้ว หน้า 19

⁶⁹ บุญศรี มีวงศ์โฆษ อ่างแก้ว หน้า 20

2. หลักความจำเป็น มาตรการที่ฝ่ายนิติบัญญัติตราขึ้นเป็นกฎหมายจะต้องเป็น มาตรการที่จำเป็นแก่การดำเนินการเพื่อให้วัตถุประสงค์ที่ต้องการสำเร็จลงได้ ในกรณีที่มีมาตรการ ที่เหมาะสมหลายประการ ฝ่ายนิติบัญญัติต้องเลือกมาตรการที่มีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิและ เสรีภาพของบุคคลน้อยที่สุดมาบัญญัติเป็นกฎหมาย⁷⁰

3. หลักความได้สัดส่วน พิจารณาในความหมายอย่างแคบ กล่าวคือ มาตรการที่ฝ่าย นิติบัญญัติตราขึ้นเป็นกฎหมายจะต้องเป็นมาตรการที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่า ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เอกชน ฉะนั้น หากมาตรการใดก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรบน้อยกว่า ประโยชน์ที่เอกชน จะต้องสูญเสียไปอันเนื่องมาจากการปฏิบัติตามมาตรการนั้น ฝ่ายนิติบัญญัติจะ นำมาตรการนั้นมาบัญญัติ เป็นกฎหมายไม่ได้ แม้ว่ามาตรการนั้นจะสามารถดำเนินการให้บรรลุ วัตถุประสงค์ที่ต้องการ ได้ตามหลักความเหมาะสมและเป็นมาตรการที่มีผลกระทบกระเทือนต่อ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลน้อยที่สุดตามหลักความจำเป็นก็ตาม⁷¹

4. หลักความเสมอภาค เป็นหลักการพื้นฐานประการหนึ่งของหลักนิติรัฐ กล่าวคือ พฤติการณ์ หรือ ข้อเท็จจริงที่มีสาระสำคัญเช่นเดียวกัน ย่อมจะต้องได้รับการปฏิบัติในลักษณะที่เท่า เทียมกัน แต่หาก พฤติการณ์หรือข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันในสาระสำคัญ ย่อมจะได้รับการปฏิบัติที่ เหมือนกันมิได้ การที่ศาลรัฐธรรมนูญตีความบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง ให้มีผล เป็นการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองทุกคน โดยไม่คำนึงว่า บุคคลนั้น ได้กระทำความผิดหรือไม่ มีส่วนรู้เห็นหรือไม่ ทราบถึงการกระทำนั้นความผิดนั้นแล้วมิได้ยับยั้งแก้ไข หรือไม่ หรือแม้แต่กรณีที่บุคคลนั้น ๆ มิได้มีการกระทำ ใด ๆ ในทางกฎหมายเลย แต่ก็ยังคงได้รับ ผลทางกฎหมายอย่างเท่าเทียมทุกคนถ้วนหน้าเสมอกันนั้น ย่อมเป็นการใช้บังคับที่ไม่คำนึงถึงความ แตกต่างอันเป็นสาระสำคัญของพฤติการณ์หรือข้อเท็จจริงเหล่านั้น อันวิญญูชนทั่วไปพึงรับรู้ เข้าใจ ดังนั้น การตีความในมาตรา 237 ในลักษณะดังกล่าวไม่สอดคล้องกับหลักความเสมอภาคตามที่ บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ⁷²

⁷⁰บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ อ่างแล้ว หน้า 20

⁷¹ณรงค์เดช สุรโฆษิต . แนวทางการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง. กรุงเทพฯ:สถาบัน พระปกเกล้า 2554 หน้า 254

⁷²ณรงค์เดช สุรโฆษิต อ่างแล้ว หน้า 262

5.หลักความรับผิดชอบเฉพาะบุคคลผู้กระทำ (Personal Guilt/Liability) อันเป็น “คุณค่าพื้นฐาน” (Basic Value) เกี่ยวกับความยุติธรรมของระบบกฎหมายในสังคมยุคปัจจุบัน กล่าวคือ บุคคลซึ่งมีสิทธิเสรีภาพอยู่แล้วตามสภาพธรรมชาติและตามที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ ย่อมไม่จำเป็นต้องรับผิดทางกฎหมายในการกระทำของบุคคลอื่น ซึ่งตนเองไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับใด ๆ กับการกระทำดังกล่าว ทั้งในทางแพ่ง ทางปกครอง หรือ ทางอาญา ทั้งนี้ เว้นแต่

1)กรณีบุคคลธรรมดา บุคคลเหล่านั้นมีความสัมพันธ์พิเศษบางอย่างระหว่างกัน เช่น นายจ้าง - ลูกจ้าง, ตัวการ - ตัวแทน จะเห็นได้ว่า นายจ้าง หรือ ตัวการ ต่างก็เป็นฝ่ายที่ได้รับประโยชน์จากการกระทำของลูกจ้างหรือตัวแทน หรือ ตามสถานะหรือตำแหน่งของบุคคลนั้น ๆ เช่น บิดามารดา - บุตรผู้เยาว์, ผู้บังคับบัญชา - ผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นกรณีที่มีกฎหมายกำหนดหน้าที่ทั่วไปในการกำกับดูแลพฤติกรรมของบุคคลผู้อยู่ในความปกครองหรือสายบังคับบัญชาและมีพฤติการณ์ที่สื่อให้เห็นได้ว่า ปล่อยปละละเลยหรือไม่ใส่ใจหน้าที่ จนบุคคลอื่นมีโอกาสไปกระทำ ความผิดหรือละเมิด และเป็นเหตุให้ต้องรับผิดชอบร่วมในการกระทำความผิดดังกล่าวด้วย

2)กรณีเป็นองค์กรกลุ่ม หรือ คณะบุคคล กล่าวคือ บุคคลธรรมดาที่ประกอบกันเป็นกรรมการหรือสมาชิกในองค์กรหรือคณะบุคคลนั้น อาจต้องรับผิดชอบร่วมกัน สำหรับการกระทำของกรรมการหรือสมาชิกคนอื่น ๆ แม้ว่ากระทำดังกล่าวจะมีได้กระทำในรูปมติของ คณะกรรมการ หากเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกันไว้ เช่น กรรมการบริษัท หรือกรรมการบริษัทมหาชน อาจต้องรับผิดชอบร่วมกันในความเสียหายที่เกิดแก่ตัวบริษัทเอง แก่ผู้ถือหุ้น หรือแก่เจ้าหน้าที่ของบริษัท หรือแม้แต่อาจต้องรับผิดในทางอาญา โดยกฎหมายจะสันนิษฐานไว้ก่อนว่ากรรมการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบ

อย่างไรก็ตาม ทั้งสองกรณี กฎหมายก็จะเปิดช่องให้มีการปฏิเสธความรับผิดได้ เช่น บิดามารดา พิสูจน์ได้ว่า “ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น” หรือ เมื่อผู้รับใบอนุญาต พิสูจน์ได้ว่า การกระทำของลูกจ้างนั้น “เป็นการสุจริตที่ตนจะล่วงรู้หรือควบคุมได้” ก็อาจถือเป็นเหตุให้ไม่ต้องรับผิดในการกระทำของบุตรผู้เยาว์หรือลูกจ้าง แล้วแต่กรณีก็ได้ หรือในกรณีที่ กรรมการในคณะกรรมการต่าง ๆ พิสูจน์ได้ว่า “มิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วยการกระทำผิดดังกล่าว” “มิได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิด” หรือ “ได้คัดค้านในที่ประชุมโดยปรากฏในรายงานการประชุม หรือทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานที่ประชุมภายในสามวันนับแต่

สิ้นสุดการประชุมแล้ว” ยิ่งถ้าเป็นความรับผิดชอบทางอาญา ศาลก็จะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงและพฤติการณ์โดยละเอียด เพื่อพิเคราะห์ถึง “เจตนา” ในการกระทำความผิดของกรรมการเป็นราย ๆ ไป⁷³

ทั้งนี้ หากพิจารณาให้ดี ในกรณีที่กรรมการบริหารพรรคคนอื่นซึ่งมิได้มีส่วนร่วมหรือเจตนาในการกระทำผิดฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้ง แต่ต้องมารับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติด้วยการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเป็นเวลา 5 ปี ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นการลงโทษที่ร้ายแรง กล่าวคือ เปรียบเทียบได้กับในกรณี การลงโทษทางวินัยของข้าราชการ ยกตัวอย่างเช่น นาย ก. มีอาชีพเป็นข้าราชการ หากกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ย่อมถูกลงโทษทางวินัย เช่น ไล่ออก แต่หาก นาย ก. มีอาชีพเป็นนักการเมือง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และปรากฏข้อเท็จจริงว่า มีสมาชิกในพรรคกระทำความผิดและสมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการบริหารพรรค แต่ นาย ก. มิได้กระทำผิดหรือร่วมกระทำผิดกับกรรมการบริหารพรรคที่เป็นผู้กระทำความผิดนั้น แต่ต้องมารับผิดเพียงเพราะตนมีสถานะเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง เช่นนี้ จะเห็นได้ว่ากฎหมายที่บัญญัติไว้ในกรณีนี้ ขาดหลักนิติรัฐที่ดี และไม่ก่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ นาย ก. ได้ หรือแม้แต่ใน กรณีที่บุคคลเหล่านั้น มีความสัมพันธ์พิเศษบางอย่างระหว่างกัน เช่น นายจ้าง - ลูกจ้าง, ตัวการ - ตัวแทน หรือ กรณีเป็นองค์กรกลุ่ม หรือ คณะบุคคล กล่าวคือ บุคคลธรรมดาที่ประกอบกันเป็นกรรมการหรือสมาชิกในองค์กรหรือคณะบุคคลนั้น อาจต้องรับผิดชอบร่วมกัน สำหรับการกระทำของกรรมการหรือสมาชิกคนอื่น ๆ ทั้งสองกรณีนี้กฎหมายก็ยังไม่เปิดช่องให้มีการปฏิเสธความรับผิด

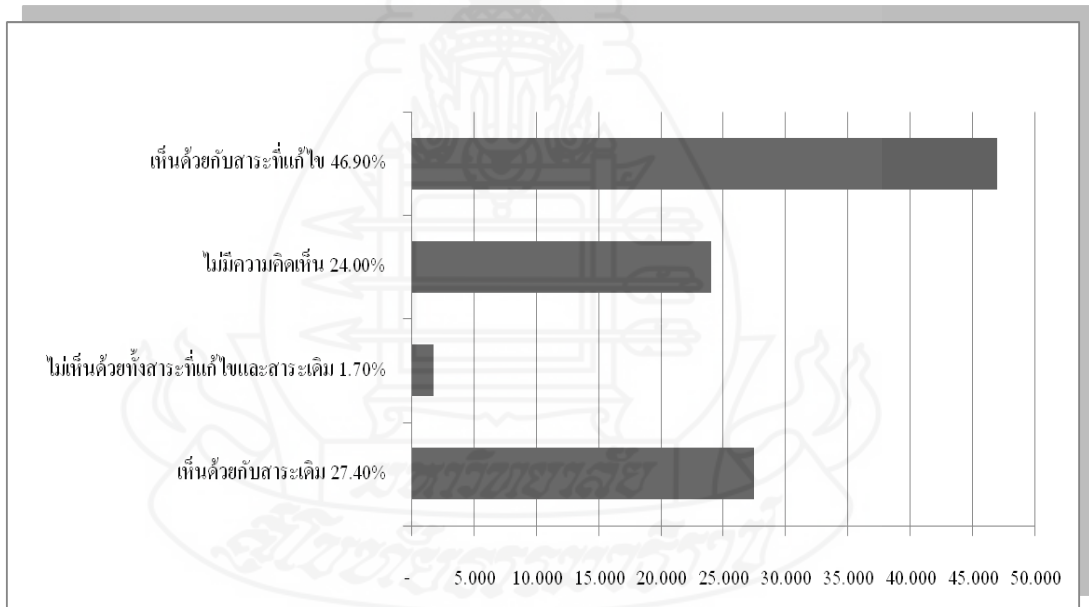
⁷³ณรงค์เดช สุรโฆษิต .อ้างแล้ว หน้า 257

นอกจากนี้ ยังพบว่า ในรายงาน *สำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550* ของสำนักสถิติพยากรณ์สำนักงานสถิติแห่งชาติ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษาฯ หน้า 18 มีรายละเอียดดังนี้

ในประเด็นที่ 6 เรื่องการยุบพรรคการเมืองและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมือง และกรรมการบริหารพรรคการเมือง (มาตรา 237)

สาระเดิม : ให้ยุบพรรคการเมืองและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่มีส่วนรู้เห็นในการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง

สาระที่แก้ไข : ให้ยกเลิกการยุบพรรคการเมืองอันเนื่องมาจากการทุจริตในการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งแต่ให้เปลี่ยนบทลงโทษผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ทุจริตการเลือกตั้ง โดยตัดสิทธิเลือกตั้งห้าปีส่วนกรรมการบริหารพรรคที่รู้เห็นตัดสิทธิเลือกตั้งสิบปี และหัวหน้าพรรคการเมืองที่รู้เห็นตัดสิทธิเลือกตั้งห้าปีโดยถือว่าเป็นความผิดเฉพาะบุคคล

ภาพที่ 2.5 แผนภูมิ ร้อยละของประชาชน จำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง การยุบพรรคการเมืองและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและ กรรมการบริหารพรรคการเมือง (มาตรา 237 วรรคสอง ของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550)

สำหรับผู้ที่ไม่เห็นด้วยทั้งสาระที่ขอแก้ไข และสาระเดิม ได้ระบุเรื่องที่ควรแก้ไข ดังนี้

ควรแก้ไขเรื่อง

1. ให้ยุบพรรคการเมือง และลงโทษผู้สมัครที่ทุจริตการเลือกตั้งโดยตัดสิทธิเลือกตั้ง 10 ปี
2. โครทุจริตให้หมดสิทธิทางการเมือง
3. ให้ยุบพรรคและตัดสิทธิสมาชิกในพรรคด้วย และห้ามตั้งพรรคการเมืองใหม่
4. ควรมีมาตรการเด็ดขาดสำหรับผู้ซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง/เพิ่มโทษให้หนักกว่านี้
5. ไม่ควรยุบพรรค แต่ให้ลงโทษคนกระทำผิด

ผลสำรวจ จากการสอบถามประชาชนในประเด็นการยุบพรรคการเมืองและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมือง (มาตรา 237) โดยมีสาระเดิม “ให้ยุบพรรคการเมืองและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่มีส่วนรู้เห็นในการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง” และสาระที่ขอแก้ไข “ให้ยกเลิกการยุบพรรคการเมืองอันเนื่องมาจากการทุจริตในการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งแต่ให้เปลี่ยนบทลงโทษผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ทุจริตการเลือกตั้ง โดยตัดสิทธิเลือกตั้งห้าปี ส่วนกรรมการบริหารพรรคที่รู้เห็นตัดสิทธิเลือกตั้งสิบปี และหัวหน้าพรรคการเมืองที่รู้เห็นตัดสิทธิเลือกตั้งสิบห้าปี โดยถือว่าเป็นความผิดเฉพาะบุคคล” พบว่า มีผู้ไม่เห็นด้วยกับสาระที่ขอแก้ไข ร้อยละ 46.9 ผู้ที่เห็นด้วยกับสาระเดิม มีร้อยละ 27.4 ที่ไม่เห็นด้วยทั้งสาระที่ขอแก้ไขและสาระเดิม มีร้อยละ 1.7 และมีผู้ไม่แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ ร้อยละ 24.0 สำหรับผู้ที่ไม่เห็นด้วยทั้งสาระที่ขอแก้ไข และสาระเดิมได้ระบุเรื่องที่ควรแก้ไข ดังนี้ ให้ยุบพรรคการเมือง และลงโทษผู้สมัครที่ทุจริตการเลือกตั้ง โดยตัดสิทธิเลือกตั้ง 10 ปี โครทุจริตให้หมดสิทธิทางการเมือง และให้ยุบพรรคและตัดสิทธิสมาชิกในพรรคด้วย และห้ามตั้งพรรคการเมืองใหม่ เป็นต้น

จากรายงาน การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในประเด็นเกี่ยวกับการยุบพรรคและเพิกถอนสิทธิตามเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 237 นี้ สะท้อนให้เห็นว่า มีผู้เห็นด้วยกับสาระที่ขอแก้ไข ร้อยละ 46.9 ขอให้ยกเลิกการยุบพรรคการเมืองอันเนื่องมาจากการทุจริตในการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งแต่ให้เปลี่ยนบทลงโทษผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ทุจริตการเลือกตั้ง โดยตัดสิทธิเลือกตั้งห้าปี ส่วนกรรมการบริหารพรรคที่รู้เห็นตัดสิทธิเลือกตั้งสิบปี และหัวหน้าพรรคการเมืองที่รู้เห็นตัดสิทธิเลือกตั้งสิบห้าปี โดยถือว่าเป็นความผิดเฉพาะบุคคล

ผู้ศึกษาเห็นด้วยว่า การที่สมาชิกพรรคการเมือง หรือ กรรมการพรรคการเมืองที่กระทำผิดเป็นความผิดเฉพาะบุคคล ดังนั้นเมื่อสมาชิกพรรค หรือ กรรมการพรรคการเมืองบุคคลใดกระทำผิดโดยที่กรรมการพรรคการเมืองมิได้มีส่วนรู้เห็น สมาชิกพรรค หรือ กรรมการพรรคการเมืองบุคคลที่กระทำผิดก็ย่อมสมควรที่จะรับผิดชอบเพียงลำพังคนเดียวหรือเป็นความผิดเฉพาะบุคคล กรรมการพรรคการเมืองบุคคลอื่นที่มิได้มีส่วนรู้เห็นหรือร่วมกระทำผิด จึงมีสมควรที่จะต้องมารับผิดโดยที่ตนเองมิได้มีส่วนรู้เห็นหรือได้ร่วมกระทำผิด

ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่า ควรมีการแก้ไขปรับปรุงข้อกำหนด ในประเด็นการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมือง และกรรมการบริหารพรรคการเมือง ในกรณีที่กรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใด ไม่ว่าจะ เป็น หัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค หรือเลขาธิการพรรคก็ดี หากสมาชิกเป็นผู้กระทำผิดแต่เพียงผู้เดียว หรือ กรรมการบริหารพรรคคนใดเป็นผู้กระทำผิดฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้งเพียงคนเดียว ก็ควรให้สมาชิกหรือกรรมการบริหารพรรค ผู้นั้นควรรับผิดชอบเพียงลำพังคนเดียวหรือ เป็นความผิดเฉพาะบุคคลเท่านั้น ส่วนกรรมการบริหารพรรคคนอื่นมิได้กระทำผิดก็ไม่สมควรที่จะต้องมาร่วมรับผิดชอบกับผู้อื่น โดยที่ตนเองมิได้มีส่วนรู้เห็น หรือ ก่อ สนับสนุน จ้างวาน ฯ ดังนั้น ผู้ศึกษา จึงเห็นควรให้แก้ บทบัญญัติในมาตรา 237 วรรคสอง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.กรณี การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคทั้งหมด เป็นดังนี้

เดิม “หากการกระทำของบุคคลดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง เชื่อได้ว่า หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองใดมีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้น แต่มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามมาตรา 68 ในกรณีนี้ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าว มีกำหนดเวลา ห้าปี นับแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง

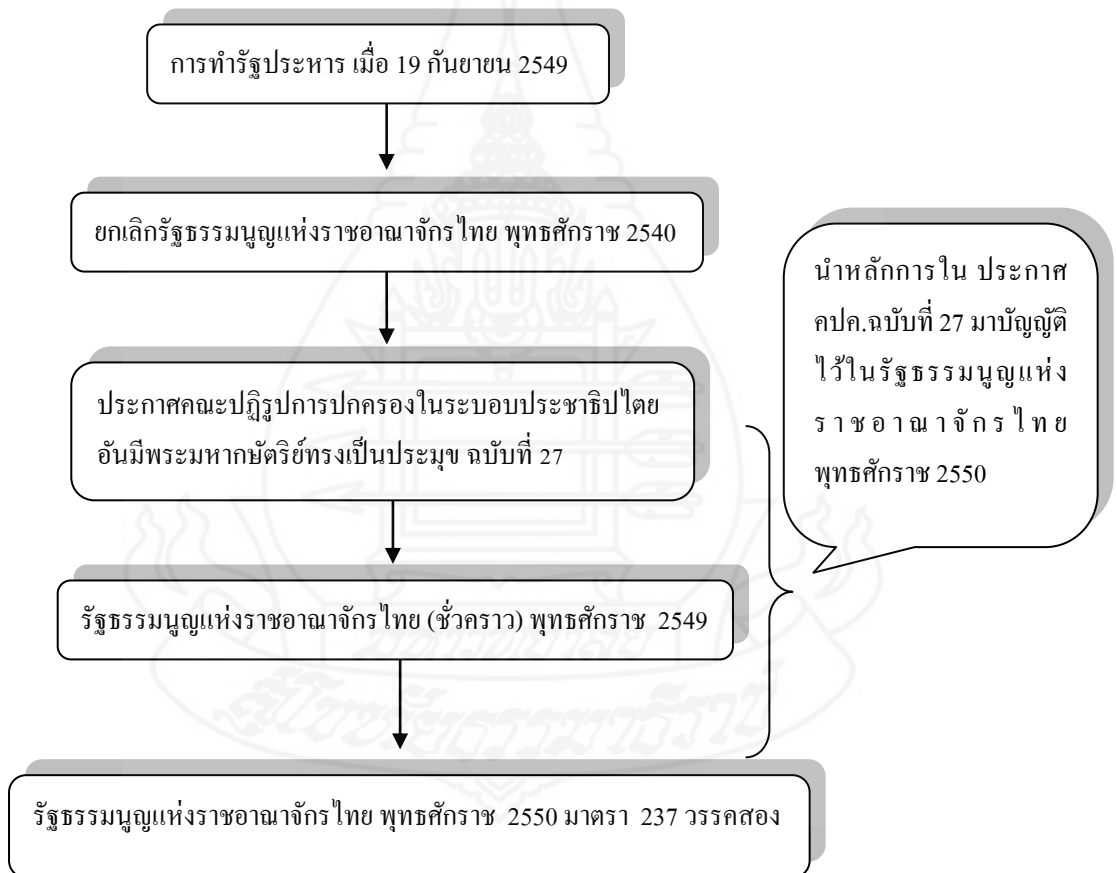
2.ให้ยกเลิกความในมาตรา 237 ในประเด็นการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคทุกคน นอกนั้นให้บัญญัติไว้ตามเดิม (ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเฉพาะบุคคลที่กระทำผิดเท่านั้น เนื่องจากเป็นความผิดเฉพาะบุคคลเท่านั้น)

ใหม่ “หากการกระทำของบุคคลดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง เชื่อได้ว่า หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองใดมีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึง

การกระทำนั้น แต่มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่า
 พรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้
 เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามมาตรา 68 ในกรณีนี้ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง
 ให้ยุบพรรคการเมืองนั้น

นอกจากนี้อาจจะต้องพิจารณาแก้ไขบทบัญญัติมาตราอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเพิก
 ถอนสิทธิเลือกตั้ง เช่น มาตรา 68 แห่งรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 98
 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 , มาตรา 103 มาตรา 111
 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มา
 ซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 เป็นต้น

ภาพที่ 2.6 แผนภูมิ สรุปที่มาของ การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังการยุบพรรค-
 ตามมาตรา 237 วรรคสองแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

พรรคการเมืองเกิดขึ้นจากการรวมกันของบุคคล ที่มีแนวความคิด อุดมการณ์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง การรวมกันของบุคคลเพื่อจัดตั้งพรรคการเมือง อาจเกิดขึ้นได้ทั้งในรัฐสภาและนอกรัฐสภา พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่ถือว่ามี ความสำคัญอย่างยิ่งยวด เนื่องจากว่า ในการบริหารปกครองประเทศชาติ ต้องมีบุคคลเข้าไป ดำเนินการบริหารงานราชการ และในการบริหารงานราชการไม่สามารถทำให้ทุกคนเข้ามาทำงาน บริหารราชการได้ จึงจำเป็นที่จะต้องมิตัวแทนเข้ามา โดยที่บุคคลที่จะเป็นตัวแทนต้องสมัครเข้า เป็นสมาชิกสังกัดพรรคการเมือง และพรรคการเมืองดำเนินการคัดเลือกรับสมัครเข้าเป็นสมาชิก ของพรรค และจัดส่งเป็นตัวแทนของพรรคการเมือง เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร ในการลงสมัครรับเลือกตั้งของตัวแทนของพรรคย่อมมีผู้สมัครที่เป็นคู่แข่งต่างพรรค การเมือง ดังนั้น หากพรรคการเมืองใดมีตัวแทนที่ลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกินกว่ากึ่งหนึ่ง จึงมีสิทธิ์ที่จะจัดตั้งเป็นรัฐบาล มีคณะรัฐมนตรี โดยมีนายกรัฐมนตรี เป็นหัวหน้าคณะรัฐมนตรี ทำหน้าที่บริหารงานราชการ กรณีเดียวกัน หากพรรคการเมืองใดที่ตัวแทนลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ถึงกึ่งหนึ่ง และไม่สามารถจัดตั้งเป็นรัฐบาลได้ ก็ จะต้องทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้าน เพื่อตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ซึ่งไม่ว่าสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรที่เป็นฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายค้านก็ตาม ล้วนแล้วแต่มีความชอบธรรมเพราะได้รับการคัดเลือก จากประชาชนที่ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ เป็นการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และที่กล่าวว่าพรรคการเมืองมีความสำคัญและถือว่าเป็นสถาบันทางการเมือง จะเห็นได้จากการที่ รัฐธรรมนูญ ยังได้บัญญัติ รับรองสิทธิเสรีภาพของบุคคล ให้บุคคลมีสิทธิเสรีภาพ ในการรวมกัน เพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง และดำเนินกิจกรรมทางการเมือง แต่ในการดำเนินกิจกรรมทาง การเมืองของพรรคการเมืองอาจจะถูกเลิกหรือยุบพรรคการเมือง ด้วยสาเหตุต่าง ๆ กันไป เช่น จุดประสงค์ในการตั้งพรรคการเมืองสำเร็จ ราษฎรขาดความนิยม การรวมกับพรรคการเมืองอื่น และ มีกฎหมายให้ล้มเลิก

อย่างไรก็ตาม ในประวัติศาสตร์ทางการเมืองของประเทศไทยที่ผ่านมาในส่วนที่เกี่ยวกับการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังยุบพรรคการเมือง สามารถสรุปได้ดังนี้

การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังต่อไปนี้

1. การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในระยะนี้การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีลักษณะเป็นโทษอุปกรณ์ของการกระทำความผิดอาญา อันเป็นมาตรการที่นำมาใช้เป็นบทบังคับ (sanction) แก่การกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ตกเป็นจำเลยที่คดีอาญาดังกล่าวมีสิทธิที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาภายใต้เขตอำนาจศาลยุติธรรม หรือวิธีพิจารณาความอาญาของทหารภายใต้เขตอำนาจของศาลทหาร

2. การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหลังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในระยะนี้การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งได้กำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งขึ้นมา ให้มีอำนาจในการควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งจะต้องกระทำในรูปของคณะกรรมการนั้นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 ได้บัญญัติให้องค์กรประชุมของคณะกรรมการจะต้องไม่น้อยกว่าสี่ในห้า และมติที่เกี่ยวกับการประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ตลอดจนการออกเสียงประชามตินั้น จะต้องใช้คะแนนเสียงเอกฉันท์ นอกจากนี้ยังได้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการกำหนดให้ ใบแดง หรือ ใบเหลือง แก่ผู้ที่กระทำความผิดฝ่าฝืนกฎหมายการเลือกตั้ง

3. การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในช่วงที่เกิดรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในระยะนี้ เป็นผลมาจากการเกิดรัฐประหาร และ การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมิได้มีลักษณะเป็นโทษของการกระทำความผิดอาญา แต่การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในระยะนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการสลายชั่วคราวอำนาจของรัฐบาลเก่า

4. การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในระยะนี้ ได้มีการกำหนดแบ่งอำนาจในการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง โดยในกรณีก่อนการประกาศผลการเลือกตั้ง ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในกรณีเป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาและให้มีผลเป็นที่สุด แต่หากปรากฏภายหลังการเลือกตั้ง อำนาจในการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง เป็นอำนาจของศาลฎีกา และต่อมา องค์กรที่มีอำนาจในการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ที่ทำให้

กรรมการบริหารพรรคต้องเว้นว่างจากการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ตามมาตรา 237 วรรคสอง หรือ มาตรา 68 ซึ่งได้นำเอาหลักการมาจาก ในประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 ลงวันที่ 21 กันยายน พุทธศักราช 2549 มาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฯ ดังกล่าว คือ ศาลรัฐธรรมนูญ

ประเภทของการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง มี 3 ประเภท มีลักษณะดังนี้ คือ

1. โทษอุปกรรมของคดีอาญา (เป็นความผิดเฉพาะตัวของบุคคลที่กระทำผิดเท่านั้น)
2. มาตรการ Sanction การสกัดกั้นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ไม่สุจริตโดยให้อำนาจคณะกรรมการเลือกตั้งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (ออกใบเหลือง, ใบแดง) ได้ (การแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2543)

3. การล้าบาง หรือ การสลายตัวของอำนาจรัฐบาลชุดเก่า ในยุครัฐประหาร เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 (ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27)

นอกจากนี้ ยังได้เห็นวิวัฒนาการขององค์กรที่มีอำนาจในการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของประเทศไทย ตั้งแต่อดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ 1.ศาลยุติธรรม 2.คณะกรรมการการเลือกตั้ง 3.ศาลฎีกา 4.ศาลอุทธรณ์ และ 5. ศาลรัฐธรรมนูญ

การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 237 วรรคหนึ่ง วางหลักไว้ว่า กรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งใดกระทำการ ก่อ หรือสนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการเลือกตั้งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของบุคคลดังกล่าว และ มาตรา 237 วรรคสอง วางหลักไว้ว่า ถ้าการกระทำของบุคคลตามวรรคหนึ่งปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารของพรรคการเมือง ผู้ใดมีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้เกิดการเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ ในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ตามมาตรา 68 ในกรณีนี้ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าว มีกำหนดเวลา ห้าปี นับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง นั้น เมื่อพิจารณาจากถ้อยคำใน

บทบัญญัติแล้ว จะต้องปรากฏว่า มีผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมือง ได้กระทำความผิดฝ่าฝืนกฎหมาย ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง และหากการกระทำดังกล่าว เชื่อได้ว่า หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีส่วนรู้เห็น ปลอ่ยปละละเลย ทราบถึงการกระทำนั้น มิได้ยับยั้งหรือแก้ไข กฎหมายรัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้เป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาดไว้ ให้ถือว่าพรรคการเมืองกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ จากการบัญญัติหลักกฎหมายเช่นนี้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่อาจวินิจฉัยเป็นอย่างอื่นได้ เมื่อกรรมการบริหารพรรคการเมืองบุคคลใดกระทำความผิดฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้ง จึงส่งผลให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองอื่นที่มิได้มีส่วนรู้เห็น หรือปลอ่ยปละ ละเลย ต้องร่วมรับผิดชอบด้วย ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า บทบัญญัติของกฎหมายในลักษณะเช่นนี้ จึงเป็นการขัดต่อหลักการประชาธิปไตย เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และยังขัดต่อหลักนิติรัฐ หลักนิติธรรมอย่างร้ายแรง เนื่องจากว่า หลักนิติรัฐ หลักนิติธรรมที่ดี นั้น กฎหมายต้องตราขึ้นเพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลต้องมีความสอดคล้องกับเงื่อนไข ดังต่อไปนี้ คือ 1.หลักความเหมาะสม กล่าวคือ เป็นกฎหมายที่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ 2.หลักความจำเป็น กล่าวคือ มาตรการทางกฎหมาย นอกจากจะต้องบรรลุวัตถุประสงค์แล้ว จะต้องเป็นมีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลน้อยที่สุดมาบัญญัติเป็นกฎหมาย 3.หลักความได้สัดส่วน กล่าวคือ มาตรการทางกฎหมายนั้น จะต้องก่อให้เกิดประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าก่อให้เกิดความเสียหายแก่เอกชน 4.หลักความเสมอภาค กล่าวคือ พฤติการณ์ หรือข้อเท็จจริงที่มีสาระสำคัญเช่นเดียวกัน ย่อมจะต้องได้รับการปฏิบัติในลักษณะที่เท่าเทียมกัน แต่หากพฤติการณ์หรือข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันในสาระสำคัญ ย่อมจะได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกันมิได้ 5.หลักความรับผิดชอบเฉพาะบุคคลผู้กระทำ กล่าวคือ บุคคลซึ่งมีสิทธิเสรีภาพอยู่แล้วตามสภาพธรรมชาติ และตามที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ ย่อมไม่ต้องรับผิดชอบทางกฎหมายในการกระทำของบุคคลอื่น ซึ่งตนเองไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องใด ๆ กับการกระทำดังกล่าว

ดังนั้น ผู้ศึกษา จึงมีความเห็นว่า บุคคลใดกระทำความผิด บุคคลนั้นย่อมสมควรที่จะได้รับการลงโทษตามสิ่งที่ตนเองได้กระทำลงไป แต่การบัญญัติกฎหมายให้บุคคลที่มิได้มีส่วนรู้เห็น หรือ ก่อ ร่วม กระทำความผิดด้วย ต้องมาร่วมรับผิดชอบในการกระทำความผิดของบุคคลอื่น โดยที่ตนต้องรับผิดชอบร่วมกับบุคคลอื่นที่กระทำผิด เพียงเพราะตนเองมีสถานะเป็นกรรมการบริหารพรรค จึงเป็นการบัญญัติที่ขัดต่อหลักนิติธรรม ดังนั้นจึงสมควรที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติความรับผิดชอบของกรรมการบริหารพรรคตามมาตรา 237 วรรคสองแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

2. ข้อเสนอแนะ

แนวทางการแก้ไขปรับปรุง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 237 วรรคสอง

เพื่อให้การแก้ปัญหาเรื่องความรับผิดชอบของกรรมการบริหารพรรค เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย หลักนิติธรรม ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การกำหนดความรับผิดชอบของกรรมการบริหารพรรค ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 237 วรรคสอง ควรแก้ไขบทบัญญัติแห่งกฎหมาย มีลักษณะดังนี้

เดิม “หากการกระทำของบุคคลดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง เชื่อได้ว่า หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองใดมีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้น แต่มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามมาตรา 68 ในกรณีนี้ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าว มีกำหนดเวลา ห้าปี นับแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง

ใหม่ “หากการกระทำของบุคคลดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง เชื่อได้ว่า หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองใดมีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้น แต่มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามมาตรา 68 ในกรณีนี้ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น”

กล่าวคือ ให้ยกเลิกความในมาตรา 237 วรรคสอง ในประเด็นการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคทุกคน นอกนั้นให้บัญญัติไว้ตามเดิม และให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเฉพาะบุคคลที่กระทำความผิดเท่านั้น (เป็นความผิดเฉพาะบุคคลเท่านั้น)

2. นอกจากนี้ควรแก้ไข รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 68 วรรคสี่ เพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ไข รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

มาตรา 237 วรรคสอง และมาตรา 98 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 , มาตรา 103 มาตรา 111 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลชัย รัตนสกววงศ์ (2554) เอกสารประกอบคำบรรยาย : การสังคายนาการใช้มาตรการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งให้เกิดความเหมาะสมและเป็นธรรม" คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- จันทร์จิรา เอี่ยมมยุรา (2528) (หลักนิติธรรม) กับการพัฒนากระบวนการยุติธรรมในสังคมไทย . กรุงเทพมหานคร (ม.ป.ป.) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- จเร พันธุ์เปรื่อง (2536) พรรคการเมืองกับการเลือกตั้ง 23 ก.ย.2535 รัฐสภาสาร. กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ธรรมสาร
- ชาญชัย แสวงศักดิ์ (2538) กฎหมายปกครอง กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน
- ณรงค์เดช สุระโหมยิต (2554) แนวทางการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง. กรุงเทพมหานคร สถาบันพระปกเกล้า
- มานิตย์ จุมปา (2553),ถาม-ตอบ กฎหมายรัฐธรรมนูญ สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- บุญศรี มีวงษ์อุโฆษ (2553) กฎหมายรัฐธรรมนูญ โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- บรรเจิด ลิงคะเนติ (2552) หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์วิญญู
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ (2548) หลักรัฐศาสตร์ กรุงเทพมหานคร บริษัทการพิมพ์ จำกัด.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ (2543) สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน
- วันชัย รุจนวงศ์และคณะ (2549) การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ
- วีระ โลจายะ (2543) “ระบอบการปกครอง” ใน เอกสารการสอน ชุดวิชา กฎหมายมหาชน. เล่ม 1 หน่วยที่ 4 นนทบุรี สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- วิทยา โพธิ์แท่น (2543) “ระบอบการปกครอง” ใน เอกสารการสอน ชุดวิชา กฎหมายมหาชน. เล่ม 1 หน่วยที่ 4 นนทบุรี สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- วิทยา นาศิริกุลกิจ (2520) *พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์* สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2520
- วิษณุ เครืองาม (2530) *กฎหมายรัฐธรรมนูญ* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์แสวงสุทธิการพิมพ์
- วิษณุ เครืองาม (2543) “ปรัชญารากฐานในกฎหมายมหาชน” ใน *เอกสารการสอน ชุดวิชา
กฎหมายมหาชน*. เล่ม 1 หน่วยที่ 2 นนทบุรี สาขาวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2543
- สมคิด เลิศไพฑูรย์ (2545) *การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยศาลรัฐธรรมนูญ*;
กรุงเทพมหานคร:สำนักวิญญูชน
- สมบัติ ชำรงชัญวงศ์ (2542) *การเมือง: แนวความคิดและการพัฒนา* สำนักพิมพ์เสมาธรรม
กรุงเทพมหานคร
- สุริยา ปานแป้น – อนุวัฒน์ บุญนันท์ (2540) *คู่มือสอบ กฎหมายรัฐธรรมนูญ* สำนักพิมพ์วิญญูชน
ศูนย์หนังสือกฎหมายวิญญูชน
- สุนทรียา เหมือนพะวงศ์ (2550) *สถาบันวิจัยและพัฒนาศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม ,บทความพิเศษ ,
ทฤษฎีกฎหมายเยอรมันเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง* ค้นคืนวันที่ 29/05/2550 จาก
<http://www.prachatai3.info>
- โสภณ รัตนากการ (2538) *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน* กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ
- หยุด แสงอุทัย (2517) *พรรคการเมือง* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ดวงกมล
- หยุด แสงอุทัย (2538) *หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน
- Alfred de Grazia, *Political Behavior* (1965) (The Free Press, 1965), P.130.
อ้างอิงใน วิทยา นาศิริกุลกิจ *พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์* สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- G.A.Jacobson และ M.H Libman . *Political Science*(1969)(NewYork:Barne and Nobe 1969) P.90
อ้างอิงใน วิทยา นาศิริกุลกิจ ,*พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์* สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

H.L.A. Hart, *The Concept of Law* (1993) (Oxford, Oxford University Press, 1993), p 155.,

อ้างใน มานิตย์ จุมปา. *ถาม-ตอบ กฎหมายรัฐธรรมนูญ*.

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำแถลงการณ์ของคณาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฉบับที่ 6

ลงวันที่ 24 มีนาคม 2551

รายงาน *สำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ*

แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ของสำนักสถิติพยากรณ์สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษาฯ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ

สมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการเลือกตั้ง พ.ศ.2550

www.Office of The Election Commission of Prachinburi สืบค้นเมื่อ 10/4/2555

www.สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ สืบค้นเมื่อ 18/5/2555

www.Office of The Election Commission of Nakonsawan สืบค้นเมื่อ 10/4/2555

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายสยาม ยิ่งทวีหยก
วัน เดือน ปีเกิด	28 ธันวาคม 2515
สถานที่เกิด	พระนครศรีอยุธยา
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต (การจัดการ) สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา 2538 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2546 บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2551
สถานที่ทำงาน	ธนาคารออมสินสาขาประตูน้ำพระอินทร์ อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ตำแหน่ง	ผู้ช่วยผู้จัดการ

